

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับประถมศึกษา

สัตว์ทะเล

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ระดับประถมศึกษา

ชุด ทรัพยากรสำคัญของเรา

เรื่อง

สัตว์ทะเล : ทรัพยากรสำคัญของเรา

สิรินทร์ ช่วงโชติ

สุมิตรา เทียนตระกูล

เรื่อง

ภาพประกอบ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับประถมศึกษา
ชุด ทรัพยากรสำคัญของเรา เรื่อง สัตว์ทะเล

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๓

จำนวน ๕๐,๐๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์เป็นของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-00-6712-3

๕๙๑.๙๒ วิชาการ, กรม.

วห

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับประถมศึกษา
ชุด ทรัพยากรสำคัญของเรา เรื่อง สัตว์ทะเล. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓.

๘๖ หน้า. ภาพประกอบ.

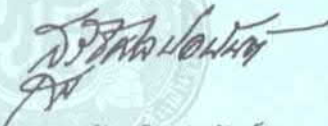
๑. สัตว์ทะเล. ๒. ชื่อเรื่อง.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง สัตว์ทะเล : ทรัพยากรสำคัญของเรา ระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ขึ้น เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๗

(นายสุรัฐ ศิลปอนันต์)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

“สัตว์ทะเล : ทรัพยากรสำคัญของเรา” เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับประถมศึกษา ทำขึ้นตามโครงการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับประถมศึกษา โดยจัดทำเป็นชุด “ทรัพยากรสำคัญของเรา” มี ๓ เล่มเกี่ยวกับสัตว์ทะเล ดิน และน้ำ สำหรับหนังสือเล่มนี้ได้ปรับปรุงจากหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง “สัตว์ทะเล” ซึ่งเป็นหนังสือคณะกรรมการประกวดของกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องในโอกาสปีหนังสือระหว่างชาติ พ.ศ. ๒๕๑๕ และได้นำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้นางสิรินทร์ ช่างโชติ เป็นผู้ปรับปรุงทั้งเนื้อหาและภาพประกอบบางตอนที่ล้าสมัยให้เหมาะสมเป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนที่นำรู้่นำศึกษาเกี่ยวกับสถานะสมดุลของชีวิตทะเล อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชีวิตทะเล และนำเสนอชีวิตสัตว์ให้มีระบบที่สัมพันธ์กัน ทำให้ชวนติดตามยิ่งขึ้น และได้มอบหมายให้นายทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์ เป็นผู้ตรวจ นอกจากนี้กรมวิชาการยังได้ปรับปรุงรูปเล่มให้น่าอ่าน เพื่อให้หนังสือเล่มนี้ใช้เสริมการเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงเรื่องทะเลไทย ชีวิตริมฝั่งทะเล สัตว์ทะเลที่หาดต่าง ๆ แนวปะการัง ปลา เต่า นก พยูน โลมา สัตว์ทะเลที่ดุร้ายและเป็นพิษ ศัตรูของสัตว์ทะเล ท้ายเล่มผู้เขียนได้เสนอแนวทางที่จะอนุรักษ์สัตว์ทะเลไว้ไม่ให้สูญพันธุ์หมดไป และได้อธิบายคำศัพท์ไว้เพื่อช่วยให้เข้าใจเรื่องยิ่งขึ้น พร้อมทั้งทำดรรชนีคำเรียงตามลำดับอักษร ก-อ ไว้เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการค้นหาคำที่ต้องการ

กรมวิชาการหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ช่วยให้การเรียนการสอนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำไว้ ณ โอกาสนี้

(นายพนม พงษ์ไพบูลย์)
อธิบดีกรมวิชาการ
๑๕ เมษายน ๒๕๓๗

สารบัญ

หน้า

ทะเลไทยอันอุดม	๑
อ่าวไทย ฝั่งทะเลอันดามัน	
มีอะไรในน้ำทะเล	๒
ส่วนประกอบของน้ำทะเล แพลงตอน	
ชีวิตริมฝั่งทะเล	๖
หาดทราย หาดหิน หาดเลน แนวปะการัง	
สัตว์ทะเลที่หาดทราย	๘
หอยทับทิม หอยเสียบ หอยตลับ ปูลม ปูทหาร ปูเสฉวน หนอนทะเล	
สัตว์ทะเลที่หาดหิน	๑๔
หอยนางรม เปรียงเจาะเรือ เปรียงเกาะ ปลาตาเว เม่นทะเล ปลิงทะเล ทากทะเล	
สัตว์ทะเลที่หาดเลน	๒๒
ปูก้ามดาบ ปูม้ากับปูทะเล ปูแสม หอยแครง หอยกะพง กุ้งก้ามกราม แมงดา- ทะเล ปลาตีน	
แนวปะการัง	๓๐
ปะการัง ดอกไม้ทะเล ฟองน้ำ ม้าน้ำ ปลาสิงโต กุ้งและปู หอยมือเสือ หอยนมสาว หอยเบี้ย หมึกยักษ์ หมึกกระดอง ปลาสวยงาม	
ปลาในทะเลหลวง	๔๔
ปลานกกระชอก ปลากระเบนนก ปลาทุ ปลาโอ ปลาอินทรี	
เต่าทะเล	๕๐
เต่าตนุ เต่ากระ เต่ามะเฟือง	

	หน้า
นกทะเล	๕๕
นกนางนวล นกนางนวลแกลบ นกชายเลน นกนางแอ่นกินรัง	
พะยูน โลมา และปลาวาฬ	๖๒
สัตว์ทะเลที่ดุร้ายและเป็นพิษ	๖๘
ปลาฉลาม ปลากระโทงแทง กูทะเล ปลาปักเป้า แมงกะพรุนไฟ หอยเต้าปูน ปลากระเบน	
ศัตรูของสัตว์ทะเล	๗๘
ศัตรูตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ แหล่งอาหารและถิ่นอาศัยถูก ทำลาย มนุษย์	
ช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ทะเล	๘๒
อธิบายศัพท์	๘๔
บรรณานุกรม	๘๖

ทะเลไทยอันอุดม

ทะเลไทยเป็นทะเลน้ำอุ่น น้ำทะเลสีเขียวสวยเป็นประกายเมื่อต้องแสงแดดจัดจ้าตลอดทั้งปี ทะเลไทยแบ่งออกได้เป็นสองส่วน ได้แก่ อ่าวไทย ซึ่งเป็นอ่าวขนาดใหญ่ ส่วนหนึ่ง กับทะเลอันดามันซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของภาคใต้อีกส่วนหนึ่ง

อ่าวไทยอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ อ่าวไทยตอนบนหรือก้นอ่าว มีรูปร่างเหมือนตัว ก ส่วนอ่าวไทยตอนล่างผายกว้างออกไปบรรจบกับทะเลจีนใต้ พื้นทะเลก้นอ่าวไทยตอนนอกโค้งเว้าเป็นแอ่งเหมือนกันกระทะ โดยทั่วไปอาจถือได้ว่าอ่าวไทยเป็นอ่าวตื้น เพราะส่วนที่ลึกที่สุดประมาณ ๘๕ เมตร ก้นอ่าวไทยเป็นที่รวมของแม่น้ำสำคัญหลายสายมี แม่น้ำกลอง ท่าจีน เจ้าพระยา และบางปะกง แม่น้ำเหล่านี้พัดพาเอา น้ำจืด แร่ธาตุ และสารอินทรีย์จำนวนมากไหลมาลงทะเลด้วย ทำให้น้ำทะเลบริเวณก้นอ่าวไทยมีความเค็มต่ำ เป็นที่เกิดของแพลงตอนพืช ซึ่งเป็นอาหารของสัตว์ทะเลหลายชนิด ในอ่าวไทยจึงอุดมไปด้วยปลาที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจจำนวนมาก เช่น ปลาทู ซึ่งจะเวียนว่ายเข้ามาหากินเป็นฝูง ๆ ฝูงละนับพันนับหมื่นตัวเป็นประจำ

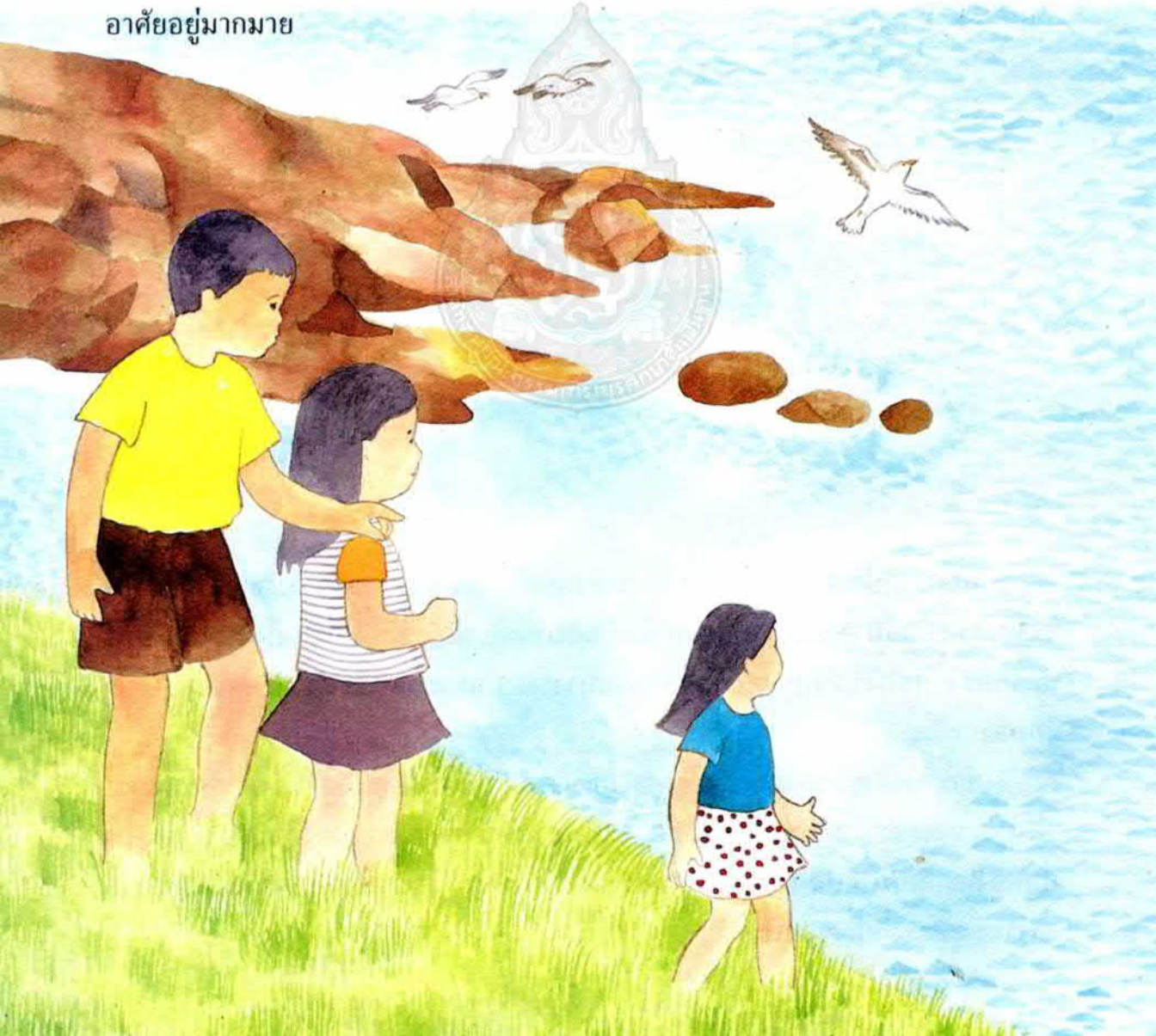

นอกจากปลาทุแล้ว ตามชายทะเลรอบอ่าวไทยซึ่งมีความยาวมากกว่าหนึ่งพัน กิโลเมตร เคยมีป่าชายเลนมากมาย จึงเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของกุ้งทะเล กั้ง ปูทะเล ปูม้า หอยแครง หอยแมลงภู่ หอยกะพง หอยนางรม ปลากระพง ปลาเก๋า และปลาอื่นๆ อีกหลายชนิด

ส่วนทางด้านทะเลอันดามัน ชายฝั่งทะเลด้านนี้สั้นกว่าฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยประมาณ สองเท่า ทะเลอันดามันเป็นทะเลเปิดและเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย น้ำเค็มจัด พื้นที่ท้องทะเลเป็นโคลน หิน และทราย ทะเลอันดามันได้ชื่อว่าเป็นทะเลที่มีแนวปะการัง งดงามที่สุดแห่งหนึ่งของโลก

มีอะไรในน้ำทะเล

ถ้าเราไปที่หาดทรายชายทะเล เราจะรู้สึกว่าทะเลนั้นสวยงามแต่ดูลึกกลับ อาจเป็นเพราะว่ากว้างใหญ่สุดคณานับ มองไปจนสุดสายตาก็ยังเห็นน้ำทะเลอยู่ไกลลิบ ๆ โดยทั่วไปน้ำทะเลมีขึ้นมีลงวันละสองเวลา แต่บางแห่งขึ้นลงเพียงวันละครั้ง หรืออาจจะปนกัน เมื่อน้ำทะเลขึ้น น้ำจะเอ่อสูงขึ้น ๆ ทุกที่จนท่วมหาดทรายเกือบหมด น้ำขึ้นมาสูงจนถึงขอบฝั่ง จากนั้นระดับน้ำก็จะเริ่มลดลง เรียกว่าเป็นเวลาน้ำลง น้ำทะเลจะลดระดับต่ำลง ๆ ไปทุกที หาดทรายที่เปียกชุ่มด้วยน้ำทะเลก็จะไผ่ลื่นขึ้นให้เห็นใหม่อีก เราอาจนึกไม่ถึงว่าข้างใต้พื้นทรายนี้มีสัตว์ทะเลใหญ่น้อยจำพวกหอย ปู กุ้ง และหนอนทะเลอาศัยอยู่มากมาย

ส่วนประกอบของน้ำทะเล

ในน้ำทะเลมีเกลือและแร่ธาตุหลายชนิดละลายปนอยู่ เกลือที่มีอยู่มากที่สุดคือเกลือทะเล หรือเกลือแกง ซึ่งเป็นสารเคมีชนิดหนึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า “โซเดียมคลอไรด์” มีอยู่ในน้ำทะเลมากถึงร้อยละหกสิบ สารนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ น้ำทะเลมีรสเค็ม น้ำทะเลบางแห่งเค็มมาก เช่น น้ำกลางทะเลหลวง เป็นเพราะน้ำถูกแสงแดดเผาทำให้ระเหยเป็นไอไปเสียมาก บางแห่งเค็มน้อย เช่น น้ำทะเลแถวปากแม่น้ำ ซึ่งมีน้ำจืดจากแม่น้ำไหลลงมาปะปนอยู่ตลอดเวลา น้ำทะเลที่มีความเค็มต่ำมีความหนาแน่นน้อยกว่า น้ำทะเลที่มีความเค็มสูง ดังนั้นน้ำจืดและน้ำกร่อยก็จะลอยอยู่เหนือน้ำทะเล เราจึงเห็นทะเลแถวปากแม่น้ำมีสีไม่เขียวจัดเหมือนสีของน้ำในทะเลหลวง

นอกจากเกลือแกงหรือโซเดียมคลอไรด์แล้ว ยังมีเกลือที่เป็นปุ๋ยของพืช เช่น ไนเตรท ฟอสเฟต และซิลิเกต ซึ่งมีอยู่มากในน้ำทะเล สารเคมีสามชนิดนี้เป็นสารจำเป็นสำหรับพืชทะเลเพื่อการเจริญเติบโต ส่วนแร่ธาตุอื่นๆ กว่าร้อยละยี่สิบมีอยู่อย่างละเล็กละน้อยเท่านั้น ทะเลเป็นที่รวมของเกลือและแร่ธาตุทุกชนิดที่มีอยู่บนผืนแผ่นดิน เกลือและแร่ธาตุต่างๆ เหล่านี้มีแทรกปนอยู่ในหินหรือภายในภูเขา เมื่อถูกลมพายุพัดกระหน่ำก็แตกแยกผุพัง ไหลเลื่อนมารวมกันอยู่ในทะเล

ก๊าซทุกชนิดในบรรยากาศของโลกมีละลายอยู่ในน้ำทะเลด้วยทั้งสิ้น ก๊าซออกซิเจนมีละลายอยู่เป็นปริมาณสูง และมีมากตามบริเวณพื้นผิวทะเล ออกซิเจนที่มากขึ้นนี้ได้มาจากไฟโตแพลงตอนหรือแพลงตอนที่เป็นพืชซึ่งล่องลอยอยู่ที่ผิวทะเล นอกจากนั้นเมื่อเกิดพายุพัดทำให้น้ำทะเลปั่นป่วน ก็จะทำให้ก๊าซออกซิเจนจากบรรยากาศละลายปนลงในน้ำทะเลมากยิ่งขึ้นอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันน้ำก็จะระเหยจากทะเลเข้าไปในบรรยากาศแทนที่ออกซิเจน

ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นก๊าซอีกชนิดหนึ่งที่มีอยู่ในบรรยากาศ ก็มีละลายอยู่ในน้ำทะเลเช่นกัน พืชทะเลสีเขียวใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ละลายอยู่ในน้ำปรุงเป็นอาหาร

ไม่แต่เท่านั้น ในน้ำทะเลยังมีอินทรีย์สารละลายปนอยู่ด้วย อินทรีย์สารเกิดจากสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในทะเล เมื่อพืชและสัตว์ทะเลตายลง ซากของมันจะละลายปนอยู่ในน้ำทะเลหรืออาจจมลงสู่เบื้องล่าง แต่น้อยนักที่ซากเหล่านี้จะจมลงถึงก้นทะเล เพราะระหว่างทางจะถูกสัตว์ทะเลกินเป็นอาหารไปเสียก่อน อย่างไรก็ตาม เมื่อนานนับพันนับหมื่นปีเข้าก็จะมีซากของสิ่งมีชีวิตตกตะกอนอยู่ที่ก้นทะเลไม่น้อย

แพลงตอน

น้ำทะเลแต่ละแห่งแต่ละตอนมีสีไม่เหมือนกันที่เดียวกัน ทะเลบางตอนมีสีฟ้าเข้ม บางตอนเป็นสีฟ้าอ่อน บางตอนเป็นสีเขียว และบางตอนสีเกือบเหลือง การที่สีไม่เหมือนกันเป็นเพราะในน้ำทะเลมีสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กมากจนมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ล่องลอยอยู่เป็นจำนวนมากมายศุดคณานับ สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กมากเช่นนี้ชื่อว่า แพลงตอน

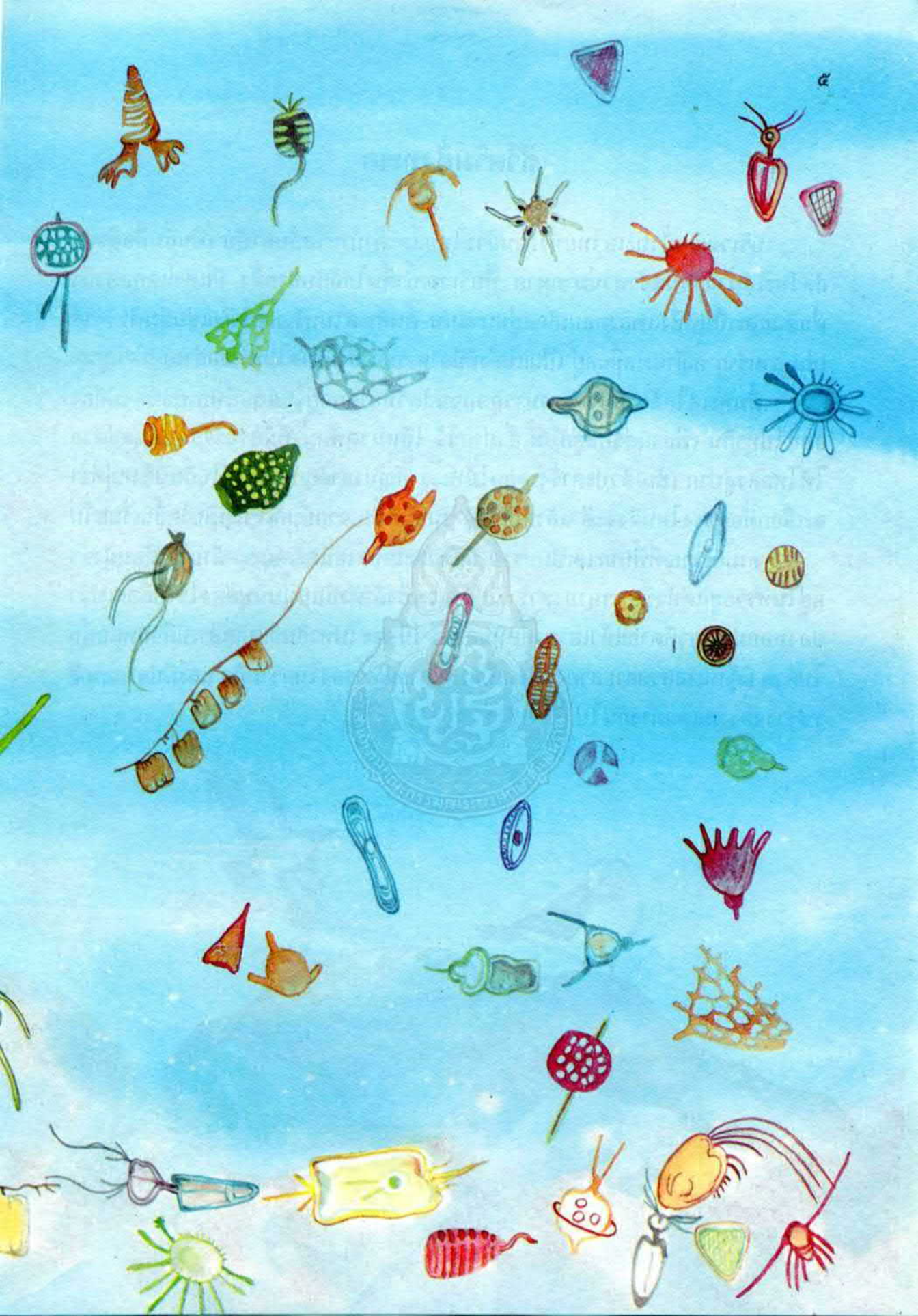
แพลงตอนมีสองพวก พวกหนึ่งเป็นสัตว์ อีกพวกหนึ่งเป็นพืช ทั้งสองพวกล้วนมีขนาดเล็ก ล่องลอยไปในน้ำคล้ายกับฝุ่นละอองที่ลอยอยู่ในอากาศ

แพลงตอนที่เป็นพืชมีหลายชนิด ชนิดที่สำคัญที่สุดมีชื่อว่า ไดอะตอม ไดอะตอมแต่ละชนิดมีรูปร่างแตกต่างกันไป ถ้านำน้ำทะเลที่มีไดอะตอมลอยอยู่มาส่องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ จะเห็นได้ชัดว่าไดอะตอมล้วนแต่มีรูปร่างแปลกน่าดู บางตัวมีรูปร่างเหมือนจานกลม บางตัวมีรูปยาวแหลมเหมือนเข็ม บางตัวเหมือนกล่อ่งสามเหลี่ยมเกาะติดกันอยู่เป็นสาย และบางตัวเป็นรูปสี่เหลี่ยมเรียงติดกันไปเป็นแถวยาว

ไม่ว่าจะมีรูปทรงแบบใด ไดอะตอมทุกตัวจะมีลักษณะเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง นั่นคือคล้ายกับมีกล่อ่งใส ๆ ห่อหุ้มตัวอยู่ ไดอะตอมสร้างสารใส ๆ นี้จากแร่ธาตุที่มีอยู่ในน้ำทะเลรอบ ๆ ตัวด้วยความช่วยเหลือของแสงแดด และอาจเพิ่มจำนวนให้มากขึ้นได้อย่างรวดเร็วในบางฤดู และด้วยเหตุที่ไดอะตอมจำนวนมากมายที่ลอยปะปนอยู่ในน้ำทะเลมีสีต่าง ๆ กัน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้น้ำทะเลเป็นสีแตกต่างกันไปตามสีของไดอะตอม น้ำทะเลบางแห่งเป็นสีฟ้าเข้ม บางแห่งเป็นสีเขียว และบางแห่งเป็นสีเกือบเหลือง

ไดอะตอมเป็นอาหารสำคัญของบรรดาสัตว์ทะเลและลูกอ่อนของสัตว์ทะเล เช่น หอย กุ้ง และปลาทุขณะที่ยังตัวเล็กอยู่ ไดอะตอมในทะเลจึงเปรียบได้เช่นเดียวกับหญ้าบนผืนแผ่นดิน ซึ่งเป็นอาหารสำคัญของสัตว์บกทั้งหลายนั่นเอง

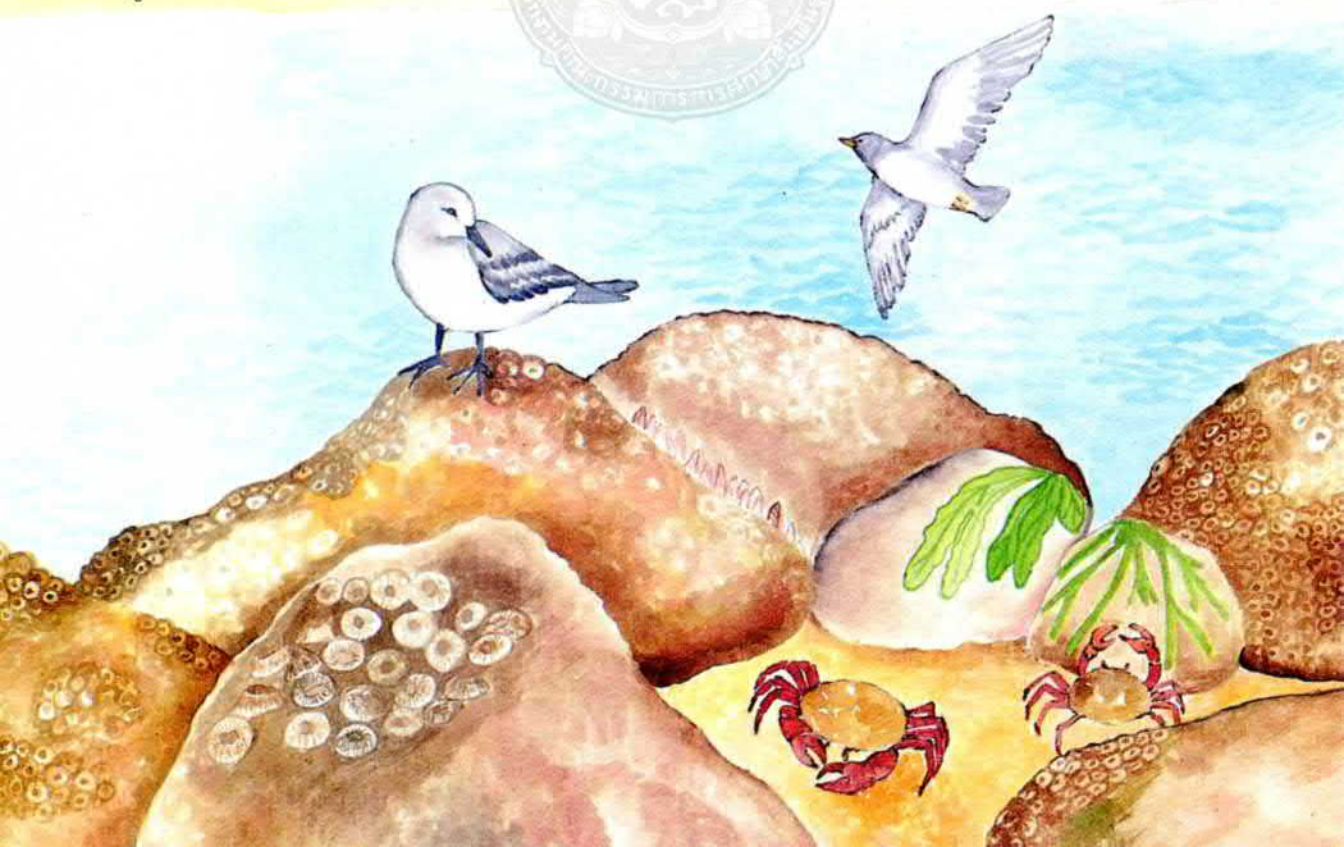

ชีวิตริมฝั่งทะเล

บริเวณริมฝั่งทะเลไทยทั้งด้านอ่าวไทยและด้านทะเลอันดามัน เป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ทะเลนานาชนิดจำนวนมากมาย ที่บริเวณน้ำตื้นใกล้กับชายฝั่ง มีแสงแดดส่องถึงพื้นดินและเป็นที่ซึ่งแพลงตอนเกิดอยู่หนาแน่น พื้นทะเลในบริเวณน้ำตื้นเช่นนี้มีพืชทะเล เช่น สาหร่าย หญ้าทะเลขึ้นอยู่ เป็นแหล่งที่มีอาหารของสิ่งมีชีวิตในทะเลอย่างอุดมสมบูรณ์

พื้นทะเลใกล้ชายฝั่ง มีอาหารอุดมจนสัตว์ที่อาศัยอยู่ในแถบนี้หลายชนิดไม่ต้องออกไปหากิน เพียงแต่รออยู่กับที่ อ้าปากไว้ ใช้หนวดพัดน้ำที่มีอาหารลอยปนอยู่ด้วยให้ไหลลงสู่ปาก เช่น ตัวปะการัง ดอกไม้ทะเล ปัญหาสำคัญของสัตว์ในถิ่นนี้จึงอยู่ที่ว่าจะเลือกที่อยู่ตรงไหนจึงจะดี แล้วก็ปักหลักมันอยู่ที่นั่น จากนั้นก็เจริญเติบโตขึ้นเรื่อยไป

ตามบริเวณที่พื้นทะเลเป็นทราย มีสัตว์ทะเลบางชนิดลักษณะคล้ายไส้เดือนฝังตัวอยู่ในทรายชูแต่หัวขึ้นมาหาอาหาร มีปูเสฉวนซึ่งลำตัวอ่อนนุ่มนิ่มต้องใช้เปลือกเปล่าของหอยฝาเดียวที่ตายแล้วเอามาห่อหุ้มลำตัว เมื่อจะไปหากินก็แบกเอาเปลือกหอยนั้นไปด้วย มีกุ้งทะเลวดลายสวยงาม ตาเป็นประกายเรืองรองในความมืด และมีปลาหลากหลายรูปร่างงดงามแตกต่างกันไป

ส่วนที่บริเวณชายทะเลซึ่งเป็นเขตระหว่างน้ำทะเลลงต่ำสุดกับแนวน้ำทะเลขึ้นสูงสุดนั้นแล้ว ก็จะมีหอยที่ขุดรูหรือแทรกตัวอยู่ในทรายอาศัยอยู่ เมื่อน้ำทะเลท่วมขึ้นมาถึงก็ไหลตัวขึ้นมาพันทรายอำพรางกินอาหารที่ล่องลอยมากับน้ำทะเล

ที่หาดหินซึ่งมีสัตว์ตัวติดแน่นกับหิน เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น เพรียง หอยนางรม ยามน้ำลงจะปิดเปลือกแน่นสนิท เพื่อไม่ให้ตัวแห้ง ครั้นน้ำขึ้นท่วมถึงก็เปิดเปลือกออกกินแพลงตอนและอินทรีย์สารที่ลอยมากับน้ำทะเล ส่วนสัตว์ที่เคลื่อนที่ได้รวดเร็ว เช่น นกและปู ยามน้ำลด ส่วนที่หาดเลนซึ่งไหลขึ้นเหนือน้ำจะกลายเป็นแหล่งหากิน เพราะอุดมไปด้วยหอย ไล่เดือนทะเล หนอนทะเล ที่ขุดรูอยู่ในเลน

เราอาจแบ่งถิ่นอาศัยของสัตว์ทะเลที่ริมฝั่งออกได้เป็นสี่บริเวณด้วยกัน คือ บริเวณที่เป็นหาดทราย หาดหิน หาดเลน และที่แนวปะการัง

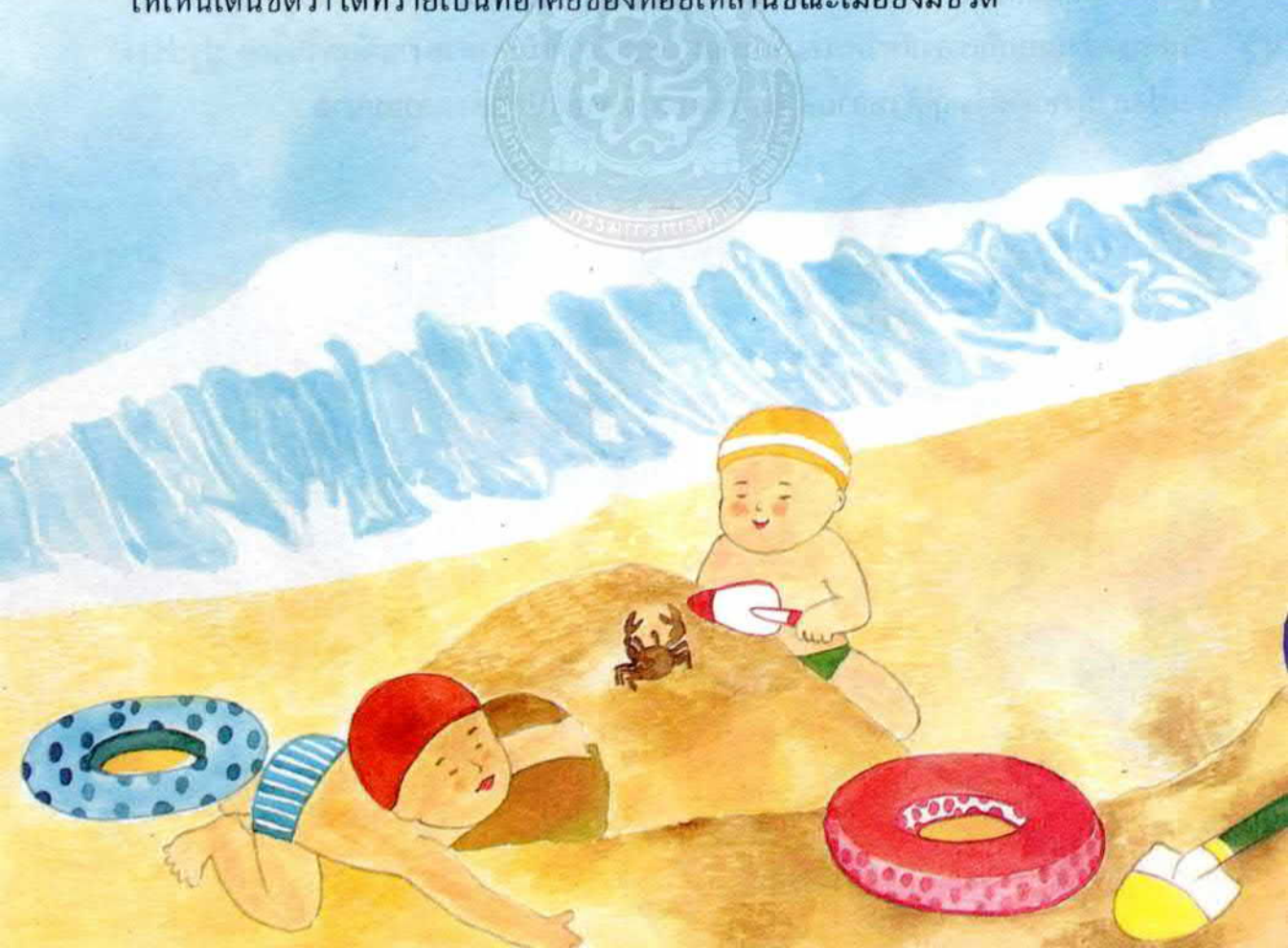
ในทะเลน้ำอุ่น เช่น ทะเลไทย ท้องทะเลใกล้ชายฝั่งบางแห่งมีน้ำทะเลใส น้ำตื้นแดดส่องถึงพื้นทะเล เป็นที่เกิดอันเหมาะสมของตัวปะการัง ซึ่งเมื่อนานนับร้อยนับพันปีเข้าเกิดเกาะกลุ่มกันเป็นบริเวณยาว เรียกว่า แนวปะการัง ที่นี่เป็นแหล่งที่อยู่แหล่งอาหาร และแหล่งหลบภัยของสัตว์ทะเลมากมายหลายชนิด ทั้งปลาสวยงามที่สุดในโลก ปูรูปร่างแปลก กุ้งขนาดใหญ่ตัวหลายสี และหอยลวดลายแปลกตาหลายขนาด

สัตว์ทะเลที่หาดทราย

ชายฝั่งทะเลของเราส่วนใหญ่เป็นหาดทรายขาวสวยงาม เม็ดทรายละเอียด ทรายเกิดจากหินที่ผุพังแตกออกเป็นชิ้นเล็กมาก ๆ ซึ่งเมื่อถูกคลื่นซัดซัดสีก้นนานหลาย พันปีก็กลายเป็นเม็ดทราย บริเวณหาดทราย ถ้ามองด้วยตาเปล่าจะดูคล้ายไม่มีสิ่งมีชีวิต เพราะไม่มีพืชขนาดใหญ่อยู่เลย แต่แท้ที่จริงข้างใต้ทรายบริเวณที่น้ำทะเลท่วมถึง มี สัตว์ทะเลจำนวนมากอาศัยอยู่ สัตว์ทะเลเหล่านี้แทรกตัวอยู่ในทราย หรือขุดทราย ฝังตัวอยู่ เมื่อน้ำทะเลท่วมมาถึง ก็อำพรางกินแพลงตอนที่ลอยมากับน้ำทะเล ซึ่งขึ้นลง วันละสองเวลา

สัตว์ทะเลที่หาดทรายส่วนใหญ่ได้แก่ หอย มีทั้งหอยสองฝาและหอยฝาเดียว กับมีปูบางชนิด แมงกะพรุนซึ่งปกติล่องลอยอยู่ในทะเลก็อาจถูกคลื่นซัดให้ขึ้นมาเกย กองอยู่บนหาดให้เห็น เปลือกหอยนานาชนิดที่กองเกลื่อนกล่นอยู่บนพื้นทรายแสดงให้เห็นเด่นชัดว่าได้ทรายเป็นที่อาศัยของหอยเหล่านี้ขณะที่ยังมีชีวิต

หอยที่หาพบได้ง่ายตามหาดทรายก็มี หอยทับทิม ตัวเล็ก ๆ รูปกลมแบน เปลือกมักเป็นสีชมพู หอยเสียบ เปลือกสองฝา หลายสีรูปพัดปะกกัน ส่วนปู ก็มีปูลม ปูทหาร ตัวเล็กซ่อนตัวเก่ง วิ่งตามหาดทรายได้ว่องไวมาก ปูที่แปลกและน่าสนใจอีกชนิดหนึ่งนั่นคือ ปูเสฉวน เพราะไม่มีเปลือกของตัวเอง ต้องใช้เปลือกเปล่าของหอยที่ตายแล้วคลุมตัวไว้ คลานไปที่ใดก็ต้องแบกเอาเปลือกเปล่านั้นไปด้วย เปลือกหอยที่ปูเสฉวนเลือกใช้ต้องเป็นเปลือกของหอยฝาเดียวขนาดพอดีตัว นอกจากนี้ยังมีหอนทะเลขุดรูฝังตัวอยู่ในทรายอีกด้วย

หาดทรายชายทะเลเป็นบริเวณที่เราจะไปถึงได้ง่าย ที่นั่นเราจะพบสัตว์ทะเลหลายชนิดซ่อนตัวอยู่ในทราย สัตว์เหล่านี้มีรูปร่าง ลักษณะ และชีวิตที่น่าสนใจ

หอยทับทิม

หอยทับทิมเป็นหอยฝาเดียวขนาดเล็กเท่าเล็บก้อย มีรูปร่างน่ารักน่าเอ็นดู เปลือกแบนกลมเหมือนลูกกระดุมสีหลายสี ส่วนมากเป็นสีชมพูเหมือนช็อคโกแลต หอยทับทิมนี้อาศัยขุดรูอยู่ในทรายบริเวณน้ำขึ้นน้ำลง เมื่อน้ำทะเลท่วมขึ้นมาถึงตัว หอยทับทิมก็จะเปิดเปลือกออกกินอาหารที่ลอยมาตามน้ำ ครั้นน้ำทะเลไหลลง บรรดาหอยทับทิมเล็กๆ เหล่านี้ก็จะรีบแทรกตัวฝังลึกลงในทรายที่เปียกชุ่มน้ำไว้เพื่อไม่ให้ตัวแห้ง รอจนกว่าน้ำทะเลจะขึ้นใหม่อีก

เมื่อหอยทับทิมตายไป เปลือกที่สวยงามของมันจะถูกคลื่นซัดขึ้นมา กองเกลื่อนอยู่บนหาดทราย

หอยเสียบ

หอยเสียบเป็นหอยสองฝาตัวเล็ก เปลือกบางรูปสามเหลี่ยมปะกบกันแน่นสนิท เปลือกมีลวดลายเป็นเส้นและมีสีหลายสี ส่วนมากเป็นสีขาว หอยเสียบอาศัยอยู่ตามหาดทราย บริเวณน้ำขึ้นน้ำลง โดยใช้เท้าขุดทรายฝังตัวอยู่ เมื่อน้ำทะเลท่วมขึ้นมาถึงบริเวณที่อยู่ก็อำพรางกินอาหารที่ลอยมาตามน้ำ อาหารคือสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ที่เราเรียกว่า แพลงตอน

หอยตลับ

หอยตลับมีตัวโตกว่าหอยเสียบ เปลือกหนา มีหลายชนิด หอยตลับลายเปลือกเป็นลายละเอียดสีเหลืองบนพื้นขาว หอยตลับเหลือง เปลือกสีน้ำตาลแดง มีลายเป็นเส้นขนานกับขอบเปลือก หอยตลับอาศัยอยู่ในแนวน้ำขึ้น น้ำลงเช่นเดียวกับหอยเสียบ หอยตลับที่ยังเป็น ๆ อยู่จะอาศัยอยู่ในน้ำ เปลือกหอยตลับที่ตายแล้วเราจะพบได้ที่ชายหาด

ปูลม ปูทหาร

ปูลม ตัวเล็ก วังว่องไวอยู่บนหาดทราย จึงได้ชื่อว่า ปูลม ปูนี้ชอบอยู่บนบกมากกว่าอยู่ในน้ำ กินซากพืช ซากสัตว์ที่ตกค้างอยู่บนทราย ปูลมไม่ใช่อาหารของมนุษย์

ปูทหาร ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ออกหากินตอนน้ำลง อาหารคือซากอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ

ปูเสฉวน

ปูเสฉวนเป็นปูชนิดหนึ่ง ที่มีรูปร่างแปลกประหลาด และนิสัยของมันก็แปลกมากด้วย ปูเสฉวนมีขาสิบขาเช่นเดียวกับปูม้าและปูทะเลนั่นเอง แต่ปูเสฉวนมีตัวเล็กมาก นอกจากตัวเล็กแล้ว ส่วนท้ายของลำตัวยังอ่อนนุ่มนิ่มไม่มีกระดองแข็งหุ้มดังเช่นปูอื่นทั่วไป ส่วนท้ายที่นุ่มนิ่มนี้ งอและโค้ง ดังนั้นปูเสฉวนจึงต้องหาสิ่งอื่นไว้เป็นที่กำบัง ป้องกันตัว

ตลอดเวลา และสิ่งที่ปูเสฉวนใช้ คือ เปลือกหอยฝาเดียว ที่ตัวหอยตายไปนานแล้ว เปลือกหอยเช่นนี้มีอยู่มากมายตามชายหาดซึ่งเป็นที่ที่ปูเสฉวนอาศัยอยู่ ปูเสฉวนจะเลือกเปลือกหอยที่เหมาะสมพอดีกับตัว ถอยหลังเข้าไปอยู่ในเปลือกหอยนั้นใช้ต่างบ้าน ทำเป็นที่หลบภัย เวลาปูเสฉวนไปที่ใดก็จะแบกเอาเปลือกหอยนั้นไปด้วย

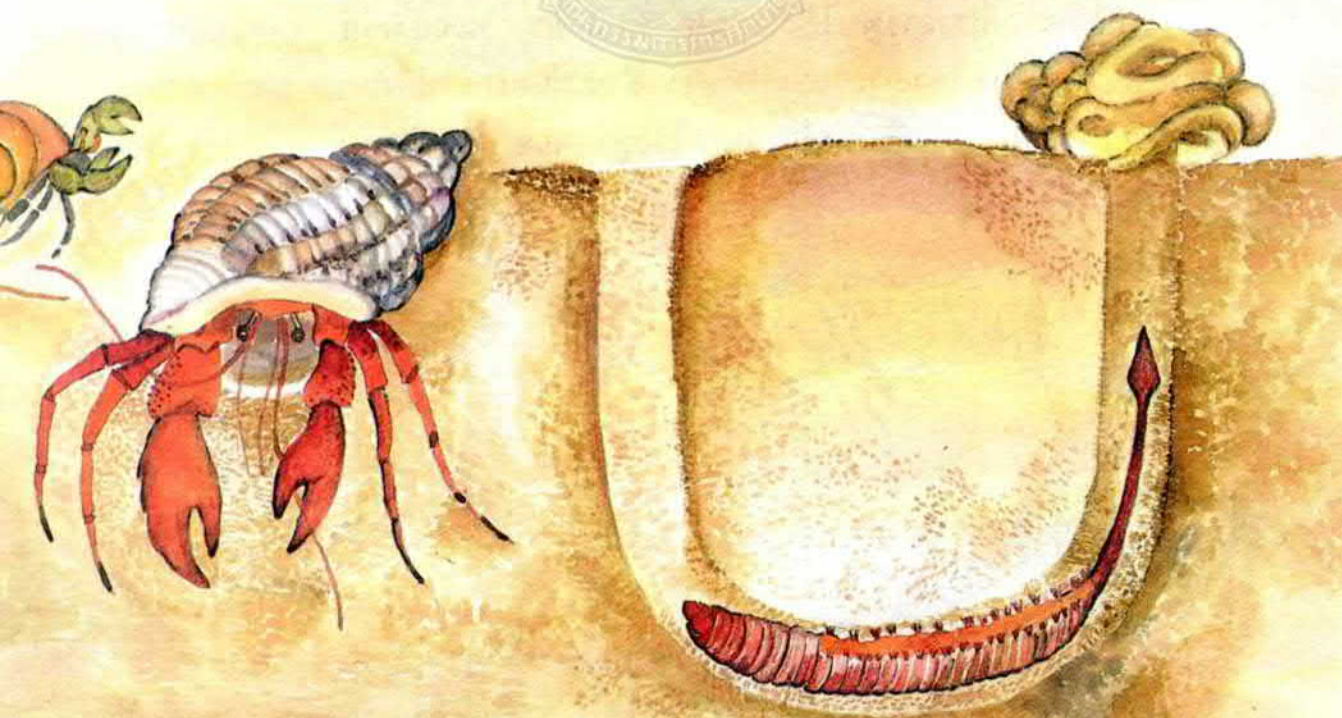
เมื่อปูเสฉวนโตขึ้น ตัวคับเปลือกหอยที่เคยอาศัยอยู่ ปูเสฉวนก็จะละจากเปลือกหอยอันเดิมเปลี่ยนไปใช้เปลือกหอยอันใหม่ที่มีขนาดพอดีกับตัวต่อไป ปูเสฉวนกินอาหารไม่เลือก มันชอบกินสัตว์และพืชที่เน่าเปื่อยตามชายทะเล

หนอนทะเล

หนอนทะเลมีหลายชนิด บางชนิดรูปร่างเหมือนไส้เดือนที่อาศัยอยู่ใต้ดินบนบก หนอนทะเลชนิดรูปร่างตัวอยู่ใต้ดินในหิน หรือถมพื้นท้องทะเลที่เป็นทราย รูที่อาศัยโค้งเป็นท่อกลม ตัวมันขดตัวอยู่ภายในนั้น โผล่แต่ปากออกมาหาอาหารเหนือพื้นทราย อาหารคือเศษอินทรีย์สารที่เน่าเปื่อยซึ่งลอยมาตามกระแสน้ำ

หนอนทะเลเป็นอาหารของสัตว์ทะเลพวกปู ปลา หอย

สัตว์ทะเลที่หาดทรายขอบพื้นทรายและน้ำทะเลที่สะอาด เราควรช่วยกันรักษาหาดทรายทุกแห่งให้สะอาด ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในทะเล

สัตว์ทะเลที่หาดหิน

ชายฝั่งทะเลมิได้มีแต่หาดทรายเท่านั้น แต่ยังอาจเป็นหาดหินและหาดเลนได้อีกด้วย หาดหินคือหาดที่มีแต่หินแข็งติดต่อกันไปเป็นบริเวณกว้าง หินเหล่านี้ถูกน้ำทะเลซัดสาด กระแทกเข้ามาตลอดทั้งวันทั้งคืน ก็สึกกร่อนเป็นรูร่อง เป็นแอ่ง หรือโค้งเว้า กลายเป็น หินรูปร่างแปลก ๆ ต่าง ๆ นานา แอ่งหินบางแห่งที่ถูกน้ำทะเลท่วมซังมีสาหร่ายเกิด เกาะติดอยู่กลายเป็นที่อยู่ของสัตว์ทะเลเล็ก ๆ ได้เป็นอย่างดี

ที่หาดหินมีน้ำทะเลขึ้นลงวันละสองเวลาบ้าง วันละเวลาบ้าง เช่นเดียวกับหาดทราย หาดหินบริเวณน้ำทะเลท่วมถึงนั้นเป็นที่อยู่ของหอยหลายชนิดที่ตัวติดแน่นกับหิน เช่น หอยนางรม หอยแมลงภู่ และเพรียง นอกจากนี้ยังมีปลาดาวและเม่นทะเล ซึ่งอาศัย อยู่ในทะเลตื้นใกล้ ๆ กัน ปลาดาวชอบคลานหากินอยู่บนหาดหิน อาหารของมันคือ หอย ส่วนเม่นทะเลกินสาหร่ายที่ติดอยู่กับก้อนหิน เนื้อหาดหินมักมีนกทะเลบินร่อนหาอาหาร อยู่ด้วย

ชายฝั่งทะเลบางแห่งเป็นหน้าผาหินสูงชันลึกลงไปในทะเล พบได้ตามเกาะแก่ง ต่าง ๆ หน้าผาหินเช่นนั้นก็อาจเปรียบได้กับหาดหินตามชายฝั่งทะเล กล่าวคือ อาจมีพืช เช่น สาหร่ายเกาะอยู่กับหิน และมีสัตว์ทะเลชนิดต่าง ๆ อาศัยอยู่ที่นั่นด้วย

สัตว์ทะเลที่เราอาจพบได้ง่ายบนหาดหินนี้ก็คือ หอยนางรม ลูกหอยแมลงภู่ เพรียงเจาะเรือ เพรียงเกาะ และปลาดาว ส่วนเม่นทะเล ปลิงทะเล และทากทะเล ก็อาจพบได้เหมือนกัน สัตว์เหล่านี้ น่าสนใจอยู่ไม่น้อย

หอยนางรม

หอยนางรมมีสองฝา ฝาสองด้านไม่เท่ากัน มีหลายขนาด บางชนิดมีขนาดเล็ก แต่บางชนิดมีขนาดใหญ่ เทียบเท่าฝ่ามือ เปลือกเป็นสีน้ำตาล ขรุขระและแหลมคม เปลือกหอยโค้ง มีรูปร่างไม่แน่นอน หอยนางรมชอบอยู่กับหินชายทะเลที่มีน้ำท่วมถึง โดยฝาด้านที่มีตัวหอยเกาะอยู่ติดแน่นกับหิน เมื่อจะแกะเอาตัวหอยออกต้องใช้เครื่องมือที่เรียกว่า สับปะนิก กะเทาะต่อยออกจากหิน จึงจะแกะตัวออกมาได้ หอยนางรมออกไข่คราวละหลายพันหลายหมื่นฟอง ไข่มีขนาดเล็กลอยไปในน้ำ ลูกหอยที่ฟักออกเป็นตัวใหม่ ๆ ว่ายน้ำได้ แต่เมื่อถึงวัยหนึ่งจะจมลงและเกาะแน่นติดกับหิน หอยนางรมกินแพลงตอนพืชเป็นอาหาร

เพรียงเจาะเรือ

เพรียงเจาะเรือชอบอาศัยอยู่ในเนื้อไม้
ที่แช่อยู่ในน้ำทะเล มันเจาะเนื้อไม้ให้
เป็นรู ทำให้ไม้ผุพังเร็ว

ความจริงเพรียงเจาะเรือเป็นหอย
สองฝาชนิดหนึ่ง แต่มีรูปร่างคล้ายหนอน
มันมีเปลือกเล็กนิดเดียวอยู่ที่หัว เพรียงเจาะ
เรือจะเริ่มแทรกตัวลงไปเนื้อไม้ตั้งแต่
ยังเป็นตัวอ่อน เพิ่งฟักออกจากไข่ เมื่อ
โตขึ้นเพรียงเจาะเรือจะใช้เปลือกเจาะ
เนื้อไม้ให้ลึกลงไปทุกที เพื่อใช้เป็น
ที่อาศัย ทำให้เนื้อไม้ผุไม่แข็งแรง เพรียง
เจาะเรือทำให้ท้องเรือที่เป็นไม้เป็นรูรั่ว
เสียหายได้มาก

เพรียงเกาะ

เพรียงเกาะหรือเพรียงหินเป็นสัตว์พวกเดียวกับกุ้งและปู มีแตกต่างกันไปเป็นสองหรือสามชนิด ที่พบบ่อยคือเพรียงหินที่มีรูปร่างเหมือนภูเขไฟ เพรียงเกาะทุกชนิดล้วนมีเปลือกแข็งคม เกิดเกาะติดกับหินหรือเปลือกสัตว์ทะเล เช่น เกาะอยู่บนเปลือกหอยแมลงภูหรือท่อนไม้ที่จมอยู่ในน้ำ เพรียงเกาะออกลูกเป็นไข่ ลูกอ่อนเมื่อฟักออกจากไข่ว่ายน้ำได้ แต่เมื่อโตขึ้นจะจมลงเกาะติดกับหินหรือเปลือกหอย แล้วสร้างเปลือกหุ้มลำตัวกลายเป็นเพรียงเกาะที่ติดแน่นกับที่

เพรียงเกาะกินอาหารพวกพืชและสัตว์เล็ก ๆ ที่ลอยมาตามกระแสน้ำ มันยื่นขาที่มีลักษณะเป็นฝอยออกไปนอกเปลือกโบกพัดน้ำให้อาหารตกลงสู่ปาก อาหารคือแพลงตอนหรืออินทรีย์สารที่ลอยมากับน้ำทะเล เพรียงเกาะอาจหุบเปลือกให้ปิดสนิทได้ มันจะหุบเปลือกปิดแน่นสนิทเมื่อยามน้ำทะเลลง รอจนน้ำขึ้นก็เปิดเปลือกออกกินอาหารใหม่อีก

ปลาดาว

ปลาดาวไม่ใช่ปลา แต่เป็นสัตว์ทะเลชนิดหนึ่งที่มีเปลือกหุ้มรอบตัว ลำตัวเหมือนถุงกลม ๆ คว้าปากลง จากลำตัวซึ่งเป็นเสมือนศูนย์กลาง มีแขนยาวยื่นออกไปโดยรอบรวมห้าแขน ทำให้มีรูปร่างเหมือนดาว จึงเรียกว่า ปลาดาว หรือดาวทะเล หรือตีนกา แต่ที่จริงปลาดาวไม่ใช่ปลาและไม่มีกระดูกสันหลังเหมือนอย่างปลา ปลาดาวมีหลายชนิดหลายสี เช่น สีแดง เหลือง น้ำเงิน สีเทา บางชนิดตามแขนมีหนาม

ปลาดาวอย่างธรรมดาไม่มีขาเป็นหลอดสั้น ๆ เรียงกันอยู่เป็นแถวที่ด้านใต้ของแขนทั้งห้า เมื่อต้องการเคลื่อนตัวไปทางทิศใดก็จะยื่นแขนที่มีปุ่มดูดยึดติดออกไปเกาะติดกับพื้น แล้วดึงตัวตามไปทางทิศนั้น แขนของปลาดาวเมื่อถูกตัดขาดอาจงอกขึ้นใหม่ได้เช่นเดียวกับหางจิ้งจก ส่วนแขนที่ขาดหลุดไปก็สามารถงอกเป็นตัวได้อีก การฆ่าปลาดาวโดยวิธีสับเป็นชิ้น ๆ จึงเป็นวิธีหนึ่งที่กลับทำให้ปลาดาวเพิ่มจำนวนมากขึ้น ที่ได้ของลำตัวมีปากเลยจากปากขึ้นไปเป็นกระเพาะ ปลาดาวกินอาหารโดยการยื่นกระเพาะออกมาคลุมหุ้มเหยื่อแล้วชักกระเพาะกลับคืนเข้าไปภายในลำตัว เพื่อย่อยเหยื่อนั้นเป็นอาหาร ปลาดาวอาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเลตื้น ๆ เช่น ตามแนวปะการัง เดินหาอาหารไปตามพื้นทะเล อาหารของปลาดาวโดยทั่วไป ได้แก่ หอยสองฝา เช่น หอยแครง หอยแมลงภู่ และอื่น ๆ ปลาดาวบางชนิดกินปะการังเป็นอาหาร

เม่นทะเล

เม่นทะเลอาศัยอยู่ที่พื้นทะเลใต้น้ำตื้น ๆ ข้างก้อนหิน มีรูปร่างเหมือนหมอนปักเข็มอันย่อม ๆ ที่มีเข็มสีดำจำนวนมากขนาดยาวสั้นไม่เท่ากันปักอยู่ทั่วทั้งตัว สิ่งเหมือนเข็มสีดำนั้นแข็งแต่เปราะ เป็นอาวุธป้องกันตัวของเม่นทะเล ทำให้ศัตรูไม่กล้าเข้าใกล้ หนามของเม่นทะเลแหลมคม สามารถทิ่มดำศัตรูได้เจ็บปวดยิ่งนัก เม่นทะเลมีขาเป็นหลอดสั้น ๆ เรียงรายอยู่เป็นแถวแทรกอยู่ระหว่างหนามแหลม มันใช้ขาจำนวนมากเหล่านี้สำหรับเดินไต่ไปตามก้อนหิน หรือพื้นทราย อาหารของมันคือสาหร่ายที่เกาะติดอยู่ตามก้อนหิน

ถ้าเราเอาเม่นทะเลขึ้นจากน้ำ นำมาตากแดดไว้ช่วงเวลาไม่นาน ขาสีดำของเม่นทะเลก็จะร่วงหลุดออกไปจนหมด คงเหลือแต่รูเล็ก ๆ อยู่บนลำตัวที่มีรูปร่างเหมือนกับหมอนปักเข็มเท่านั้นเอง

ปลิงทะเล

ปลิงทะเลเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างน่าเกลียด ลำตัวสีดำคล้ำหรือน้ำตาลหรือเขียวเข้ม ตัวอาจแข็งเหมือนเตงกวาหรือนุ่มนิ่มก็มี หน้หงา หน้ยาว และมีปุ่มแหลมเหมือนหนามทั่วตัว

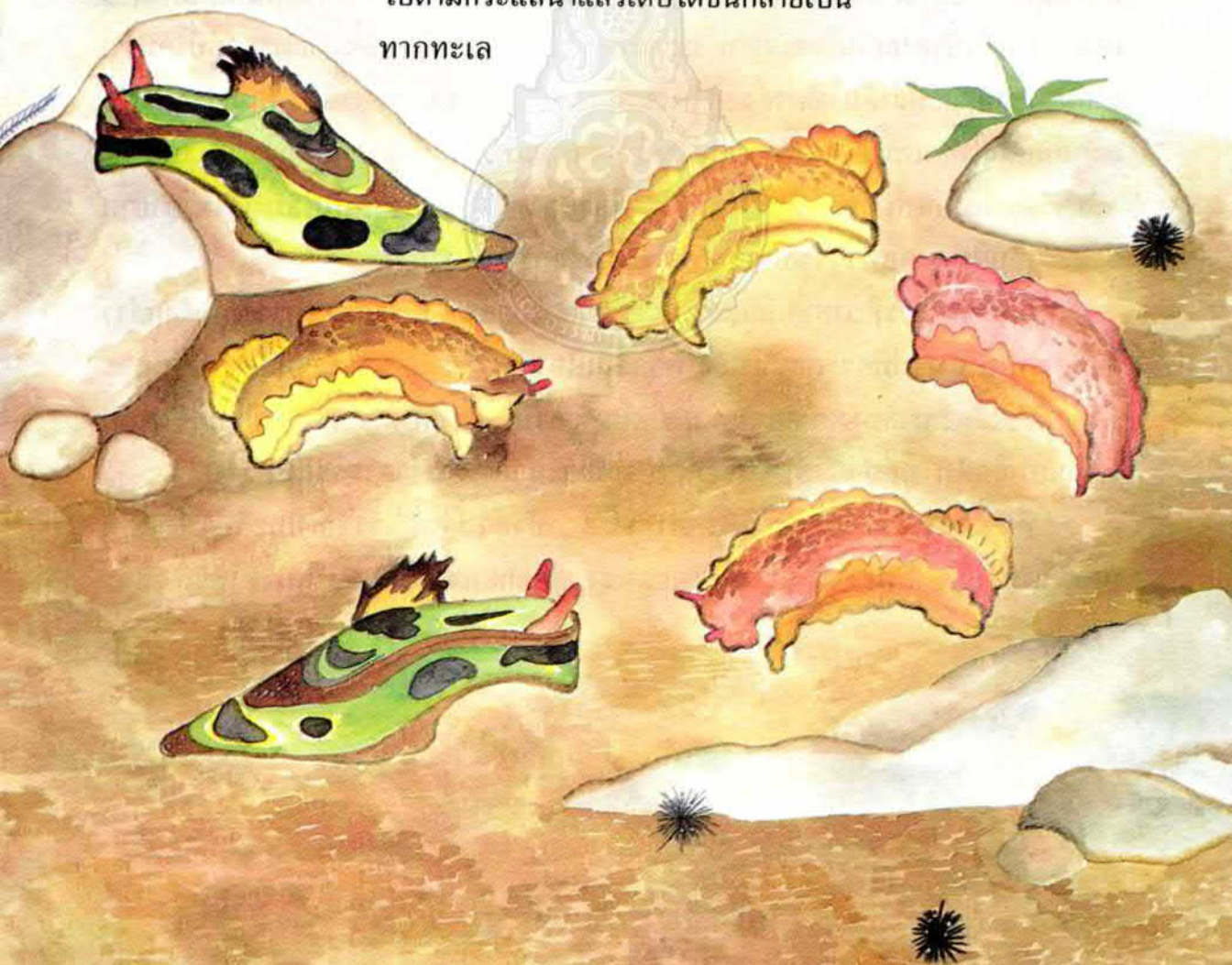
ปลิงทะเลอาศัยอยู่ที่พื้นทะเล มันคลานเคลื่อนที่ไปตามพื้นทรายอย่างช้า ๆ เพื่อหาอาหาร อาหารของปลิงทะเล ได้แก่ ซากสัตว์ ซากพืช ที่เน่าเปื่อยผุพังปนอยู่ในทราย ปลิงทะเลมีปากเป็นรูกลมอยู่ที่ปลายด้านหนึ่งของลำตัว รอบ ๆ ปากเป็นหนวดเส้นสั้น ๆ จำนวนมาก หนวดเป็นอวัยวะที่สำคัญอย่างหนึ่งของสัตว์ชนิดนี้ เพราะนอกจากจะใช้ควักทรายซึ่งมีอาหารปนอยู่ใส่ปากแล้ว ยังอาจใช้คลำทางและขุดทรายให้เป็นรูได้ด้วย ในบางครั้งปลิงทะเลจะขุดทรายจนลึกแล้วฝังตัวเองไว้ใต้ทราย ชูแต่ปลายหางโผล่ขึ้นเพื่อรับน้ำทะเลที่มีออกซิเจนละลายปนอยู่เข้าไปใช้หายใจ ปลิงทะเลหายใจโดยใช้ก๊าซออกซิเจนที่มีละลายอยู่ในน้ำทะเลเช่นเดียวกับสัตว์ทะเลอื่น ๆ ทั่วไป

ปลิงทะเลนี้ใช้เป็นอาหารได้ ถ้าเก็บปลิงทะเลขึ้นมาผ่าท้องควักเครื่องในออกแล้วตากแห้งและรมควัน มันจะหดตัวจนเหลือขนาดเพียงครึ่งหนึ่งของลำตัวขณะมีชีวิต สามารถเก็บไว้ได้นานใช้ปรุงเป็นอาหารที่มีรสอร่อยอย่างหนึ่ง

தாகทะเล

தாகทะเลเป็นสัตว์ทะเลจำพวกหอยชนิดหนึ่ง ตัวไม่มีเปลือกหุ้ม มีหลายชนิดหลายสี เช่น ดากทะเลขาว ดากทะเลส้ม ดากทะเลปีกกว้าง และดากกิ้งไม้ ดากทะเลอาศัยอยู่ตามโขดหินริมฝั่งทะเลที่มีสาหร่ายขึ้นอยู่ ชอบคลานไปมาเก็บสาหร่ายกินเป็นอาหาร ดากทะเลเมื่อผสมพันธุ์กันแล้วก็จะวางไข่เป็นสายติดอยู่ตามก้อนหิน ไข่ฟักเป็นตัวอ่อนล่องลอยไปตามกระแสน้ำแล้วเติบโตขึ้นกลายเป็นดากทะเล

สัตว์ทะเลที่หาดเลน

หาดเลนเกิดอยู่แถวปากแม่น้ำ ซึ่งมีน้ำจืดไหลลงมารวมกับน้ำทะเลอยู่เกือบตลอดเวลา ทำให้น้ำทะเลแถบนั้นไม่เค็มจัด เนื้อหาดเลนชั้นไปเป็นป่าชายเลน แล้วจึงถึงแผ่นดิน

น้ำจืดจากแม่น้ำพัดพาเอาแร่ธาตุและสารอินทรีย์มากมายไหลมาลงทะเลด้วย กับมีดินโคลนแขวนลอยปนมากับน้ำอีกมาก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไหลลงมาสะสมอยู่ที่หาดเลน ทำให้หาดเลนมีความอุดมสมบูรณ์กว่าที่อื่น

ป่าชายเลนซึ่งอยู่เหนือหาดเลนชั้นไป ประกอบด้วยต้นไม้หลายชนิด ทั้งไม้ต้น ไม้พุ่ม และไม้เลื้อย พวกสาหร่าย ในบรรดาต้นไม้เหล่านี้ ต้นโกงกางขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด จนบางคนเรียกป่าชายเลนว่า ป่าโกงกาง ต้นโกงกางนั้นเป็นต้นไม้พิเศษเหมาะสำหรับป่าชายเลนโดยเฉพาะ เพราะชอบน้ำเค็ม และมีรากค้ำมากมายอยู่ที่โคนต้น รากค้ำทำหน้าที่ยึดลำต้นให้คงตั้งอยู่ได้ในดินเลนอันอ่อนนุ่ม ขณะเดียวกันก็ช่วยกักเก็บตะกอนและโคลนตมให้ตกทับถมอยู่ในที่นั้น เกิดเป็นหาดเลนงอกออกไปได้เรื่อย ๆ

ต้นแสมก็เช่นกัน ต้นแสมมีรากอากาศงอกสูงขึ้นมาจากพื้นเลน รากอากาศช่วยกักเก็บดินตะกอนไว้ในป่าชายเลนเช่นเดียวกับต้นโกงกาง

เนื่องจากการที่ป่าชายเลนและหาดเลนมีความอุดมสมบูรณ์มากเพราะเหตุดังกล่าว จึงมีสัตว์หน้าดินไม่มีกระดูกสันหลัง พวกไส้เดือนทะเล หนอนทะเล หอย กุ้ง ปู และตัวอ่อนของสัตว์ทะเลบางชนิดอาศัยรวมอยู่เป็นจำนวนมาก ที่หาดเลนเราจะเห็นนกชายเลน พวกนกพลิกหิน นกปากแฉ่น นกอีโก้ย นกนางนวล เดินหาอาหารกินทั่วไป

ที่หาดเลนมีสัตว์ทะเลที่มีค่าหลายชนิด ซึ่งส่วนใหญ่เราใช้เป็นอาหาร เช่น ปูก้ามดาบ ปูม้ากับปูทะเล ปูแสม หอยแครง หอยกะพง กุ้งก้ามกราม แมงดาทะเล และปลาตีน

ปูก้ามดาบ

ปูมีรูปร่างคล้ายแมงมุม ทางด้านที่เรียกว่า หัว จะเห็นแต่นัยน์ตากกลม มีก้ามยื่นโผล่ออกมาจากกระดองแข็ง ปูมีขายาวสิบขาเป็นขาสำหรับเดินสามคู่ ขาสำหรับว่ายน้ำหนึ่งคู่ และเป็นก้ามหนึ่งคู่

ขาที่ยื่นออกไปทางด้านข้างทำให้ปูวิ่งเฉไปข้าง ๆ แทนที่จะวิ่งตรงไปเบื้องหน้า ดังเช่นสัตว์ทั้งหลาย ขาปูเป็นข้อ ๆ งอพับได้ ขาคู่ที่สองถึงคู่ที่สี่มีปลายแหลม ใช้สำหรับวิ่งไปตามพื้นทราย ขาคู่หน้าสุดมีก้ามใหญ่ ปลายก้ามแยกออกเป็นคีม กางอ้าและหุบได้ เวลาโกรธหรือตกใจ หรือต่อสู้ศัตรู ปูจะรี่เข้าไปใส่ กางขาคู่หน้าออก ชูก้ามใหญ่ที่มีปลายเป็นคีมขึ้นในอากาศเป็นท่าพร้อมจะต่อสู้ ที่มองดูน่ากลัวนัก ในกระบวนสัตว์ที่มีเปลือกพวกหอย ปู กุ้ง นับได้ว่าปูมีท่าทางน่าเกรงขามมากที่สุด

ปูอาศัยอยู่ที่พื้นทะเลชายฝั่ง ออกไข่คราวละหลายพันฟอง ลูกปูที่ฟักออกจากไข่ต้องลอกคราบหลายครั้ง จนกว่าจะโตเต็มที่

ปูที่มีสีสันหลายสีสดสวยคือ ปูก้ามดาบ หรือปูเปี้ยว บางชนิดกระดองสีฟ้า ก้ามเป็นสีส้มและขาว บางชนิดกระดองสีน้ำเงิน ขาสีส้มก้ามเหลือง บางชนิดกระดองสีม่วง ก้ามสีแดง และมีบางชนิดที่กระดองสีเทา ก้ามเป็นสีส้ม ปูก้ามดาบตัวผู้มีก้ามใหญ่เพียงก้ามเดียวสำหรับต่อสู้ศัตรู และใช้แสดงสัญญาณกับปูพวกเดียวกันโดยเฉพาะ ปูตัวเมีย ตัวเมียไม่มีก้ามใหญ่ อาหารคือดินซึ่งมีสารอินทรีย์ปะปนอยู่ และใบไม้ที่หล่นอยู่ทั่วไปในบริเวณป่าชายเลน

ปูม้ากับปูทะเล

ปูในทะเลที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ ปูม้ากับปูทะเล โดยปกติปูอาศัยอยู่ที่พื้นทะเล ชายฝั่ง ปูม้าชอบอยู่แถบบริเวณชายหาดที่เป็นทราย ส่วนปูทะเลชอบอยู่บริเวณชายทะเล ที่เป็นโคลนหรือบริเวณป่าไม้ชายเลนที่มีดินแสม โกงกาง แต่เมื่อถึงคราวออกไข่ปูจะว่ายน้ำออกจากฝั่งไปวางไข่ในน้ำลึก ไข่ฟักเป็นตัวอ่อนหลุดจากตัวแม่ ใช้ชีวิตเป็นแพลงตอนล่องลอยอยู่ในทะเลแล้วจึงลงลอกคราบและเปลี่ยนเป็นลูกปูตัวเล็ก ๆ อาศัยอยู่ตามพื้นทะเล

ทั้งปูม้าและปูทะเลว่ายน้ำเก่ง มันมีลำตัวแบนกว้าง อกราบเรียบเป็นแผ่นรากับเรือท้องแบน ทำให้ลอยไปในน้ำได้ดี นอกจากนั้นปลายขาคู่ที่ห้าของปูม้าและปูทะเลยังเป็นแผ่นแบนเหมือนใบพาย ใช้สำหรับพยุ้น้ำทำให้ตัวเคลื่อนที่ไปได้ ขาอีกสี่คู่มีปลายแหลมใช้สำหรับคลาน ส่วนขาคู่แรกเป็นก้ามหนีบสำหรับจับอาหารใส่ปาก ขาปูถ้าหลุดแล้วงอกใหม่ได้เช่นเดียวกับหางของจิ้งจก

ปูกินสัตว์เป็นอาหาร และต้องลอกคราบเป็นระยะ ๆ ปูทะเลเมื่อลอกคราบใหม่ ๆ มีเปลือกบางเหมือนกระดาษ ตัวอ่อนนุ่มนิ่มต้องหลบซ่อนตัวอยู่เป็นเวลาราวสองสามชั่วโมงเปลือกจึงจะแข็งออกหากินได้ดังเดิม

นอกจากปูม้ากับปูทะเล ยังมีปูขนาดเล็กอื่น ๆ อีกหลายชนิดที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลน ที่ควรรู้จักคือ ปูแสม ที่เราใช้ทำปูเค็ม

ปูแสม

ปูแสมเป็นปูขนาดเล็ก กระดองหลังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าสีดำปนม่วง อาศัยขุดรูอยู่ตามโคนต้นแสม ปูแสมว่ายน้ำไม่ได้ เพราะไม่มีขาเป็นแผ่นแบนเหมือนปูทะเลหรือปูม้า แต่กลับมีขาที่เหมาะสมสำหรับปีนขึ้นต้นไม้ เวล่าน้ำทะเลขึ้นท่วมรูที่อยู่ ปูแสมจะพากันปีนขึ้นไปเกาะอยู่บนต้นแสมเป็นจำนวนมาก

ชาวประมงใช้ปูแสมทำปูเค็ม โดยจับตัวจากต้นแสมมาใส่ถังแล้วโรยเกลือทับเป็นชั้น ๆ ทิ้งไว้หนึ่งคืน

หอยแครง

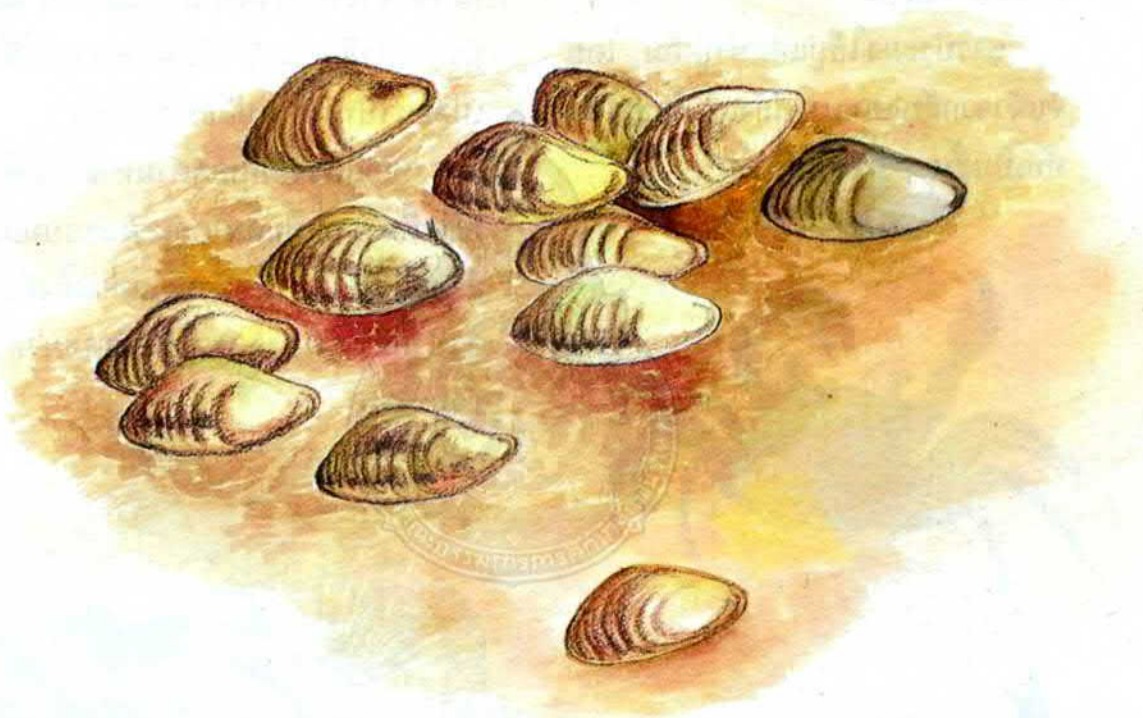
หอยแครงเป็นหอยสองฝา มีเปลือกแข็ง ลักษณะฝาทั้งสองมีขนาดเท่ากันประกบติดกันแน่นสนิท ทำให้หอยทั้งตัวมีรูปร่างเป็นรูปหัวใจ ฝาทั้งสองอาจทำให้แยกจากกันได้ เพราะที่ข้อเปลือกเป็นรอยหยักแหลมคล้ายฟันสวมกันได้สนิทเป็นบานพับ เปลือกหอยแครงมีลักษณะพิเศษ จาง่าย ผิวด้านนอกไม่เรียบ แต่มีร่องยาวลึกเล็ก ๆ เป็นทางยาวจากข้อเปลือกไปทางริมเปลือกทั่วทั้งฝา

หอยแครงชอบอยู่ตามหาดเลนพื้นทะเลตื้น ๆ ที่เป็นดินโคลน มันชอบหมกตัวอยู่ในเลน เมื่อน้ำทะเลท่วมถึงก็จะอ้าปากกินแพลงตอนที่ล่องลอยมากับน้ำทะเล

หอยกะพง

หอยกะพงเป็นหอยสองฝาขนาดเล็ก เปลือกสีเขียวปนเหลือง เปลือกบางคมกริบ มีรูปร่างคล้ายหอยแมลงภู่ แต่ตัวเล็กกว่า อาศัยอยู่ตามพื้นทะเลที่เป็นโคลนบริเวณ ปากแม่น้ำ ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ สร้างสายใยสั้น ๆ ยึดติดกันไว้เป็นพวง

กุ้งกับกุ้ง

กุ้งมีลำตัวกลม ท่อนหัวโต เรียวลงไปทางหาง ลำตัวกุ้งแบ่งออกได้เป็นสามท่อน คือ หัว อก และท้อง แต่หัวกับอกมีเปลือกแข็งห่อหุ้ม รวมเป็นท่อนเดียว มักเรียกกันว่า หัวกุ้ง ส่วนที่ถัดมาจากหัวเป็นท้อง คือส่วนที่เรียกกันว่าตัวกุ้ง โค้งและงอได้ ที่ท้องมีขาสำหรับว่ายน้ำ ปลายของท้องเป็นทางรูปคล้ายพัดคลี่ออกได้ กุ้งมีขาห้าคู่เท่ากันกับปู และมีหนวดเป็นเส้นยาวหลายเส้นยื่นออกไปจากหัวสำหรับคลำทาง กุ้งหายใจทางเหงือก และออกไข่

กุ้งมีทั้งกุ้งน้ำจืดและกุ้งน้ำเค็ม กุ้งทะเลมีหลายขนาดทั้งตัวเล็กและตัวใหญ่ กุ้งในทะเลที่เป็นกุ้งขนาดใหญ่ ได้แก่ กุ้งหัวโชนหรือกุ้งยักษ์ กุ้งชนิดนี้มีส่วนหัวกลมยาว เป็นรูปทรงกระบอกและค่อยเรียวลงไปทางหาง เปลือกแข็ง ผิวขรุขระ และมีหนามแหลม ทั้งตัว หนวดเส้นยาวใหญ่มีหนามแหลมด้วย กุ้งหัวโชนหรือกุ้งยักษ์นี้อาศัยหากินอยู่ตาม พื้นทะเลที่มีหินปะการัง และเป็นกุ้งที่มีรูปร่างน่าดูมาก

ส่วนกุ้งเป็นสัตว์ใกล้เคียงกับกุ้งแต่รูปร่างแตกต่างไปอย่างเห็นได้ชัด มีตัวแบนกว่ากุ้ง บางชนิดหัวก็แบน ขาสั้น กุ้งหายใจด้วยเหงือก และอาศัยหากินอยู่ที่พื้นทะเล ทั่วไป ทั้งที่เป็นทรายและที่เป็นโคลนโดยการขุดรูอยู่ กุ้งจะขึ้นจากรูเมื่อมีคลื่นลมจัด คลานไปมาหาอาหาร

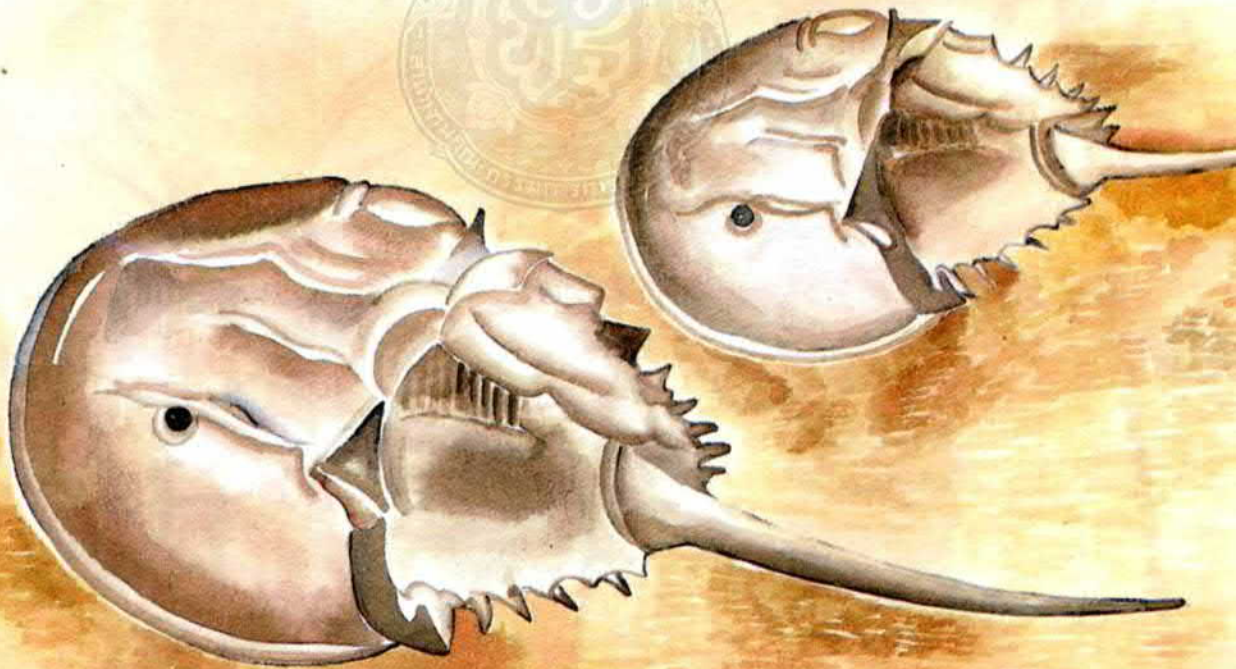
แมงดาทะเล

แมงดาทะเลเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างแปลก เหมือนชามกะละมังคว่ำ ทางด้านหัวโค้งกลม แมงดาทะเลมีเปลือกหนาแข็งห่อหุ้มอยู่ทั่วทั้งตัว กับมีหางแข็งยาว ปลายแหลมยื่นออกมาเป็นส่วนท้ายของลำตัว สำหรับใช้ต่างสมอปักลงกับพื้นท้องทะเล เมื่อต้องการนอนนิ่งอยู่กับที่

แมงดาทะเลอาศัยอยู่ที่พื้นทะเลน้ำตื้น ๆ คลานหากินไปตามพื้นทราย กินหอยเล็ก ๆ ปูเล็ก ๆ เป็นอาหาร ศัตรูคือเต่าทะเลและฉลาม

แมงดาทะเลตัวผู้กับตัวเมียมีรูปร่างคล้ายกัน แต่ตัวเมียมีขนาดใหญ่กว่ามาก เมื่อจะวางไข่ แมงดาทะเลตัวเมียพาตัวผู้ซึ่งเกาะอยู่บนหลังคลานขึ้นชายหาด ขุดทรายเป็นโพรงใหญ่ ตรงที่ซึ่งนำตัวมาถึง แล้ววางไข่ทิ้งไว้ในโพรงนั้น ไข่เป็นเม็ดกลมสีเหลืองขนาดเม็ดสาคุ และมีจำนวนหลายร้อยฟอง

เมื่อไข่ฟักออกเป็นตัว ลูกแมงดาทะเลตัวเล็ก ๆ ที่มีรูปร่างเหมือนพ่อแม่ จะโผล่ขึ้นจากทรายแล้วคลานลงน้ำไป ลูกแมงดาทะเลต้องลอกคราบหลายครั้งจนกว่าจะโตเต็มที่

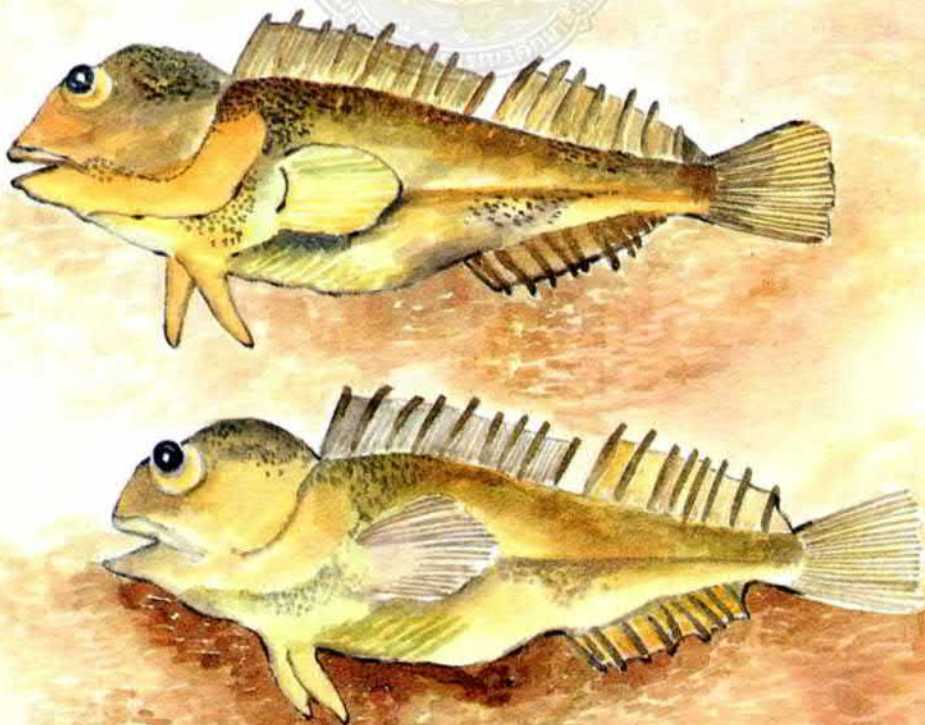
ปลาตีน

ปลาตีนหรือปลากระจิง อาศัยอยู่ที่หาดเลน ปลาตีนมีลักษณะแปลกแตกต่างจากปลาอื่นตรงที่อยู่ในน้ำแต่อาจขึ้นเดินไปบนบกได้นาน ๆ ปลาตีนไม่มีขาแต่มีครีบยาวยื่นออกไปอยู่สองข้างลำตัว ใช้ต่างขาคลานหรือกระโดดไปบนดินเลน

ปลาตีนหายใจทางเหงือก และต้องคอยระวังให้เหงือกเปียกอยู่เสมอ ถ้าขึ้นเดินบนบกนานจนเหงือกใกล้จะแห้งก็ต้องลงแช่น้ำเพื่อให้เหงือกเปียกก่อนจึงจะขึ้นเดินบนบกได้อีก

ปลาตีนอาศัยขุดรูอยู่ พบที่พื้นท้องทะเลที่เป็นดินโคลนและโคลนปนทรายในบริเวณน้ำขึ้นน้ำลง มันออกหากินช่วงน้ำลง อาหารคือดินโคลนที่มีสาหร่ายและแบคทีเรียปะปนอยู่ด้วย

หาดเลนและป่าชายเลนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของสัตว์ทะเล เพราะเป็นแหล่งอาหาร เป็นที่หลบภัย เป็นที่วางไข่ และเป็นที่อยู่อาศัยระยะหนึ่งของตัวอ่อนของสัตว์ทะเล หาดเลนจึงเป็นทรัพยากรที่เราควรช่วยกันรักษาไว้ให้คงอยู่ ไม่ทำลายให้สูญสิ้นไป

แนวปะการัง

แนวปะการังเกิดอยู่ที่ท้องทะเลตื้น ๆ ลึกไม่เกิน ๔๐ เมตร น้ำอุ่นและสะอาด มีแสงแดดส่องถึง การก่อกำเนิดของแนวปะการังเป็นเรื่องที่น่าสนใจ แปลกประหลาด อย่างไม่น่าเชื่อ ว่าแนวหินปูนแข็งและงดงามนี้เกิดจากสัตว์ทะเลตัวเล็ก ๆ ที่มีชื่อว่า ตัวปะการัง

ตัวปะการังชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ นับร้อยนับพัน หรือมากกว่านั้น แต่ละตัว สร้างหินปูนแข็ง (แคลเซียมคาร์บอเนต) จากน้ำทะเลรอบ ๆ ตัวขึ้นมาห่อหุ้มตัวไว้ ตัวมันติดแน่นอยู่กับหินปูนนี้ หินปูนที่มันสร้างขึ้นเกาะติดกันเป็นก้อนใหญ่รูปร่างต่าง ๆ กัน แล้วแต่ชนิดของปะการัง บางชนิดเป็นก้อนคล้ายก้อนหิน บางชนิดเป็นกิ่งก้านคล้ายต้นไม้ บางชนิดเป็นร่มคล้ายดอกเห็ด บางชนิดเป็นกลีบคล้ายดอกไม้ ปะการังมีหลายสี

เมื่อตัวปะการังตายลง หินปูนที่มันสร้างขึ้นคงเชื่อมติดกันอยู่ กลายเป็นแท่น หินปูนฐานของแนวปะการัง ส่วนตัวปะการังที่ยังคงมีชีวิตจะอยู่ที่ตอนบนของแนวหิน และสร้างหินปูนต่อไปเรื่อย ๆ เป็นเช่นนั้นนานนับพันปีแนวหินก็แผ่ขยายกว้างออกไปใน ท้องทะเลกลายเป็นแนวปะการัง

แนวปะการังเป็นเสมือนป่าไม้ดอกที่มีสีส่นงดงามอยู่ที่ใต้ทะเล ตลอดแนวเป็นซอก เป็นหลืบ เป็นช่อง และเป็นกิ่งก้านหินคดเคี้ยว จึงเป็นแหล่งอาศัยและที่หลบภัยของ สัตว์ทะเลหลายพันชนิด ไม่แต่เท่านั้นยังคลาคล่ำไปด้วยอาหารอันอุดมของเหล่าสัตว์ทะเล อีกด้วย ที่แนวปะการังเราจะพบปลา ปู กุ้ง หอย สารพัดชนิด รวมทั้งดอกไม้ทะเล ฟองน้ำ ม้าน้ำ กัลปังหา ปลิงทะเล ปลาดาว เม่นทะเล และหนอนทะเล อาศัยอยู่ทั่วไป

ปะการัง

ปะการัง เป็นสัตว์ที่มีรูปร่างคล้ายคลึงกับดอกไม้ทะเลมาก จะมีแตกต่างกันตรงที่ปะการังตัวเล็กกว่า และเมื่อโตเต็มที่ลำตัวจะติดแน่นอยู่กับที่เคลื่อนที่ไปไหนมาไหนไม่ได้

ตัวปะการังอ่อนนุ่ม มีขนาดเล็ก ตัวยาวไม่เกินหนึ่งเซนติเมตร และมีปากซึ่งมีหนวดจำนวนมากล้อมรอบอยู่เช่นเดียวกับดอกไม้ทะเล ปะการังกินแพลงตอนเป็นอาหาร และสามารถสร้างหินปูนขึ้นได้จากน้ำทะเลรอบ ๆ ตัวมันนั่นเอง หินปูนที่มันสร้างขึ้นเป็นโขดตัวปะการังติดแน่นอยู่กับโขดหินปูนนี้ ปะการังชอบอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก สร้างโขดหินปูนติดต่อกันจนกลายเป็นหินที่มีรูปร่างแปลก ๆ งดงาม บ้างมีรูปกลมเหมือนหินธรรมชาติที่เกิดอยู่กันทะเล บ้างก็มีรูปเหมือนเห็ดขนาดใหญ่ บ้างเป็นกิ่งก้านแตกแยกออกไปคล้ายเขาสัตว์

ปะการังมีรูปร่างต่าง ๆ กัน อาจแบ่งตามรูปร่างได้เป็นปะการังเขากวาง ปะการังสมอง ปะการังจาน ปะการังผักกาด และปะการังเห็ด

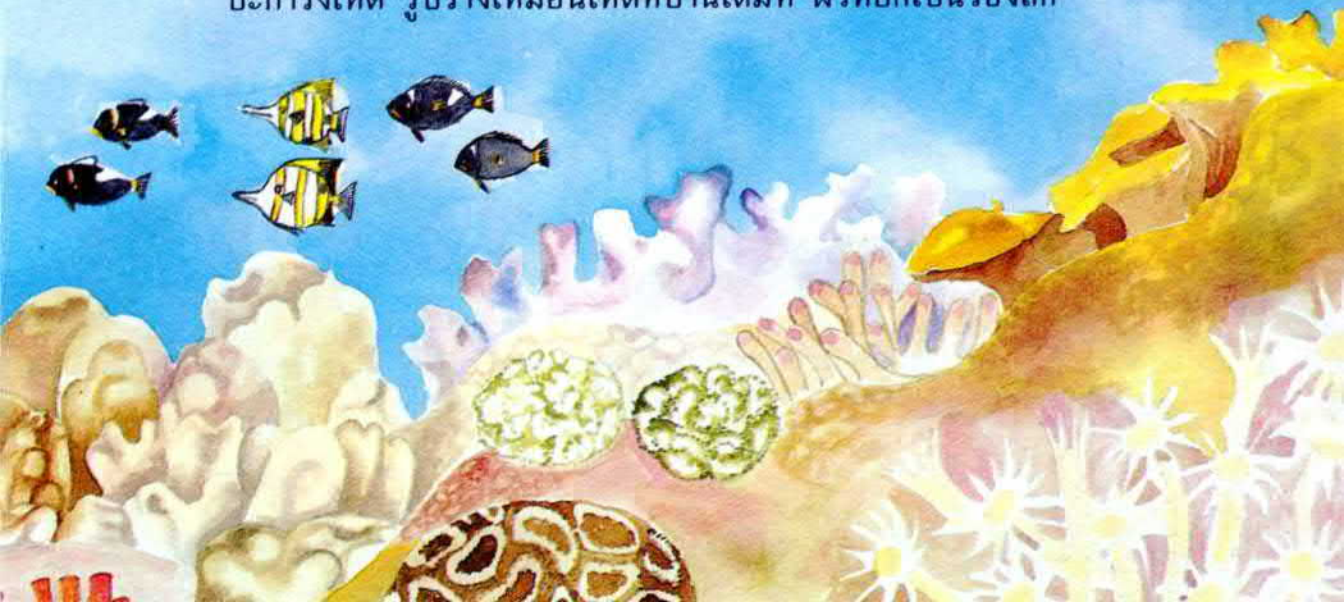
ปะการังเขากวาง มีรูปลักษณะเหมือนเขากวางหรือกิ่งไม้ที่แตกแขนงออกไปเป็นข้อเจริญได้รวดเร็ว และมีจำนวนมากชนิดที่สุดในบรรดาปะการังทั้งหกกลุ่ม ตามแนวชายฝั่งทะเลของไทย กิ่งก้านที่แตกแขนงออกไปของปะการังเขากวางนี้เองที่ทำให้แนวปะการังมีลักษณะดังเช่นป่าอ้นงดงามใต้ทะเล

ปะการังสมอง มีรูปร่างเป็นก้อนกลม ผิวหยาบเป็นร่องคดเคี้ยวไปมาจนมองดูคล้ายกับสมองของคนเรา

ปะการังจาน เป็นแผ่นแข็ง เปราะและแตกหักง่ายมาก

ปะการังผักกาด รูปร่างเหมือนต้นผักกาด

ปะการังเห็ด รูปร่างเหมือนเห็ดที่บานเต็มที่ ผิวหยาบเป็นร่องลึก

ดอกไม้ทะเล

ดอกไม้ทะเลมีรูปร่างคล้ายดอกไม้สีสวยหลากสี เกิดอยู่ที่พื้นทะเล แท้ที่จริงดอกไม้ทะเลไม่ใช่พืชและไม่ใช่ดอกไม้ แต่เป็นสัตว์ทะเลพวกหนึ่ง มีลำตัวคล้ายถุงยืดหดได้ ส่วนที่มีลักษณะเหมือนกลีบดอกไม้ ซึ่งอาจบานและหุบได้นั้น คือ หนวดของเจ้าสัตว์ทะเลชนิดนี้ หนวดมีจำนวนมากเกิดอยู่รอบปากซึ่งมีลักษณะเหมือนรอยผ่าอยู่ตรงใจกลาง หนวดนี้มีต่อมพิษอาจทำให้ปลาหรือสัตว์ทะเลเล็ก ๆ ที่ว่ายน้ำเข้ามาติดอยู่สลบหรือตาย จากนั้นก็จะถูกส่งเข้าปาก กลายเป็นอาหารของดอกไม้ทะเลไป

ดอกไม้ทะเลส่วนใหญ่เกิดติดอยู่กับพื้นท้องทะเล โบกหนวดไปมาเพื่อจับปลาเล็ก ๆ เป็นอาหาร แผลงที่มันอาจอยู่กันได้อย่างสันติกับปูและกุ้ง ดอกไม้ทะเลบางชนิดเกิดเกาะติดกับหลังปู เมื่อปูคลานไปหาอาหารกินตามพื้นทะเลก็พาดอกไม้ทะเลเคลื่อนที่ไปด้วย ทำให้สามารถหาอาหารได้ทั้งปูและดอกไม้ทะเล

ฟองน้ำ

ฟองน้ำเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างลักษณะแปลกประหลาด อาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก เกิดเกาะติดอยู่กับหิน สาหร่ายที่พื้นทะเล ฟองน้ำมีลำตัวเป็นรูพรุนทั่วไป กินแพลงตอน ที่ลอยอยู่ในน้ำทะเลเป็นอาหาร โดยรับน้ำทะเลที่มีแพลงตอนลอยปนอยู่ให้ไหลเข้าไป ตามรูพรุนของลำตัวเก็บแพลงตอนไว้ แล้วปล่อยน้ำที่เหลือออกมาทางช่องเปิดที่อยู่ทางด้านบนของลำตัว

ฟองน้ำมีหลายชนิด บางชนิดอาศัยอยู่ในน้ำจืด ส่วนใหญ่อยู่ในน้ำเค็ม (อาศัยอยู่ในทะเลที่มีน้ำอุ่น) ฟองน้ำที่เกิดอยู่ในทะเลมีทั้งชนิดที่มีเนื้อแข็งเหมือนหินและชนิดที่เนื้ออ่อนนุ่มนึ่ง บางชนิดเป็นอาหารของปลาและสัตว์ทะเลอื่น ๆ บางชนิดเป็นที่อยู่ที่อาศัยของหนอน ปู และกุ้งตัวเล็ก ๆ ฟองน้ำที่สำคัญที่สุดคือฟองน้ำชนิดเนื้ออ่อน ซึ่งเรานำเอาซากของมันมาใช้ถูตัว

ม้าน้ำ

ม้าน้ำเป็นปลาที่มีรูปร่างแปลก ผิดไปจากปลาชนิดอื่น ม้าน้ำมีหน้ายาว มีคอตั้งตรง หัวคล้ายหัวม้า กับมีลำตัวลอยตั้งในแนวตั้ง แทนที่จะลอยตัวตามแนวนอนดังเช่นปลาทั่วไป ม้าน้ำมีกระดูกเป็นสันแข็งทั่วตัว และมีหางยาว ใช้สำหรับพันเกี่ยวยึดกับกิ่งก้านของต้นสาหร่ายใต้ทะเล ม้าน้ำชอบอยู่รวมกันเป็นฝูงแถวต้นหญ้าสาหร่ายใต้น้ำตื้น

เมื่อจะออกไข่ม้าน้ำตัวเมียจะไข่ทิ้งไว้ในช่องถุงหน้าท้องของม้าน้ำตัวผู้ แล้วปล่อยให้ม้าน้ำตัวผู้ดูแลไข่ไปตามลำพังจนไข่ฟักเป็นลูกม้าน้ำน้อย ๆ ที่มีรูปร่างเหมือนพ่อแม่ไม่ผิดเพี้ยน ลูกม้าน้ำคงอยู่ในกระเป๋าท่อ จะว่ายน้ำออกไปหากินเฉพาะบางเวลา แต่เมื่อตกใจหรือมีภัยก็จะถูกล้อมกลับมาเข้าอยู่ในกระเป๋าท่ออีก พ่อม้าน้ำเลี้ยงดูลูกจนโต รู้จักป้องกันตนเองแล้วจึงปล่อยให้ไปหากินตามลำพัง

ม้าน้ำเป็นปลาที่มีชีวิตและรูปร่างแปลก แต่มิใช่ปลาที่เป็นอาหาร บางคนใช้ม้าน้ำทำยา

ปลาสิงโต

ปลาสิงโตเป็นปลาที่งดงามที่สุดในแนวปะการัง ตัวสีแดงอ่อนมีลายสลับสีตามขวางของลำตัว ตั้งแต่หัวจรดหาง ปลาสิงโตชอบว่ายน้ำช้าๆ อยู่ตามกอปะการัง ทางครีบท่ที่เป็นก้านยาวแข็งออกไปรอบตัว ดูริศกราย ราวกับท่านกยูงรำแพนหาง

ปลาสิงโตเป็นปลาที่มีพิษ พิษอยู่ที่ปลายก้านครีบท่ที่ยื่นยาวออกไปโดยรอบ แต่เนื่องจากเป็นปลางดงาม จึงถูกจับขึ้นมาจากทะเลเสียจนเกือบไม่มีเหลือ ปลาสิงโตมีอยู่ในแนวปะการัง ด้านทะเลอันดามันเท่านั้น ไม่มีในอ่าวไทย

กุ้งและปู

กุ้งในแนวปะการังมีเป็นร้อยชนิด ส่วนมากมีสีสด มีลวดลายงดงาม เช่นมีลำตัวโปร่งใส หรือสีแดง ที่ตัวมีลายเป็นเส้นขาวกับมีจุดขาวประอยู่ที่หัว กุ้งเหล่านี้เกือบทุกชนิดเป็นสัตว์หากินกลางคืน ดวงตากลมเรืองแสงแวววาวอยู่ในที่มืด บางชนิดเก็บกินสัตว์และอินทรีย์สารตามหมวดของดอกไม้ทะเลเป็นอาหาร เป็นการทำความสะอาดให้ดอกไม้ทะเล บางชนิดอาศัยอยู่ในแนวปะการังคอยทำความสะอาดตามลำตัวปลาใหญ่ โดยเก็บกินเห็บเหาตามลำตัวปลา

กุ้งขนาดใหญ่ เช่นกุ้งมังกรสีเขียว มีรูปร่างงดงาม ส่วนหัวกลมยาวเป็นรูปทรงกระบอก แล้วค่อยเรียวยาวไปทางหาง เปลือกแข็งผิวขรุขระและมีหนามแหลมทั้งตัว หนวดเส้นยาวใหญ่มีหนามแหลม อาศัยอยู่ตามพื้นทราย ข้างชอกปะการัง พอถึงกลางคืนพื้นทะเลมืด กุ้งมังกรจะออกหาอาหาร มันเคลื่อนที่ว่องไวในเวลากลางคืน กลางวันซ่อนตัวอยู่ข้างก้อนหิน

ส่วนปู นอกจากปูเสฉวนแล้วยังมีปูปะการังซึ่งเป็นปูขนาดเล็ก กระดองกว้างเท่าเล็บหัวแม่มือ มีก้ามใหญ่สีแดงเหมือนแขนของนักมวย หากินอยู่ตามกิ่งก้านปะการัง มีปูฟองน้ำซึ่งกระดองและขาสีเหลือง ชอบเก็บชิ้นฟองน้ำขึ้นมาแบกไว้บนหลังเพื่อเป็นการอำพรางตัว

หอยมือเสือ

หอยมือเสือเป็นหอยสองฝาขนาดใหญ่
กล้ามเนื้อแข็งแรง เกาะติดแน่นอยู่กับ
ก้อนหิน หรือก้อนปะการังได้ทะเลโดยใช้
เอ็นเหนียวเกาะติดไว้ หอยนี้ปกติจะอำพราง
เห็นเนื้อเยื่อสีสด หยักคล้ายกลีบดอกไม้
อยู่ที่ขอบเปลือกทั้งสอง ถ้าถูกรบกวน
ก็จะหุบเปลือกปิดสนิทแน่น เปิดไม่ได้
ง่าย ๆ เพราะมีกล้ามเนื้อแข็งแรง หอยมือ
เสือจึงเป็นหอยที่อาจทำอันตรายให้แก่
นักดำน้ำได้ ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งของ
นักดำน้ำถูกเปลือกหอยหนีบติดเอาไว้

หอยนมสาว

หอยนมสาวเป็นหอยฝาเดียว ทรงแหลม คอปากลงเป็นรูปกรวย หอยนมสาวมีเปลือกหนา ซึ่งนำมาขัดเป็นเงาวาววับ แล้วตัดแต่งใช้เป็นมุกประดับไม้หรือทำกระดุม และเครื่องใช้อื่นๆ ได้งดงามมาก

หอยนมสาวอาศัยอยู่ที่พื้นทะเล เกาะอยู่กับหินปะการังใต้น้ำตื้นๆ เมื่อถึงคราววางไข่ หอยนมสาวจะออกไข่ไว้บนหินหรือตามกิ่งก้านของพืชทะเล ตัวอ่อนที่ฟักออกจากไข่ว่ายน้ำได้ เมื่อโตขึ้นจึงจะลงหากินที่ก้นทะเล มีรูปร่างอย่างหอยนมสาว

หอยเบี้ย

หอยเบี้ยได้ชื่อว่าเป็นหอยที่มีเปลือกงดงามมากในบรรดาหอยทะเล หอยเบี้ยเป็นหอยฝาเดียว รูปร่างเหมือนแมลงเต่า ด้านหน้าที่คว่ำลงมีรอยเปิดเป็นช่องยาว ส่วนด้านบนหรือด้านหลังนูนเกลี้ยง ผิวลื่นเป็นมันเงาวับ หอยเบี้ยมีหลายชนิด ขนาดใหญ่ซึ่งมีชื่อว่าหอยเบี้ยโป่งลายเสือ มีเปลือกสีน้ำตาลกับมีจุดสีขาวประอยู่ทั่วไป ขนาดโตเท่ากับไข่เป็ด หอยเบี้ยโป่งลายเสือเป็นหอยที่สวยงามมากอย่างหนึ่ง

หอยเบี้ยขนาดเล็ก ซึ่งมีเปลือกสีเหลืองนวล เป็นหอยที่ใช้แทนเงินสมัยกรุงศรีอยุธยา และตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ เปลือกของหอยชนิดนี้ใช้เป็นเงินตราสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายสิ่งของได้ การใช้หอยเบี้ยแทนเงินได้เลิกไปตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ นี้เอง

หมึกยักษ์ หมึกกระดอง

บางคนเรียกหมึกยักษ์และหมึกกระดองว่า ปลาหมึก ความจริงหมึกยักษ์และหมึกกระดองไม่ใช่ปลาเพราะเป็นสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง แต่ปลามีกระดูกสันหลัง

หมึกทุกชนิดเป็นสัตว์จำพวกเดียวกับหอย แต่ไม่มีเปลือกหุ้มลำตัว กลับมีแผ่นแข็ง เช่นเดียวกับเปลือกหอยอยู่ภายในลำตัวแทน มันมีหนวดยาวหลายเส้นรอบปาก และมีนัยน์ตาใหญ่ใกล้หนวด หมึกที่รู้จักกันเป็นส่วนมากได้แก่ หมึกกล้วย กับหมึกกระดอง หมึกกล้วยมีลำตัวยาวเรียวยาวแหลมเหมือนหัวลูกศร มีครีบแผ่เป็นแผ่นรูปสามเหลี่ยม ช่วยให้ว่ายน้ำได้อย่างคล่องแคล่ว ส่วนหมึกกระดองมีลำตัวอ้วนกว้างมีครีบยื่นออกมาจากสองข้างลำตัว ทั้งสองชนิดนี้มีหนวดสิบเส้น ส่วนหมึกยักษ์ซึ่งมีลำตัวกลมสั้นมาก มีหนวดแปดเส้น

หนวดของหมึกแตกต่างจากหนวดของสัตว์อื่น ที่ด้านใต้ของหนวดแต่ละเส้น มีปุ่มกลมเล็กจำนวนมากเรียงกันอยู่เป็นแถว ปุ่มกลมเหล่านี้มีรูปร่างเหมือนถ้วยคว่ำปากลง ได้ชื่อว่า ปุ่มดูด เมื่อมีปลาและกุ้งตัวเล็ก ๆ ว่ายน้ำเข้ามาใกล้ หมึกจะยื่นหนวดที่มีปุ่มดูดออกไปแตะติดเอาตัวไว้ ทำให้ว่ายน้ำหนีไม่ได้ต้องกลายเป็นอาหารไปในที่สุด

โดยปกติหมึกว่ายน้ำได้โดยการขยับครีบสองข้างลำตัวให้เป็นคลื่นทำให้ตัวเคลื่อนที่ไปข้างหน้า แต่เมื่อตกใจหรือหนีศัตรูมันจะว่ายน้ำถอยหลัง โดยการพ่นน้ำที่อมไว้ช่องทางรูเล็ก ๆ ที่หัว น้ำที่พ่นออกมาโดยแรงจะทำให้ตัวหมึกถอยไปทางเบื้องหลัง

เหตุที่ได้ชื่อว่าหมึก เป็นเพราะมันมีถุงน้ำสีดำเหมือนหมึกอยู่ภายในลำตัว เมื่อพบศัตรูหรือตกใจจะพ่นน้ำสีดำเหมือนหมึกออกมา ทำให้น้ำทะเลรอบ ๆ ตัวกลายเป็นสีดำมืดมองไม่เห็นตัว ช่วยให้หมึกว่ายน้ำหนีไปได้โดยง่าย

หมึกกล้วยชอบอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่จำนวนหลายร้อยตัว ว่ายน้ำไปด้วยกันเป็นฝูง มันสามารถว่ายน้ำได้รวดเร็วมากและไม่เคยอยู่นิ่ง หมึกบางตัวมีแสงเรืองสว่างออกมาจากลำตัวทำให้มองดูงดงาม และเห็นได้ชัดในคืนเดือนมืด ส่วนหมึกยักษ์ชอบอยู่ตัวเดียวตามลำพังในซอกหินใต้ทะเล

ปลาสวยงาม

ในแนวปะการังมีปลาขนาดเล็ก สีสันสดใสสวยงาม ลวดลายแปลกตา บ้างก็เป็นแถบสลับสี บ้างก็มีจุดใหญ่่น้อยทั้งตัว บางตัวมีลวดลายพิสดารอย่างที่ไม่พบในปลาน้ำจืดชนิดใด ๆ ทั้งสิ้น ปลาสวยงามเหล่านี้ชอบอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ พวกมันว่ายน้ำมาวนเวียนอยู่ในดงปะการังทำให้บริเวณเช่นนั้นดูมีชีวิตชีวายิ่งนัก ปลาสวยงามในแนวปะการังมีหลายชนิด เช่น ปลาผีเสื้อ ปลาสินสมุทร ปลานกแก้ว ปลาการ์ตูน และอื่น ๆ อีกมากมาย

แนวปะการังจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติมีค่า ซึ่งเราควรช่วยกันดูแล สงวนรักษาไว้ให้คงอยู่ สิ่งที่เราควรทำก็คือไม่เก็บปะการังขึ้นมาเพียงเพื่อดูเล่น จับปลาหรือฆ่าสัตว์ที่อาศัยในแนวปะการังโดยไม่จำเป็น โดยเฉพาะการใช้ระเบิดจับปลาเป็นสิ่งที่เลวร้ายมาก เป็นการทำลายปะการังและสัตว์ทะเลให้หมดสิ้นไปในพริบตา เพราะกินเวลานานนักหนา กว่าธรรมชาติจะสร้างขึ้นมามาทดแทนใหม่ได้

ปลาในทะเลหลวง

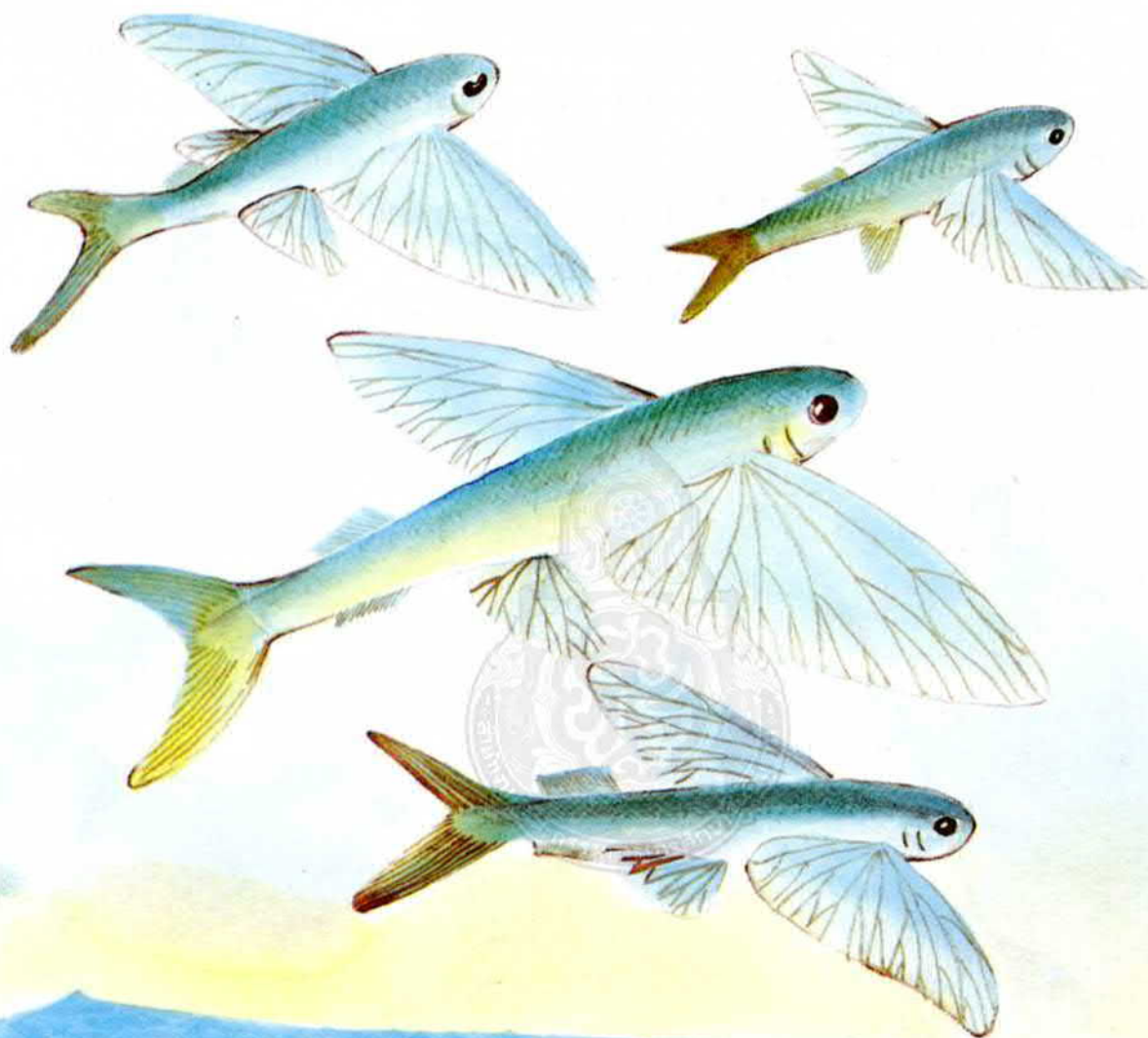
สัตว์ทะเลนอกจากจะมีอยู่ที่หาดทราย หาดหิน หาดเลน และแนวปะการังแล้วยังมีอยู่ในทะเลหลวงเป็นจำนวนมากมายอีกด้วย

ปลาในทะเลหลวงเกือบทุกชนิดมีรูปร่างเพรียว หัวแหลม ท้ายแหลม ตัวกลม ครีบแข็งแรง สามารถว่ายน้ำได้รวดเร็วมาก มีทั้งที่อยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่นับพันนับหมื่นตัว เช่น ปลาทุ ปลาทุน่า ปลาโอ และที่อยู่ลำพังหรืออยู่เป็นฝูงเล็ก ๆ เช่น ฉลาม

ปลาฝูงเล็กมักดุร้ายและมีอาวุธสำหรับป้องกันตัว ฉลามในทะเลหลวงมีฟันแหลมสำหรับฉีกกัดเนื้อสัตว์กินเป็นอาหารจึงเป็นปลาอันตรายมาก ปลากระโทงแทงมีจะงอยปากยาวแหลมเหมือนหอก อาจทิ่มแทงเรือไม้ให้ทะลุเป็นรูโหว่ได้ ส่วนปลาที่อยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ไม่มีส่วนใดของร่างกายเป็นอาวุธ อาศัยการอยู่เป็นฝูงทำให้ศัตรูสับสน และเมื่อตัวใดตัวหนึ่งถูกศัตรูจู่โจมจับไปก็จะเป็นโอกาสให้ปลาทั้งฝูงมีเวลาว่ายหนีไปได้

อาหารของปลาในทะเลหลวงแตกต่างกันไป บางชนิดกินแพลงตอนพืช เช่น ปลาทุ พบมากในอ่าวไทย แถวปากแม่น้ำอันเป็นที่ซึ่งน้ำทะเลมีความเค็มต่ำ มีแพลงตอนพืชอยู่มากมายให้จับกิน ส่วนบางชนิด เช่น ปลาทุน่า ชอบบอญ่กลางทะเลไกลจากชายฝั่ง อาหารคือลูกปลาขนาดเล็กที่ว่ายอยู่เป็นฝูง

ในทะเลหลวง บางครั้งเราจะได้เห็นปลานกกระจอก ซึ่งเป็นปลาตัวเล็ก ๆ ที่บินได้ มันจะโผขึ้นเหนือน้ำอย่างรวดเร็ว กางครีบหูยาวใหญ่พองตัวคล้ายปีกนกบินไปในอากาศชั่วระยะหนึ่งแล้วทิ้งตัวลงหายไปใต้ผิวน้ำ ปลากระเบนนก ลำตัวแบนกว้าง ลักษณะคล้ายวาว ขยับลำตัวด้านข้างเป็นคลื่นว่ายน้ำไปตามผิวน้ำ ปลาอินทรี ตัวโตเป็นปลาชั้นดีมีราคา ส่วนปลาทุนั้นก็เป็นปลาที่คนไทยรู้จักกันดี ปลาทุอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ ว่ายน้ำเข้ามาหากินในอ่าวไทย ปลาโอ ตัวขนาดกลาง อยู่ในทะเลหลวงเป็นปลาที่มีค่าใช้ในอุตสาหกรรมทำปลากระป๋องเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก ปลาฝูงในทะเลหลวงเป็นปลาเศรษฐกิจนํารายได้มหาศาลให้แก่ประเทศ

ปลานกกระบอก

เหตุที่ได้ชื่อนกกระบอก เพราะสามารถพุ่งตัวลอยขึ้นเหนือน้ำเป็นระยะทางไกลถึง ๑๕๐ ฟุต นาน ๑๓ วินาที ทำให้ดูเหมือนนกที่ถลabinร่อนอยู่ในอากาศ สาเหตุที่ทำให้ปลานี้บินก็เพื่อหนีศัตรูซึ่งได้แก่ปลาใหญ่ ปลาฉลาม และปลาโลมา

ปลานกกระบอกมีลำตัวกลม เรียวยาวคล้ายปลากระบอก ตากลมโต มีครีบหูแข็งแรงยาวมากเกือบถึงโคนหาง ครีบนี้ใช้สำหรับบิน

ปลากระเบนนก

ปลากระเบนนกเป็นปลารูปร่างแปลก เพราะมีปีกเรียวยาวแหลมตอนปลายคล้ายปีกนก เมื่อกางปีกทั้งสองออกวัดได้ยาวถึงสองเมตร ยาวสามเมตร ไม่มีเงี่ยงที่หาง ปลากระเบนนกปกติอาศัยอยู่ที่พื้นท้องทะเล แต่จะออกมาหาอาหารที่ผิวทะเลด้วยโดยไปด้วยกันเป็นฝูงใหญ่เป็นสิบหรือร้อยตัว กินหอย ปู และกุ้งเป็นอาหาร ทำว่ายน้ำของปลานี้ดูมากเพราะมันจะโบกปีกขึ้นลงไปมา เหมือนนกขยับปีกขณะบินอยู่ในอากาศ และอาจนอนหงายว่ายน้ำอ้าปากกว้างไล่จับฝูงเคยอีกด้วย

ปลาทุ

ปลาทุเกิดและโตในอ่าวไทยมากยิ่งขึ้นกว่าในทะเลแถบอื่น ปลาทุเป็นปลาขนาดกลาง รูปร่างเพรียว หัวแหลม ท้ายแหลม ตัวแบน ด้านหลังเป็นสีเขียวปนฟ้ายาวตลอดตัว ส่วนด้านใต้ท้องเป็นสีขาวเงิน ปลาทุว่ายน้ำได้รวดเร็วมาก และไม่เคยหยุดนิ่งกับที่ เพราะต้องคอยหนีปลาใหญ่ที่ไล่ตามจับกินอยู่เสมอ ศัตรูของปลาทุได้แก่ ปลาฉลาม และปลาใหญ่อื่น ๆ

ปลาทุอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ มีจำนวนหลายพันตัว หากินอยู่ใกล้ฝั่งน้ำใกล้ชายฝั่ง ในที่ซึ่งน้ำลึกไม่เกินกว่ายี่สิบฟุต กินแพลงตอนเป็นอาหาร

ในเวลากลางคืนที่ทะเลเรียบ ปราศจากคลื่นลม อากาศดี ฝูงปลาทุจะขึ้นว่ายใกล้ผิวน้ำ ถ้าเป็นคืนเดือนมืดแสงเรืองจากตัวปลาส่องแสงเป็นประกายสีขาว ทำให้มองเห็นฝูงปลาได้อย่างชัดเจน ชาวประมงอาศัยแสงเรืองจากตัวปลาทุเป็นที่หมายช่วยให้อึดติดตามจับปลาฝูงใหญ่ ๆ ได้ง่าย

ปลาทุวางไข่ปีละสองครั้งตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม และเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคม แหล่งวางไข่แหล่งใหญ่ในอ่าวไทยสองแห่ง คือ ในน่านน้ำบริเวณ จังหวัดสุราษฎร์ธานีแห่งหนึ่ง กับที่แหลมแม่รำพึง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์อีกแห่งหนึ่ง ปลาทุวางไข่ในทะเลค่อนข้างลึก เมื่อลูกปลาทุโตขึ้นจะเริ่มว่ายเข้าหาฝั่งแถบกันอ่าวไทย และจะโตเต็มที่ในเวลาหกเดือน

มีปลาอีกชนิดหนึ่งรูปร่างคล้ายคลึงกับปลาทุ แต่ตัวเรียวยาวกว่า มีชื่อว่า ปลาลัง อาศัยปะปนอยู่กับฝูงปลาทุ ทั้งปลาทุและปลาลังเป็นปลาที่เป็นอาหารซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประชาชนชาวไทย โดยทั่วไปนิยมปลาทุ ว่ามีรสอร่อยกว่าปลาลัง

ปลาโอ

ปลาโอมีรูปร่างและนิสัยที่เหมาะสมสำหรับอยู่ในทะเลหลวงอันกว้างใหญ่โดยแท้ เพราะรูปเพรียว หัวแหลมท้ายแหลม ลำตัวกลมแข็งแรง ครีบหางใหญ่แฉกเป็นวงเดือน หนึ่งบางและไม่มีเกล็ด ลำตัวด้านหลังมีสีน้ำเงินเข้ม ส่วนท้องเป็นสีเทาเงิน ปลาโอสามารถว่ายน้ำได้รวดเร็วมาก

ปลาโอในทะเลไทยมีหลายชนิด ปลาโอลายตัวขนาดกลางมีลวดลายสีดำเหมือนลายเสือโคร่งพาดอยู่ตลอดตั้งแต่ครีบหลังจนถึงโคนหาง ส่วนปลาโอแถบเป็นปลาขนาดกลางเช่นกัน ลักษณะแบบปลาโอโดยทั่วไป แต่มีแถบบ้างเป็นเส้นยาวอยู่ที่ท้อง ด้านละสี่แถบ ปลาโอดำหรือโอหม้อ เป็นปลาขนาดเล็กกว่า ไม่มีลาย

ปลาโอชอบอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่เป็นพันเป็นหมื่นตัว ไล่กินเหยื่ออยู่ที่ผิวน้ำ อาหาร คือ ปลาเล็ก ลูกปลาหมึก และลูกอ่อนปลาหมึก แต่จะเป็นเหยื่อของปลากะโทงเทง ฉลามและโลมา ปลาโอเป็นปลาเศรษฐกิจใช้ในอุตสาหกรรมปลากระป๋อง

ปลาอินทรี

ปลาอินทรีเป็นปลาขนาดใหญ่ บางตัวยาวถึงสองเมตร ลำตัวยาวเรียวตัวกลม แต่หัวแหลม ท้ายแหลม พื้นลำตัวสีเขียวปนน้ำเงิน ครีบต่างๆ เป็นสีเทาเข้ม หางแจก ปลาอินทรีอาศัยอยู่ในทะเลลึกและว่ายน้ำได้รวดเร็วมาก

ปลาอินทรียังมีเส้นข้างลำตัวเป็นลายขวางตั้งแต่หัวถึงหาง ส่วนปลาอินทรีจุดหรืออินทรีลายขาวดอก ด้านข้างของลำตัวมีจุดดำเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไป

เต่าทะเล

เต่าทะเลปกติอาศัยอยู่ในทะเลหลวง แต่ก็เข้ามาหากินและนอนพักผ่อนตามกองหินในแนวปะการังเป็นบางครั้ง เต่าทะเลเป็นสัตว์กินพืช อาหารที่ชอบคือหญ้าทะเล ซึ่งขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นตามพื้นที่ท้องทะเลตื้น ๆ ใกล้แนวปะการัง แต่ก็อาจกินหอย ปู และปลาด้วยถ้าหาได้

เต่าทะเลว่ายน้ำเก่ง มันมีรูปร่างเหมาะสำหรับว่ายน้ำ กล่าวคือ ด้านท้องแบนเรียบ กระดองหลังโค้งนูน หัวแหลม ท้ายแหลม มีขาแผ่แบนเหมือนใบพาย ใช้พยุ่น้ำแทนที่จะเป็นขาสำหรับเดิน ดังเช่นเต่าบก เต่าทะเลไม่มีนิ้ว มีแต่เล็บเล็ก ๆ ที่ปลายขาเท่านั้น เมื่อจะขึ้นบกเต่าทะเลเคลื่อนที่โดยแกว่งขาหน้าปาดยันทรายซ้ายขวาสลับกัน ทำให้ตัวเลื่อนพุ่งไปข้างหน้า เต่าทะเลจะขึ้นบกเฉพาะเมื่อวางไข่

ในเวลากลางคืน วันที่น้ำทะเลขึ้นเต็มฝั่งหาดทรายเรียบสงบปลอดภัยคน แม่เต่าจะคลานขึ้นจากทะเล พอถึงที่เหมาะสมเป็นที่น้ำทะเลท่วมไม่ถึง แม่เต่าจะใช้ขาหน้าขุดทรายขึ้นจนเป็นหลุมลึกพอประมาณ วางไข่ลงในนั้นนับร้อยฟอง แล้วกลบหลุมและใช้อกไถทรายจนเรียบไว้ร่องรอย จากนั้นก็คลานกลับลงทะเลไป ทิ้งไข่ไว้ ณ ที่นั้น

นักวิทยาศาสตร์ยังหาคำอธิบายไม่ได้ว่า แม่เต่าสามารถจำสถานที่เกิดและกลับมาวางไข่ ณ ที่เดิมได้อย่างไร สิ่งที่น่าเป็นห่วงในปัจจุบันนี้คือ เต่าทะเลมีจำนวนลดน้อยลงกว่าแต่ก่อนมาก สาเหตุสำคัญได้แก่ การที่ไข่เต่าไม่มีโอกาสฟักเป็นตัวเพราะอันเนื่องมาจากมีคนจำนวนมากคอยเสาะหาไข่เต่าทะเลเพื่อนำไปขายหรือกินเป็นอาหารเสียจนเกือบไม่มีเหลือ

เต่าทะเลมีอยู่เพียงไม่กี่ชนิด เต่าตนุขนาดใหญ่ตัวเกือบกลมหลังสีน้ำตาลเข้ม ไข่เป็นลูกกลมเหมือนลูกปิงปองสีขาวขุ่นๆ เต่ากระ กระดองหลังเป็นเกล็ด แข็งและสวยงามทนทาน คนนิยมนำเกล็ดเต่ากระมาใช้ทำเครื่องประดับพวกแหวน กำไล และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการทำลายพันธุ์เต่า เต่ามะเฟืองมีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก หลังมีสันยาวหลายเส้นมองดูเหมือนลูกมะเฟือง เต่าชนิดนี้มีเหลืออยู่ในทะเลไทยเพียงไม่กี่ตัวเท่านั้น

เต่าตนุ

เต่าตนุเป็นเต่าขนาดใหญ่ ตัวยาวกว่าหนึ่งเมตร กระดองหลังสีดำ ด้านท้องสีเหลือง ลายบนกระดองหลังเรียงต่อกันขอบต่อขอบ อาศัยอยู่ในทะเลลึกที่มีน้ำอุ่น เต่าตนุว่ายน้ำและดำน้ำเก่ง เพราะมีขาเป็นแผ่นแบนเหมือนใบพายสำหรับพยุ้น้ำ อาจว่ายน้ำได้เร็วถึงชั่วโมงละ ๓๕ ไมล์ เมื่อคลื่นลมสงบจะขึ้นว่ายน้ำหรือลอยตัวพักผ่อนอยู่ที่ผิวพื้นทะเล ปกติว่ายน้ำไปมาอยู่ตามพื้นทะเลตื้นๆ ซึ่งมีหญ้าทะเลขึ้นอยู่เป็นดง หรือเกาะพักอยู่ตามกองหินในแนวปะการัง เต่านี้เป็นสัตว์กินพืช กินหญ้าทะเล สาหร่ายทะเล แต่ก็อาจกินปลาและหอยอีกด้วย

ไข่เต่าตนุเป็นลูกกลม ไม่ยาวรีเหมือนไข่เป็ด ไข่ไก่ เปลือกเหนียวสีขาวอ่อนนุ่ม อาจบุบบี้ได้ง่าย แม่เต่าตนุขึ้นวางไข่ในหลุมที่หาดทรายครวละนั้บร่อยฟอง เมื่อไข่แล้วก็ทิ้งไว้ให้ฟักเองโดยอาศัยความร้อนจากทรายรอบๆ ไข่ ตัวแม่เต่ากลับลงทะเลไปโดยไม่กกไข่เช่นนกหรือเป็ดไก่

เต่าตนุเคยมีมากในเกือบทุกจังหวัดทางภาคใต้ ทั้งทางด้านทะเลอันดามันและอ่าวไทย ปัจจุบันจำนวนเต่าลดน้อยลงมากเป็นเพราะแหล่งอาหารถูกทำลายและไข่ถูกเก็บไปเสียเกือบหมด

เต่ากระ

เต่ากระแตกต่างจากเต่าตนุ ตรงที่ตัวเล็กกว่า มีกระดองหลังเป็นสีน้ำตาลเรียงซ้อนเกยกันอยู่แบบกระเบื้องมุงหลังคา เปลือกกระดองเต่ากระแข็งและเงางาม มีลายสีเหลืองใสแต้มอยู่ประปราย แต่ก่อนนี้มีผู้นำมาใช้ทำเครื่องประดับ ทำหวี กำไล แหวน และอื่นๆ ปัจจุบันเต่าทะเลทุกชนิดมีกฎหมายคุ้มครอง ถ้าจับเต่าทะเลได้แล้วไม่ปล่อยคืนลงทะเลถือว่าผิดกฎหมาย มีโทษทั้งปรับและจำ

เต่ามะเฟือง

เต่ามะเฟืองเป็นเต่าขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ความยาวจากปากถึงปลายหางเกือบสองเมตร หนักเกือบครึ่งตัน เต่ามะเฟืองมีกระดองอ่อนแต่เหนียวเหมือนหนังสีน้ำตาลดำ มีสันยาวไปตามลำตัวหลายเส้น ลักษณะเหมือนกับลูกมะเฟือง จึงได้ชื่อว่า เต่ามะเฟือง

เป็นที่น่าเสียดายที่ในปัจจุบันมีเต่ามะเฟืองเหลืออยู่ในทะเลไทยน้อยมาก เชื่อกันว่าอาจจะสูญพันธุ์ไปในไม่ช้า ถ้าไม่รีบหาทางอนุรักษ์ไว้

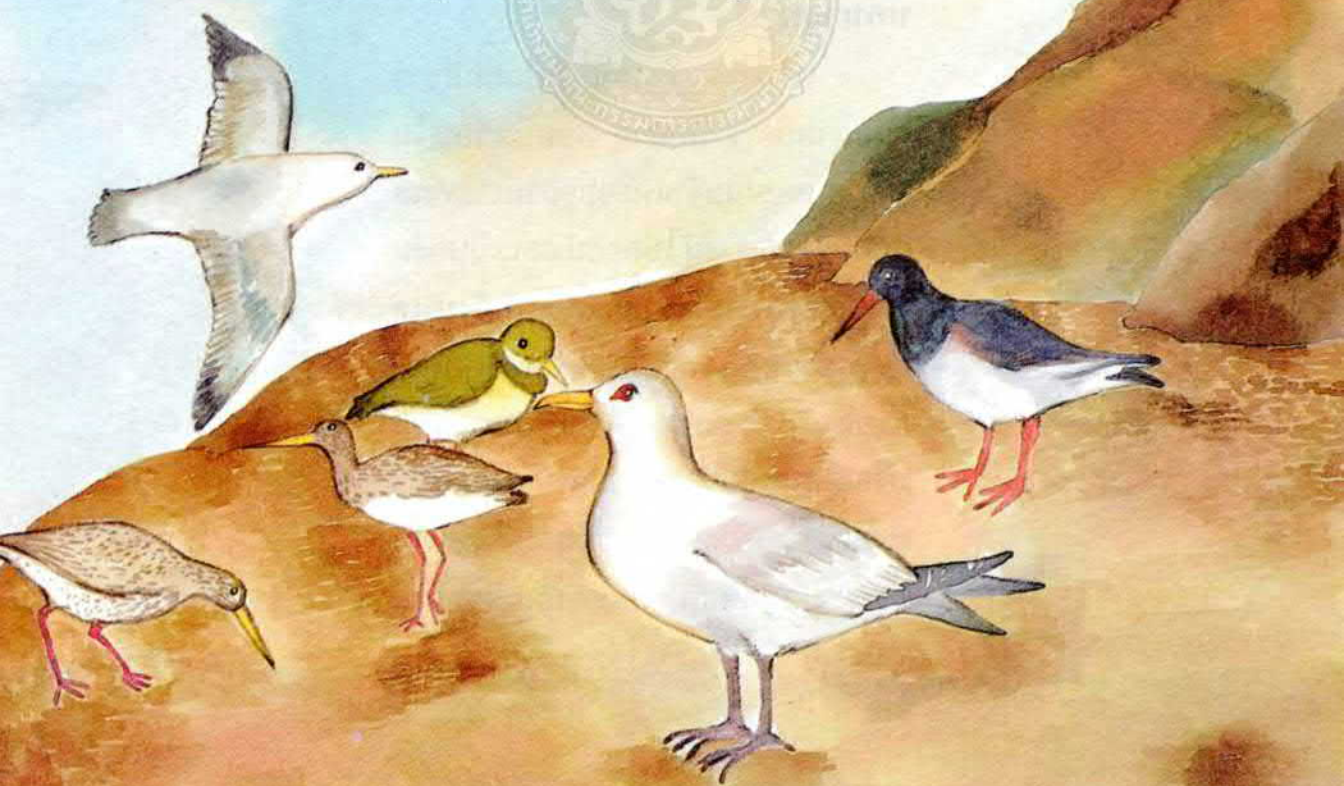

นกทะเล

ตามริมฝั่งทะเลทั้งด้านอ่าวไทยและด้านทะเลอันดามันมีเกาะเล็กเกาะน้อยและโขดหินกลางทะเลอยู่เป็นจํานวนนับพันเกาะ เกาะเล็กเกาะน้อยเหล่านี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยหน้าผาสองชั้นจรดทะเล หรือมีถ้ำทะเลที่มีผนังสูงชันอยู่ตรงกลาง จึงเป็นที่เหมาะสำหรับนกทะเลหลายชนิด เช่น นกนางนวลแกลบและนกนางแอ่นกินรัง ใช้ทำรังและวางไข่

นกทะเลแบ่งออกได้เป็นนกอยู่ประจำที่พวกหนึ่งกับนกอพยพอีกพวกหนึ่ง ไม่ทำรังและวางไข่ในประเทศไทย แต่นกอพยพย้ายถิ่นมาจากแถบอื่นของโลก เมื่อถึงฤดูหนาวเนื่องจากอากาศหนาวจัด อาหารขาดแคลน จึงพากันบินอพยพลงมาทางใต้ซึ่งอากาศอบอุ่นกว่า เข้าอยู่หากินตามชายทะเลของไทย เมื่อหมดฤดูหนาวก็พากันอพยพกลับไปนกเช่นนี้ได้แก่ นกนางนวลธรรมดา และนกชายเลนหลายชนิด ซึ่งเราจะพบเห็นได้ตามชายทะเลในบางฤดู

นกนางนวลและนกนางนวลแกลบเป็นนกทะเลซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก แต่นกนางแอ่นกินรังมีเฉพาะตามเกาะและบริเวณชายฝั่งของประเทศไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ หมู่เกาะอันดามัน และหมู่เกาะนิโคบาร์เท่านั้น

นกนางนวล

นกนางนวลธรรมดาเป็นนกสีขาวตัวขนาดกลาง ปีกสวย ชอบบินร่อนในอากาศ คอยโฉบจับเหยื่ออยู่ตามชายทะเล กินอิ่มแล้วก็พากันไปลอยน้ำเล่นเป็นกลุ่ม พบทั่วไปทั้งในอ่าวไทยและด้านฝั่งทะเลอันดามัน นกนางนวลบินเก่งและเป็นนกย้ายถิ่น ประมาณปลายเดือนตุลาคม หรือเดือนพฤศจิกายน จะพากันบินมาถึงฝั่งทะเลไทย หากินอยู่ที่แถบถิ่นนี้นานประมาณหกเดือน ก็จะพากันทยอยบินกลับไปทำรังและวางไข่ตามริมทะเลสาบในประเทศจีน และมองโกเลีย

นกนางนวลแกลบ

นกนางนวลแกลบมีหลายชนิด แตกต่างกันที่สีหัว สีขา และจะงอยปาก นกนี้รูปร่างลักษณะคล้ายนกนางนวล แต่ตัวเล็กกว่า ชอบบินร่อนไต่ลม และโฉบกินปลา แต่ไม่ล่อน้ำเล่นในทะเลหรือตามลำแม่น้ำ

นกนางนวลแกลบบางชนิด เช่น นกนางนวลแกลบเล็ก นกนางนวลแกลบท้ายทอยดำ และนกนางนวลแกลบหงอนดำ ผสมพันธุ์วางไข่ตามเกาะและโขดหินในทะเลไทย โดยทำรังขึ้นอย่างง่าย ๆ บางทีก็วางไข่ตามแอ่งหินบนหน้าผา หรือวางบนดินทรายเฉย ๆ เพราะบนหน้าผากลางทะเลเช่นนั้น ไม่มีผู้คนเดินทางไปถึง จะมีก็แต่เหยี่ยวที่คอยโฉบจับกินลูกนกเท่านั้น

นกนางนวลแกลบบางชนิดเป็นนกย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยหากินเฉพาะระหว่างฤดูหนาว เมื่อถึงฤดูผสมพันธุ์ก็จะพากันบินกลับไปยังแถบเหนือของโลกเพื่อวางไข่ นกนางนวลแกลบย้ายถิ่นได้แก่ นกนางนวลแกลบธรรมดา และนกนางนวลแกลบปากหนา ซึ่งมีจะงอยปากเป็นสีดำ ชอบหากินอยู่ตามหาดเลน ริมทะเล

นกชายเลน

นกชายเลนมีหลายชนิด มันชอบลงเดินหากินบนหาดเลนยามน้ำลด หรือเดินท่องน้ำตื้น ๆ ตามชายฝั่งทะเล นกพวกนี้มักมีปากยาว บางชนิดปากยาวแอ่งงอนขึ้น ใช้สำหรับล้วงลงไปในรูหอย รูปู ตามดินเลนเพื่อค้นหาเหยื่อ อาหารคือสัตว์หน้าดิน ไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น พวกไส้เดือนทะเล หนอนทะเล หอย กุ้ง ปู และตัวอ่อนของสัตว์ทะเลบางชนิด ซึ่งมีอยู่จำนวนมากที่หาดเลน เพราะที่แห่งนี้มีอินทรีย์วัตถุสะสมอยู่มากมาย ซึ่งนับเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่ง

นกชายเลนส่วนใหญ่เป็นนกอพยพ บินหนีหนาวมาจากทางตอนเหนือของโลก มาอาศัยหากินนานราวหกเดือน เมื่อถึงฤดูร้อนก็จะพากันบินกลับถิ่นเดิม เพื่อวางไข่ และเลี้ยงลูกอ่อน ครั้นถึงฤดูหนาวอากาศหนาวจัดและอาหารขาดแคลนก็พากันบินกลับมายังชายทะเลไทยอีก

สัตว์นกชายเลนมักเป็นสีเทา หรือน้ำตาล เกือบทุกตัวกลมกลืนเข้ากันกับสีดินเลน อย่างเช่น นกชายเลนปากแฉ่น มีขนสีเทาหมัว ๆ ปากยาวแอ่งงอนขึ้น มันจะใช้ปากไล่ตามเหยื่อไปตามพื้นโคลน บางครั้งเมื่อเหยื่อวิ่งหนีลงรู มันก็จะใช้ปากล้วงเอาตัวขึ้นมาได้โดยง่าย คาบเหยื่อได้ก็เอาไปล้างน้ำตามร่องน้ำก่อนกลืนกิน บางทีลงไปเดินท่องน้ำหากินในน้ำตื้น ๆ ใช้ปากกวาดไปซ้ายทีขวาที เหมือนคนใช้สวิงช้อน นกเช่นนี้มีขายาว ระหว่างนิ้วมีแผ่นหนังซึ่งติดอยู่เหมือนตีนเป็ดทำให้สามารถเดินบนเลนได้โดยตัวไม่จมลงไป ส่วนนกพลิกหินหากินตามชายเลน มันมีปากสั้นไม่ยาวเหมือนนกปากแฉ่น มีวิธีหาอาหารโดยใช้ปากพลิกก้อนหินหรือก้อนกรวดเล็ก ๆ ใ้ทกลิ้งไป เพื่อจับสัตว์น้ำเล็ก ๆ ที่แอบซ่อนตัวอยู่ข้างใต้ก้อนหินนั้นกินเป็นอาหาร

นกนางแอ่นกินรัง

นกทั่วไปทำรังโดยใช้ใบหญ้า ใบไม้ หรือกิ่งไม้สานเข้าด้วยกัน บางชนิดทำรังด้วยดินโคลน บางชนิดทำรังโดยเจาะลำต้นไม้ให้เป็นโพรงจนตัวมุดเข้าไปวางไข่ได้ แต่นกนางแอ่นกินรังทำรังด้วยน้ำลายล้วน ๆ ที่ขาออกมาจากปาก น้ำลายของนกนี้เหนียวและมีสีขาว เมื่อทิ้งไว้จะแข็งตัวและแข็งแรงมากพอรับน้ำหนักของไข่และลูกนกได้

นกนางแอ่นกินรังอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากตามเกาะหินปูนกลางทะเล ซึ่งมีถ้ำทะลุสูง ๆ อยู่ตรงกลาง นกนี้กินแมลงเป็นอาหาร เมื่อถึงเวลาทำรังเพื่อวางไข่ ก็จะสร้างรังติดไว้กับผนังถ้ำสูงขนาดตึกสิบชั้น รังมีรูปร่างเหมือนถ้วยตะไล เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณสองเซนติเมตร ปีหนึ่งทำรังเพียงครั้งเดียวประมาณเดือนกุมภาพันธ์ หรือเดือนมีนาคม

เมื่อทำรังเสร็จก่อนวางไข่ ก็จะถูกนกเก็บรังนกปีนบันไดขึ้นมาเก็บรังนกไปจนหมด ดังนั้นแม่นกก็จะทำรังใหม่เป็นครั้งที่สองในที่เดิม ซึ่งนกเก็บรังนกเก็บเอาไปอีกครั้งหนึ่ง แม่นกต้องทำรังใหม่เป็นครั้งที่สามอย่างเร่งรีบและวางไข่ได้ เพราะนกเก็บรังนกจะไม่เก็บรังไป เนื่องจากมีกฎหมายห้ามไว้เพื่อให้คนได้มีโอกาสวางไข่ และเลี้ยงลูกบ้างจะได้ไม่สูญพันธุ์หมดไป ต่อเมื่อลูกนกโตและออกจากรังไปแล้ว นกเก็บรังนกจึงจะพากันมาเก็บรังที่สามนี้ไป

รังนกนางแอ่นชนิดนี้คนกินได้แต่ต้องเอาไปทำความสะอาดแล้วนำมาต้มกับน้ำตาล หรือน้ำซุ๊ปไก่ บางคนเชื่อว่าในรังนกมีตัวยาคีช่วยให้อวัยวะแข็งแรง

นกนางแอ่นกินรังมีอยู่เฉพาะในประเทศไทย พม่าตอนใต้ มาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์เท่านั้น ไม่พบในแถบอื่นของโลก รังนกนางแอ่นกินรังมีราคาแพงมาก ประมาณกิโลกรัมละสามหมื่นบาท ประเทศที่รับซื้อรังนก คือ จีน ฮองกง และสหรัฐอเมริกา

พะยูน โลมา และปลาวาฬ

พะยูน โลมา และปลาวาฬ เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อาศัยอยู่ในทะเล สัตว์สามชนิดนี้มีรูปร่างคล้ายปลา ว่ายน้ำและดำน้ำได้คล่องแคล่ว แต่ก็มิใช่ปลา

ปลาเป็นสัตว์เลือดเย็น สามารถปรับอุณหภูมิของลำตัวให้เท่ากับสิ่งแวดล้อมได้ มีเกล็ดปกคลุมลำตัว หายใจทางเหงือก และส่วนมากออกลูกเป็นไข่ก่อนที่จะฟักเป็นตัวอ่อน ส่วนสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเป็นสัตว์เลือดอุ่น มีขนปกคลุมลำตัว หายใจด้วยปอด และต้องหายใจในอากาศ คนเราก็คือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลี้ยงหลายชนิดเช่น แมว หมา วัว ควาย เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเช่นกัน สัตว์เหล่านี้มีน้ำนมสำหรับเลี้ยงลูกและเลี้ยงดูลูกอ่อนจนกว่าจะโต

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเลมีลูกน้อย เพียงคราวละหนึ่งหรือสองตัว และต้องเลี้ยงลูกอยู่นานจนกว่าจะโตจึงเพิ่มจำนวนได้ช้ามาก ต่างจากปลาในทะเลซึ่งเพิ่มจำนวนได้อย่างรวดเร็ว โดยปกติปลาตัวหนึ่งจะวางไข่คราวละเป็นร้อยหรือเป็นพันฟอง ดังนั้น แม้ว่าตัวปลา ลูกปลา และไข่ปลาจะถูกจับและถูกกินเป็นอาหารปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมากมาย ก็จะมีปลาจำนวนมากเกิดขึ้นใหม่ทดแทนอยู่เสมอ แต่สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเลไม่ได้เป็นเช่นนั้น ถ้าถูกจับหรือถูกฆ่าเพื่อใช้เป็นอาหารหรือเพื่อใช้หนังเป็นจำนวนมาก ๆ เข้าก็จะลดจำนวนน้อยลงไปอย่างรวดเร็วจนอาจสูญพันธุ์ได้ง่าย

พะยูน

พะยูนหรือหมูน้ำ หรือหมูยูน เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเลที่เคยมีมากทั้งในอ่าวไทยและในทะเลอันดามัน พะยูนเป็นสัตว์รูปร่างแปลก ลำตัวกลมเรียวยาวไปทางท้าย หน้าเหมือนหมู แต่มีหางเป็นปลา ชอบลอยนิ่ง ๆ อยู่ในทะเลใกล้ชายฝั่ง ขาหน้าสองข้างของพะยูนเป็นแผ่นแบน สำหรับใช้ว่ายน้ำ หรือคลานไปตามพื้นท้องทะเล พะยูนว่ายน้ำได้เหมือนปลาแต่ต้องโผล่ขึ้นหายใจเหนือน้ำเป็นระยะ ๆ เชื่อกันว่าพะยูนนั้นเป็นต้นตอของคำว่า “นางเงือก” ในเทพนิยาย

พะยูนตัวผู้ตัวโตกว่าตัวเมีย กับมีเขี้ยวยาวยื่นออกมาจากปากเป็นงาสั้น ๆ ดังเช่น งาช้าง เขี้ยวนี้มีไว้สำหรับขุดคุ้ยดินที่พื้นทะเลหาอาหาร

อาหารของพะยูน ได้แก่ หญ้าทะเล และสาหร่ายทะเล หญ้าทะเลนั้นชอบขึ้นอยู่หนาแน่นตามพื้นทะเลตื้น ๆ ใกล้ปะการัง ที่ไหนมีปะการังและหญ้าทะเลขึ้นอยู่อย่างอุดม ที่นั่นจะมีพะยูน

แต่ก่อนนี้เคยมีพะยูนอยู่เป็นจำนวนมาก ในทะเลทางภาคใต้ของประเทศไทย แต่เนื่องจากเป็นสัตว์เชื่องช้าและไม่มีอาวุธป้องกันตัว พะยูนจึงอาจถูกจับได้โดยง่าย โดยติดมากับบอวนของชาวประมงซึ่งใช้อวนลากในบริเวณน้ำตื้นใกล้ชายฝั่ง อันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย พะยูนเป็นสัตว์คุ้มครอง ห้ามจับ ห้ามล่า ห้ามฆ่า ห้ามมีไว้ในครอบครอง แต่ก็ยังมีผู้ฝ่าฝืนทำให้พะยูนเกือบจะไม่มีเหลือ ปัจจุบันพะยูนถูกจับและถูกล่าเพื่อเป็นอาหารไปเสียมาก ประกอบกับหญ้าทะเลซึ่งเป็นอาหารถูกทำลายโดยน้ำเสีย อันเนื่องมาจากการก่อสร้างบนฝั่ง ทำให้พะยูนเหลืออยู่ในทะเลเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น

โลมา

โลมาเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอีกชนิดหนึ่งที่อาศัยอยู่ในทะเล โลมาเป็นสัตว์ฉลาด ว่องไว ขี้เล่น และอาจนำมาฝึกหัดให้แสดงท่าว่ายน้ำ กระโดดน้ำท่าต่าง ๆ ได้ เช่น กระโดดพุ่งจากน้ำลอดห่วง กระโดดขึ้นจากน้ำพร้อมกันหลายตัว กระโดดน้ำพลิกตัว ว่ายน้ำตามกันเป็นแถว และอื่น ๆ

โลมาที่นำรู้จัก คือ โลมาปากขวด มีปากเรียวยาวตัวสีค่อนข้างขาว กับโลมาหัวบาตร ซึ่งมีหน้าผากโหนกยื่นออกมามาก ปากสั้น ตัวสีน้ำเงินเข้มเกือบดำ โลมาทั้งสองชนิดนี้มีในอ่าวไทย

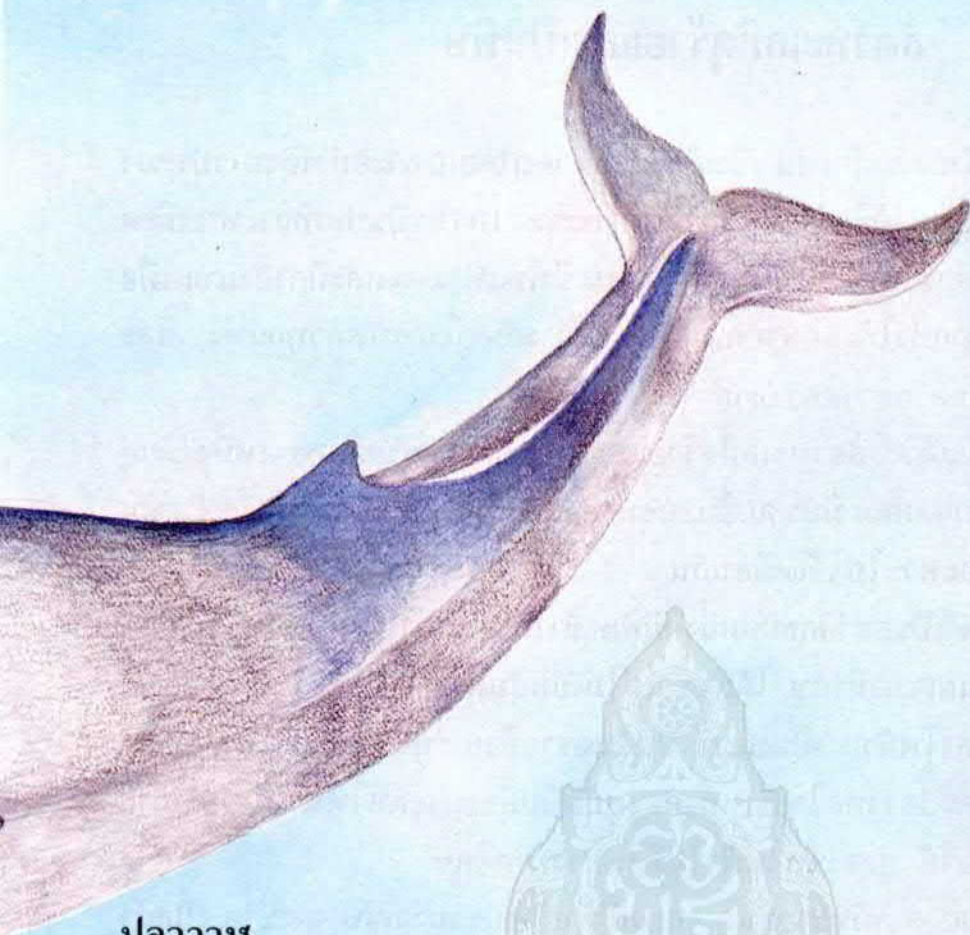
โลมาชอบอยู่ในทะเลลึก ว่ายน้ำได้รวดเร็วมาก และสามารถดำน้ำลงไปได้ลึกกว่าสามสิบเมตร บางทีก็ว่ายน้ำตามเรือที่กำลังแล่น ซึ่งจะเห็นได้จากกระโดงหรือครีบล้างที่โผล่ขึ้นเหนือน้ำอย่างช้า ๆ ตามผิวน้ำทะเล อาหารของโลมาคือปลาและปลาหมึก

เมื่ออยู่ในทะเลตามธรรมชาติ โลมาจะมีอายุยืนยาวนานระหว่างยี่สิบถึงสี่สิบห้าปี แต่ถ้าอยู่ในที่คุมขังโลมาจะมีอายุสั้นและตายง่าย

ปลาวาฬ

ปลาวาฬไม่ใช่ปลา แต่เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อาศัยอยู่ในทะเล ปลาวาฬส่วนมากมีขนาดใหญ่ บางชนิดตัวยาวเกือบร้อยฟุต หรือประมาณสามสิบเมตร นับได้ว่าเป็นสัตว์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ปลาวาฬขนาดใหญ่เช่นนั้นอาศัยอยู่ในทะเลหนาว

ในน่านน้ำไทยก็มีปลาวาฬอาศัยอยู่ แต่เป็นพันธุ์เล็ก อาศัยอยู่ในทะเลหลวง กินแพลงตอน หรือปลาขนาดเล็กเป็นอาหาร ศัตรูของปลาวาฬคือปลาวาฬเพชฌฆาต ซึ่งดุร้ายมาก เคยมีปลาวาฬถูกฆ่าโดยปลาวาฬเพชฌฆาต ตายลอยมาติดชายหาดทางภาคใต้ของประเทศไทยหลายครั้ง

สัตว์ทะเลที่ดุร้ายและเป็นพิษ

สัตว์ทะเลที่ดุร้ายและเป็นพิษ เป็นอันตรายแก่คนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวประมง นั้นมีอยู่หลายชนิด ฉลามได้ชื่อว่าเป็นเสือร้ายแห่งทะเล เพราะเป็นปลาที่กระหายเลือด ถึงขนาดว่ายรี่เข้าไปคนเพื่อจะกินเป็นอาหาร ฉลามมีฟันแหลมคมและมีกำลังมาก เมื่อ กัดแล้วใช้กำลังกระชากทำให้เนื้อขาดหลุดออก ฉลามมีอยู่ในทะเลทั่วทุกแห่ง และเป็นปลาที่ชาวเรือทั้งหลายหวั่นเกรงมาก

นอกจากฉลามแล้ว สัตว์ทะเลที่ดุร้ายและอาจเป็นอันตรายอีกอย่างหนึ่งได้แก่ ปลาฉนาก ซึ่งมีปากยาวแหลม มีฟันคมยื่นออกมาทั้งสองข้าง ปลาฉนากใช้ปากฟาดฟัน ศัตรูให้เป็นแผลเหวอะหวะไปได้เหมือนกัน

แมงกะพรุนไฟก็เป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่มีพิษ ถ้าใครว่ายน้ำไปถูกตัวแมงกะพรุนไฟ เข้าจะทำให้เกิดเป็นแผลเน่าที่รักษาได้ยาก แต่ไม่เป็นอันตรายถึงตาย

ปลาจำพวกปลาไฟฟ้า เป็นปลาที่เป็นอันตรายด้วยเช่นกัน ปลาไฟฟ้าได้แก่ ปลากระเบนไฟฟ้าและปลาไหลไฟฟ้า ทั้งสองชนิดนี้ปล่อยกระแสไฟฟ้าเข้าสู่ร่างกาย ศัตรูทำให้สะดุ้งตกใจได้ ปลาไหลไฟฟ้าไม่มีในประเทศไทย

งูทะเลที่กัดคนถึงตายมีหลายชนิด งูทะเลมีพิษร้ายแรงมากเช่น งูผ้าขี้ริ้ว งูปีแก้ว ทะเล และงูคออ่อน

ปลาฉลาม

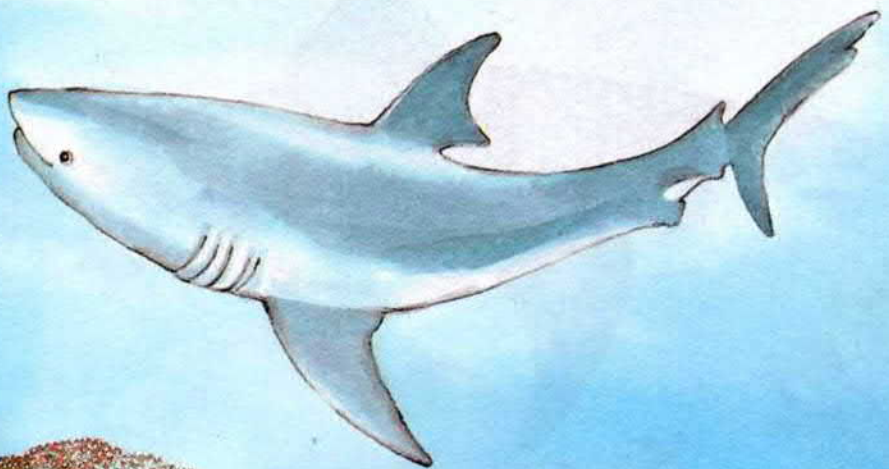
สัตว์ทะเลที่ดุร้ายถึงขนาดไล่กัดกินคนเป็นอาหาร มีอยู่เพียงสองสามชนิด ในจำนวนนี้ปลาฉลามเป็นสัตว์ที่ดุที่สุด ปลาฉลามอาศัยอยู่ในทะเลทั่วทุกหนทุกแห่ง บางครั้งบางครั้งอาจมีข่าวฉลามกัดคนที่ว่ายน้ำในทะเลถึงตาย หรือกัดแขนกัดขา จนขาดก็มี

การที่ปลาฉลามเป็นสัตว์ดุร้าย ก็เพราะนิสัยในการกินเนื้อสัตว์ของฉลาม ปลาฉลามมีหลายชนิด ปลาฉลามที่ดุร้ายชอบกัดกินคนและน่ากลัวที่สุด ได้แก่ ปลาฉลามขาว ซึ่งมีตัวใหญ่ว่ายน้ำได้รวดเร็วมาก ส่วนปลาฉลามเสือซึ่งตามตัวมีลาย กับปลาฉลามหัวค้อน ซึ่งมีหัวที่แปลกประหลาดยิ่งกว่าปลาอื่น เพราะมีส่วนยื่นออกไปจากสองข้างแก้ม ก็เป็นปลาฉลามที่จะรีเข้าไปใส่คนทันทีเมื่อมีโอกาส และเป็นอันตรายต่อผู้ลงว่ายน้ำในทะเลมาก

ปลาฉลามเป็นสัตว์กระดูกอ่อน มันมีความว่องไวมากเป็นพิเศษ ปลาฉลามมีหางใหญ่ตั้งสูงยิ่งกว่าปลาอื่นใด เวลาปลาฉลามว่ายน้ำ ครีบหลังจะโผล่สูงขึ้นเหนือน้ำ เป็นรูปสามเหลี่ยม มองเห็นได้อย่างชัดเจน

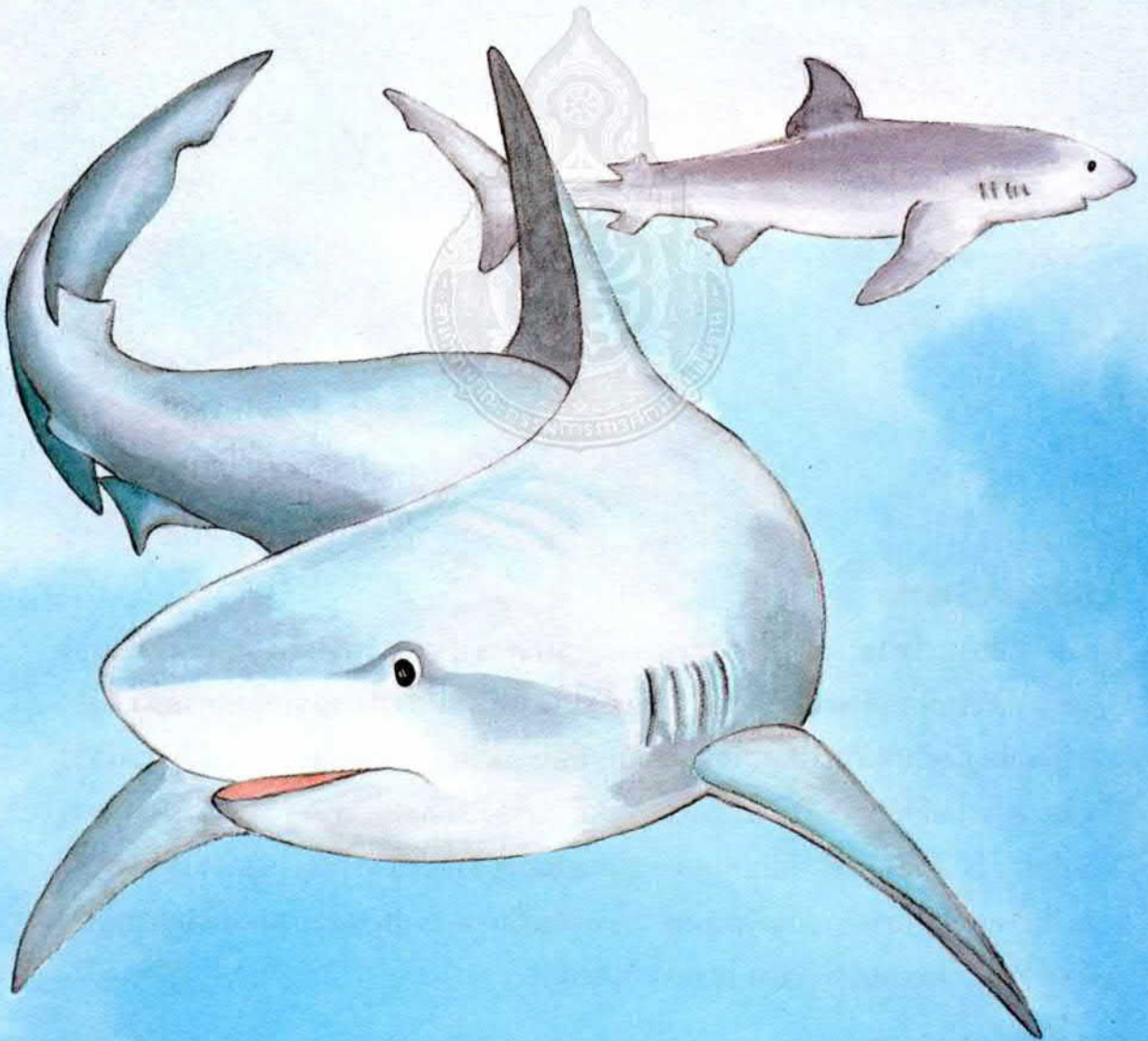
ปลาฉลามเป็นสัตว์ทะเลที่ทรหดอดทนอย่างยอดเยี่ยม สู้ไม่ถอย แม้ว่าจะได้รับบาดเจ็บ ความรู้สึกเกี่ยวกับการตมกลืนของปลาฉลามดีมาก สามารถได้กลิ่นเลือด หรือปลาที่กำลังจะตาย ที่อยู่ห่างไกลออกไปหลายร้อยเมตรได้อย่างดี

ฟันฉลามมีลักษณะที่น่ากลัวมาก ฟันยาวแหลมเหมือนเข็มเรียงรายกันอยู่หลายแถว และถ้าบังเอิญฟันแถวหน้าหลุดไปก็จะมีฟันใหม่งอกขึ้นมาแทนที่ แผลที่เกิดจากปลาฉลามกัดมักเป็นแผลเหวอะหวะ เนื้อขาดรุ่งริ่ง แผลลึกจนเส้นเลือดขาด ผู้ที่ถูกปลาฉลามกัดจึงมักตายเนื่องจากเสียเลือดมาก ก่อนที่จะนำเข้ามาถึงฝั่งได้

ปลาฉลามอยู่ได้ในทะเลทุกแห่ง แม้แต่ที่ขั้วโลกเหนือก็มีปลาฉลามอาศัยอยู่ แต่บริเวณที่พบมาก ได้แก่ ในทะเลที่มีน้ำอุ่นและแถบศูนย์สูตร ปลาฉลามมีหลายชนิด บางชนิดทำอันตรายมนุษย์ไม่ได้เลย บางชนิดมีลำตัวยาวเพียงหนึ่งฟุต กินแพลงตอน เป็นอาหาร บางชนิดกลั้วมนุษย์และไม่เคยเข้ามาใกล้ฝั่งที่มีมนุษย์ว่ายน้ำอยู่เลย

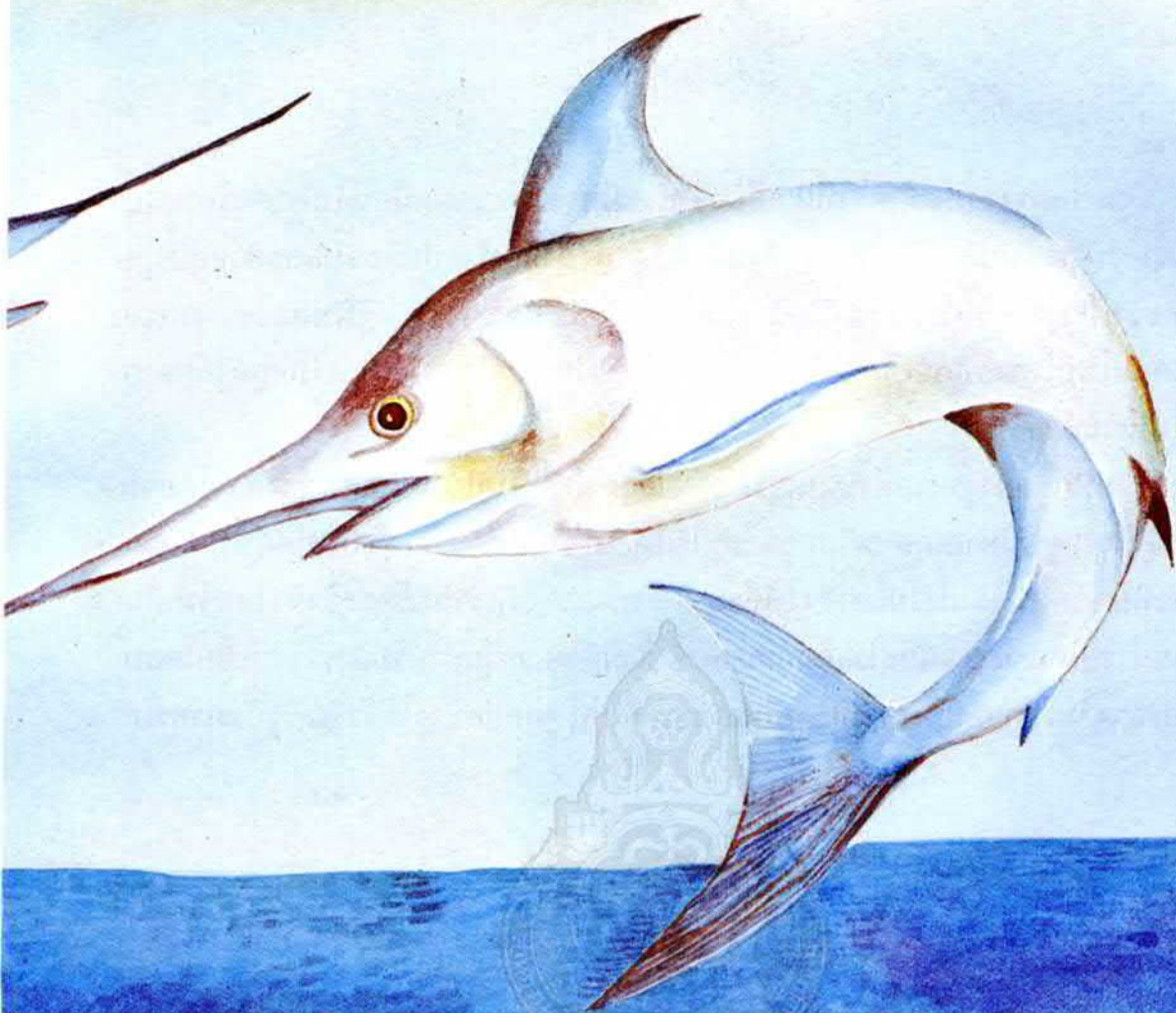
การป้องกันปลาฉลามที่ดุร้ายมิให้เข้ามากัดกินคนที่เล่นน้ำอยู่ที่ชายหาด ในถิ่นที่มีปลาฉลามมาก อาจทำได้โดยใช้ตาข่ายตาใหญ่ๆ ซึ่งกั้นในทะเล ปลาฉลามที่พยายามว่ายเข้ามาที่ชายฝั่งจะติดอยู่ในตาข่ายนี้ทำให้จับตัวได้ง่าย ส่วนการป้องกันฉลามให้แก่ผู้ที่ลงปฏิบัติงานในทะเลลึก ทำโดยการฉีดสารที่มีกลิ่นเหม็นลงไปในน้ำทะเลรอบๆ ตัว ฉลามได้กลิ่นเหม็นนั้นก็จะไม่กล้ากรายเข้ามาใกล้

ปลากะโทงแทง

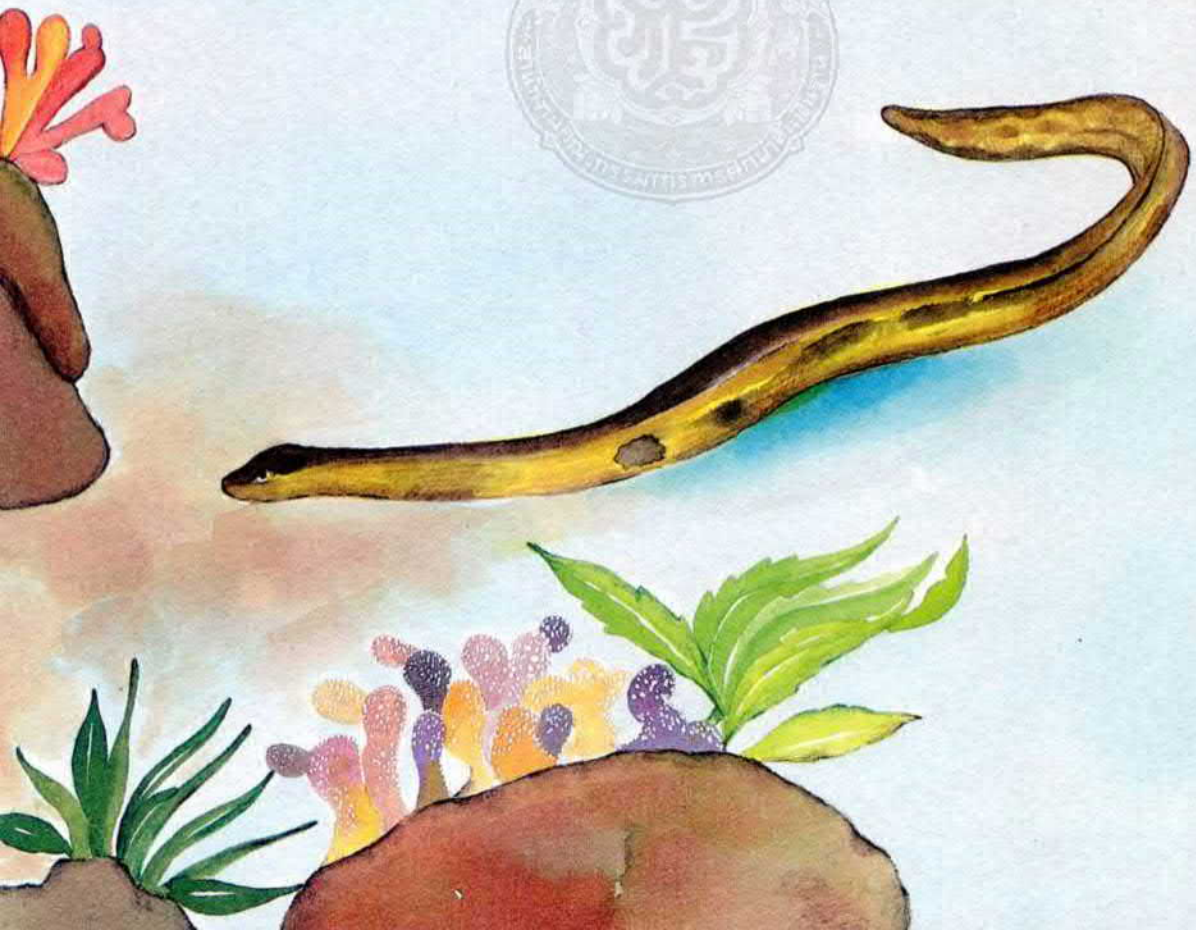
ปลากะโทงแทงเป็นปลาขนาดใหญ่ รูปร่างแปลกตรงที่ริมฝีปากบนยื่นยาวแข็ง และแหลมเหมือนดั่งดาบ ปลากะโทงแทงใช้ดาบนี้เป็นอาวุธสำหรับพุ่งแทงศัตรู ปลากะโทงแทงมีครีบหลังยาวและใหญ่ตั้งขึ้นเหมือนใบเรือ เวลาว่ายอยู่ที่ผิวน้ำด้วยความเร็ว ครีบหลังจะโผล่ขึ้นเหนือน้ำและแล่นลื่นไปดูเหมือนเรือใบแล่นอยู่ในทะเล ปลากะโทงแทงชาวตัวสีขาวเงิน สันหลังโค้ง กินปลาหลายชนิดรวมทั้งปลาโอขนาดใหญ่ ปลากะโทงแทงดำขนาดใหญ่ที่สุดอาจยาวถึงเจ็ดเมตร ว่ายน้ำเร็วมาก ปลากะโทงแทงทั้งสองชนิดนี้มีอยู่ในอ่าวไทยตอนล่างและในทะเลอันดามัน

งูทะเล

งูทะเลต่างจากงูบกตรงที่ตัวเล็กกว่าและมีหางแผ่แบนเหมือนใบพายใช้สำหรับว่ายน้ำ งูทะเลกินปลาเป็นอาหาร ส่วนมากมีท่าทางเชื่องช้า ปกติชอบลอยตัวอยู่นิ่ง ๆ แท้ที่จริงเป็นงูที่มีพิษร้ายแรง กัดตาย พิษอยู่ที่เขี้ยวเช่นเดียวกับงูพิษทั่วไป งูทะเลมีมากในโซนร้อนย่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปีหนึ่ง ๆ ชาวประมงไทยถูกงูกัดตายเป็นจำนวนมาก

ถิ่นที่อยู่ของงูทะเลส่วนใหญ่ได้แก่ปากแม่น้ำที่เป็นน้ำเค็มต่อน้ำจืด โดยจะนอนนิ่ง ๆ อยู่บนหาดเลน หรืออยู่ตามรูในโคลนเลน แต่ก็อาจเข้าไปอาศัยหากินตามโพรงหินซอกหินในแนวปะการังได้ด้วย ดังนั้นเราจึงควรระมัดระวังตัวโดยไม่เดินเท้าเปล่าไปบนหาดเลนและไม่เดินลุยน้ำทะเลซึ่งมีลักษณะขุ่นตามริมฝั่งทะเลที่เป็นโคลน เพราะอาจไปเหยียบมันเข้า งูทะเลมีหลายชนิด เช่น งูคออ่อน งูไอ้จู้ และงูปีแก้วทะเล

ปลาปักเป้า

ปลาปักเป้ามีหลายชนิด บางชนิดมีรูปร่างน่ากลัว ตามลำตัวมีหนามยาวแหลมคม แทนเกล็ด หนามเหล่านี้อาจทิ่มแทงศัตรูให้เป็นอันตรายได้ เมื่อปลาปักเป้าตกใจหรือต้องเผชิญหน้ากับศัตรูมันจะพองตัวออกจนตัวกลม หนามแหลมที่ติดอยู่ที่ผิวจะชี้ออกไปรอบทิศ ทำให้ดูน่ากลัวยิ่งขึ้น

ปลาปักเป้าอาศัยอยู่ในทะเลตามชายฝั่ง แถบบริเวณปากแม่น้ำ และอาจเข้ามาอาศัยอยู่ในแม่น้ำได้ด้วย ที่อยู่ในน้ำจืดก็มี

แมงกะพรุนไฟ

แมงกะพรุนไฟมีรูปร่างเหมือนแมงกะพรุนธรรมดา แต่ตัวมีสีแดง ใครถูกเข้าจะรู้สึกปวดแสบปวดร้อนที่ผิวหนังเหมือนถูกไฟ จึงได้ชื่อว่า แมงกะพรุนไฟ นับเป็นสัตว์ทะเลที่เป็นอันตรายต่อนักว่ายน้ำ เพราะมันลอยตามกระแสน้ำอยู่ทั่วไปตามริมฝั่งทะเลและในท้องทะเลลึก

ปลากระเบน

ปลากระเบนเป็นปลาดังแบน นอนหากินอยู่ที่พื้นท้องทะเล มันมีครีบเป็นแผ่นแผ่ออกไปจากสองข้างลำตัวซึ่งทำให้ตัวแบนกว้างยิ่งขึ้น ครีบนี้ใช้สำหรับโบกขึ้นลงขณะว่ายน้ำ

กระเบนมีหางยาวเรียวมากราวกับมีโซ่ปลา หางกระเบนใช้ทำสแลได้อย่างดี เพราะเหนียวมากและมีคม ใช้ขัดสิ่งของให้เรียบได้ หางของปลากระเบนบางชนิดมีเงี่ยงยาวแหลมอยู่สองหรือสามเงี่ยง ซึ่งเป็นอันตรายต่อนักดำน้ำมากหากไปเหยียบเข้า

กระเบนส่วนมากอาศัยอยู่ตามพื้นท้องทะเลตื้น ๆ ที่เป็นโคลนแฉะปากแม่น้ำ แต่ก็ยังมีกระเบนบางชนิดอาศัยอยู่ตามพื้นทรายในบริเวณแนวปะการัง

หอยเต้าปูน

หอยเต้าปูนเป็นหอยเปลือกสวย น่าสะสม เปลือกรูปทรงกลมสีเหลืองมีลายสีน้ำตาลด่างดงาม ชอบอยู่ตามซอกโพรงหินปะการังข้างก้อนหิน หรือซุดทรายฝังตัวอยู่ตามชายฝั่งทะเล หอยนี้มีน้ำพิษร้ายแรงอยู่ในตัว ถ้าใครจับหรือเหยียบถูกตัว มันจะใช้ฟันกัดแล้วปล่อยน้ำพิษเข้าสู่ร่างกายทำให้เจ็บปวดหรืออาจถึงตายได้ ควรระวังไม่จับหอยเต้าปูนที่ยังมีชีวิตด้วยมือเปล่า

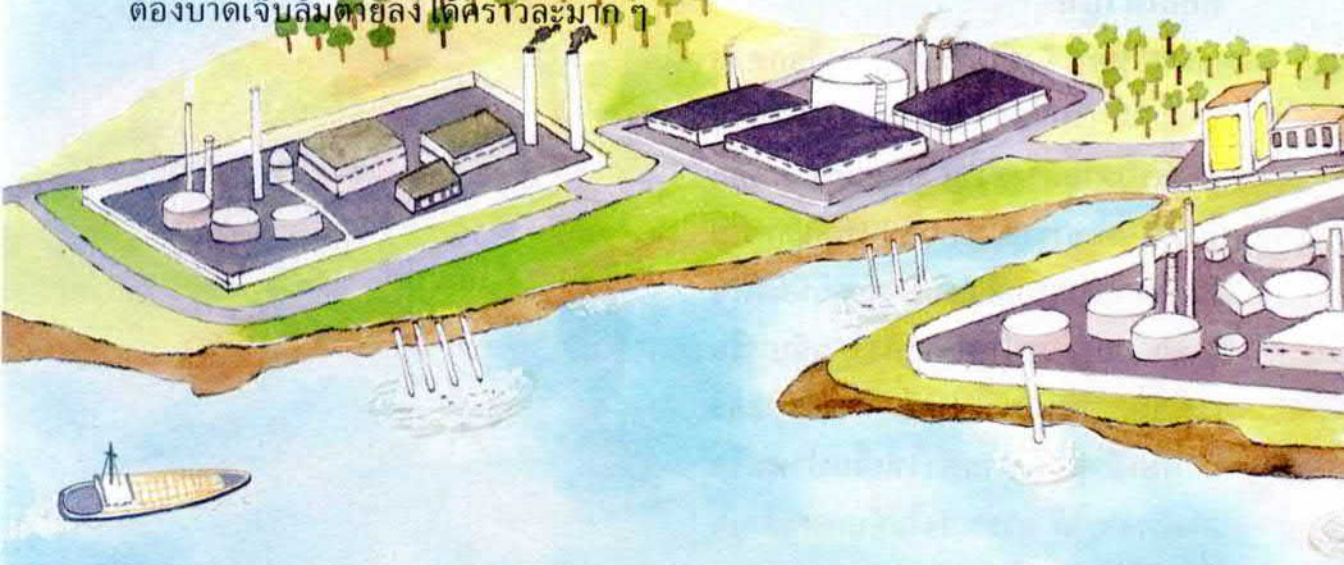
ศัตรูของสัตว์ทะเล

ศัตรูของสัตว์ทะเลมีมากมาย นับตั้งแต่ศัตรูตามธรรมชาติซึ่งได้แก่สัตว์ทะเลด้วยกันเอง สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ แหล่งอาหารและถิ่นอาศัยถูกทำลาย จนถึงมนุษย์ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่สามารถทำลายสัตว์ทะเลให้ล้มตายหมดไปครั้งละมาก ๆ

ศัตรูตามธรรมชาติ

ศัตรูตามธรรมชาติของสัตว์ทะเลอย่างแรก ได้แก่ สัตว์ทะเลด้วยกันเอง ในทะเลนั้นมีสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ขนาดเล็กมากเป็นจำนวนนับล้าน ๆ สัตว์และพืชเหล่านี้เป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตที่มีขนาดใหญ่กว่านั้นขึ้นไป แต่มีจำนวนน้อยกว่า สัตว์และพืชขนาดใหญ่ขึ้นมานี้เป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตที่มีขนาดใหญ่กว่า แต่จะจำนวนน้อยกว่าขึ้นไปอีก อันดับท้ายสุดของสิ่งมีชีวิตในทะเลก็คือปลาและสัตว์ทะเลขนาดใหญ่มากที่มีจำนวนเพียงเล็กน้อย ปลาและสัตว์ทะเลขนาดใหญ่มากเหล่านั้นจะมีชีวิตอยู่ไม่ได้เลยถ้าไม่มีสัตว์ทะเลและพืชทะเลขนาดรอง ๆ ลงไป การที่สิ่งมีชีวิตในทะเลกินต่อกันไปเป็นทอด ๆ เช่นนี้ เรียกว่า โซ่อาหาร และคำพังเพยของไทยที่ว่า “ปลาใหญ่กินปลาเล็ก” ก็เป็นคำพังเพยที่ตรงกับความเป็นจริงในทะเล

นอกจากสัตว์ทะเลด้วยกันแล้ว ภัยธรรมชาติก็เป็นสาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้สัตว์ทะเลมีจำนวนลดน้อยลงด้วยเช่นกัน การแปรปรวนของอากาศซึ่งบางครั้งทำให้เกิดพายุใหญ่ คลื่นจัด อาจทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย ทำลายอาหาร และทำให้สัตว์ทะเลต้องบาดเจ็บล้มตายลงได้คราวละมาก ๆ

สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

อันตรายร้ายแรงที่สุดที่เกิดขึ้นกับสัตว์ทะเล ได้แก่สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ สิ่งแวดล้อมสัตว์ทะเลอยู่ก็คือน้ำทะเล ถ้าเมื่อใดน้ำทะเลในบริเวณหนึ่งบริเวณใดมีอันต้องเสื่อมเสียแล้วกลายเป็นพิษหรือที่เรียกว่า น้ำเสีย ก็อาจทำให้สัตว์ทะเลที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นล้มตายหรือหลบหายไปได้มาก น้ำเสียอาจเกิดขึ้นได้จากเหตุใหญ่สองประการ

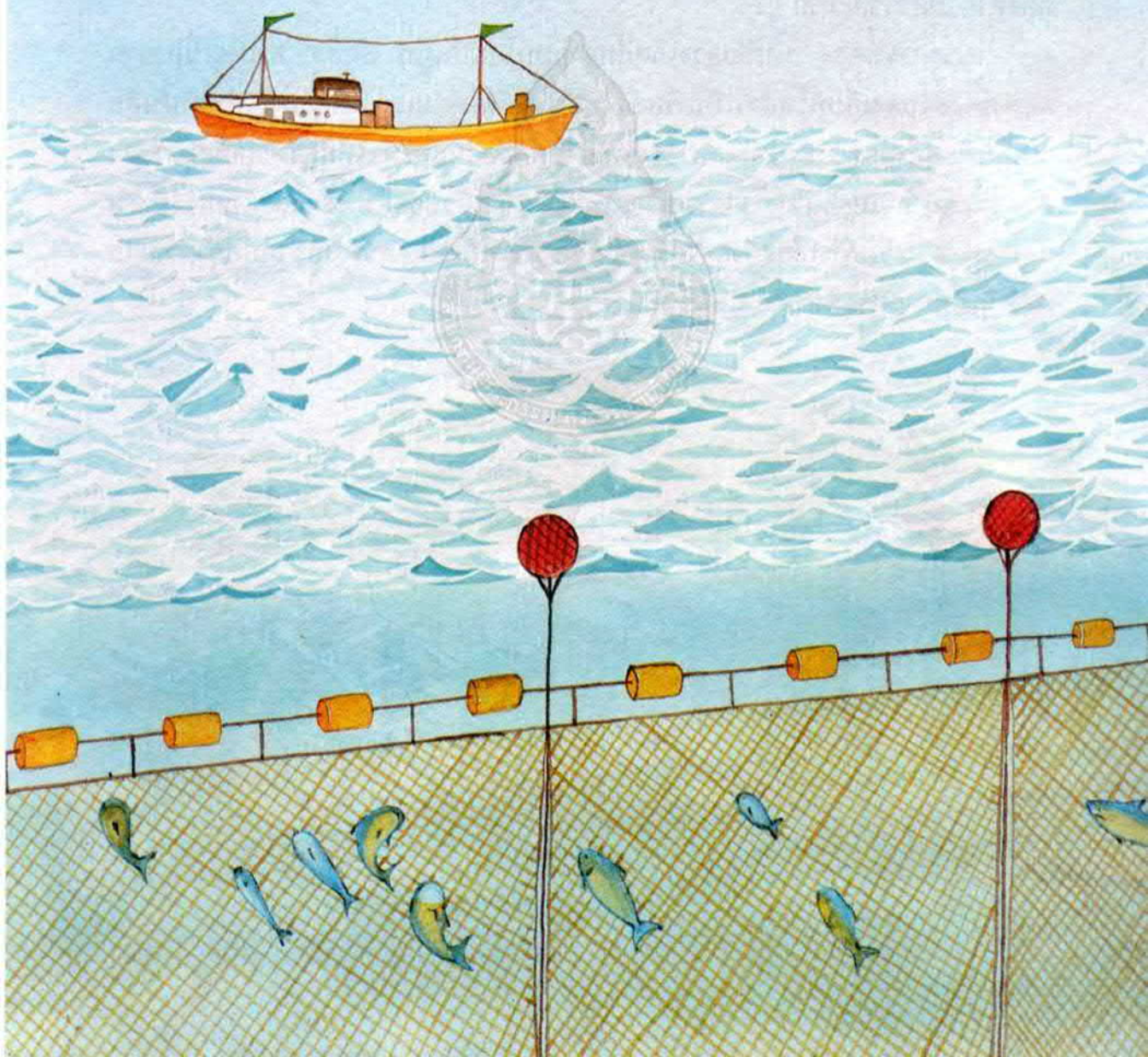
ประการแรกเกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยแพลงตอน ซึ่งปกติมีล่องลอยอยู่ในทะเล และเป็นอาหารของสัตว์ทะเล ถ้าเมื่อใดแพลงตอนเกิดเป็นพิษแล้วถ่ายสิ่งเป็นพิษลงไปในน้ำทะเลเป็นบริเวณกว้าง พิษจากแพลงตอนทำให้สัตว์ทะเลไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้ ต้องตายไปคราวละมาก ๆ

ประการที่สอง น้ำเสียอาจเกิดขึ้นจากมนุษย์เป็นผู้ทำให้เสีย สาเหตุเนื่องจากมนุษย์ทิ้งสิ่งของเสียหรือสารเป็นพิษลงในแม่น้ำลำคลองและในทะเล ทำให้น้ำเสียใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลบางชนิดไม่ได้อีกต่อไปและทำให้สัตว์ทะเลต้องตายลง ตัวอย่างเช่น การปลูกสร้างโรงแรมหรือที่พักติดทะเลแล้วปล่อยน้ำเสียและสิ่งของใช้แล้วลงในทะเล หรือการเลี้ยงกุ้งกุลาดำในบ่อติดทะเลแล้วปล่อยน้ำเสียจากบ่อกุ้งลงทะเล เหล่านี้เป็นการทำให้น้ำทะเลเสียทั้งสิ้น

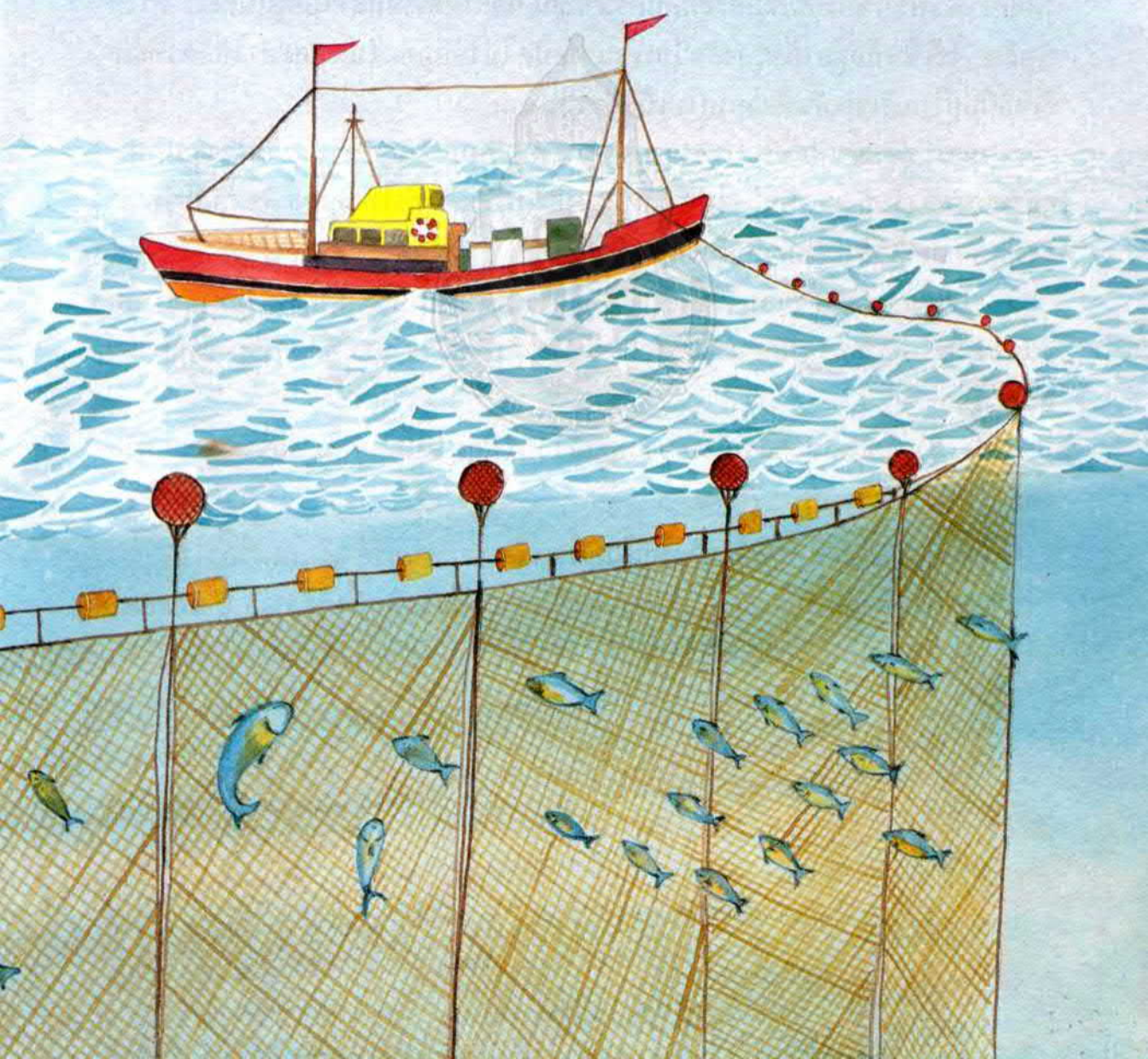
แหล่งอาหารและถิ่นอาศัยถูกทำลาย

การทำลายถิ่นอาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ทะเลเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้สัตว์ทะเลลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งถ้าไม่แก้ไข สัตว์ทะเลก็จะทยอยกันสูญพันธุ์หมดไปในไม่ช้า ตัวอย่างเช่น การทำลายป่าชายเลนอันเป็นแหล่งอาหารและที่หลบภัยและที่วางไข่ของสัตว์ทะเลมากมายหลายชนิดเพื่อใช้พื้นที่ทำนาเกลือ การใช้ระเบิดจับปลาในแนวปะการังอันเป็นการทำลายปะการังและปลาใหญ่น้อยที่อาศัยอยู่ในแนวปะการังให้สูญสิ้นไปในชั่วเวลาเพียงไม่กี่วินาที การใช้วนลากลากไปตามเขตน้ำตื้นใกล้ชายฝั่งอันเป็นการทำลายหญ้าทะเลซึ่งเป็นอาหารของเต่าทะเลและพะยูน

มนุษย์

มนุษย์จับสัตว์ทะเลเพื่อใช้เป็นอาหาร ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารกระป๋อง และทำเครื่องใช้ เครื่องประดับมีค่า นับวันความต้องการสัตว์ทะเลเพื่อใช้เป็นอาหารสำหรับพลโลกมีเพิ่มมากขึ้นทุกที ได้มีการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และเครื่องทุ่นแรงเพื่อช่วยให้สามารถจับสัตว์ทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสาเหตุให้สัตว์ทะเลมีจำนวนลดน้อยลงเพราะเกิดใหม่ไม่ทันกับจำนวนที่ถูกจับไป ได้มีการแก้ไขในเรื่องนี้โดยส่งเสริมให้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเลเพื่อให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ห้ามจับปลาในฤดูที่ปลาวางไข่ ห้ามจับลูกปลาที่ยังไม่โตเต็มที่ เหล่านี้เป็นต้น

ช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ทะเล

สัตว์ทะเลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นและมีความสำคัญมากของมนุษย์ ให้ทั้งอาหาร สิ่งมีค่า และเครื่องใช้มากมายหลายอย่างแก่เรา คิดเป็นเงินหลายร้อยล้านบาท ดังนั้นเราจึงควรทำความรู้จักเพื่อถนอมใช้ทรัพยากรนี้อย่างฉลาดและติดตามรักษาให้คงมีอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน ไม่ทำสิ่งที่เป็นอันตรายร้ายแรง จนเป็นสาเหตุให้สัตว์ทะเลต้องสูญพันธุ์หมดไป แต่ควรช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ทะเลโดย

ไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาดไว้ตามหาดทราย แต่ควรช่วยกันดูแลรักษาหาดทรายให้สะอาด เพราะขยะนั้นเมื่อสะสมกันอยู่มากขึ้น ก็จะไหลเลื่อนลงไปในทะเล ทำให้น้ำเสีย ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลบางชนิดไม่ได้อีกต่อไป และทำให้สัตว์ทะเลที่เคยมีอยู่ในบริเวณนั้นต้องตายไปเป็นจำนวนมาก

การปล่อยน้ำเสียหรือน้ำทิ้งจากอาคารบ้านเรือน ร้านอาหาร หรือโรงแรมที่ตั้งอยู่ริมทะเลลงในทะเล เป็นสิ่งไม่ควรทำอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดผลเสียต่อสัตว์ทะเล ดังเช่นที่กล่าวไว้ข้างต้นด้วยเช่นกัน

ไม่ทำลายป่าชายเลนให้หมดไป โดยการนำพื้นที่ป่ามาทำนาุ้ง หรือทำอย่างอื่นจนหมดไป เพราะป่าชายเลนเป็นแหล่งธรรมชาติที่ให้ประโยชน์ทั้งแก่มนุษย์และสัตว์ทะเล โดย

● ป่าชายเลนช่วยด้านพายุจากทะเลไว้มิให้ก่อให้เกิดอันตรายรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนบนแผ่นดิน

- ป่าชายเลนให้ไม้สำหรับใช้เป็นเชื้อเพลิงและทำเครื่องเรือนเครื่องใช้
- ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ทะเลนานาชนิดทั้งกุ้ง หอย ปู และปลา
- ป่าชายเลนเป็นที่วางไข่และแหล่งที่อยู่ของตัวอ่อนของสัตว์ทะเล

ไม่ทำลายปะการังให้แตกหักเสียหาย เพราะแนวปะการังนั้นเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ามหาศาล เป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย และที่หลบภัยของบรรดาสัตว์ทะเลมากมายหลายชนิด จึงไม่ควรทำลายปะการัง โดย

- ไม่เก็บหรือหักชิ้นส่วนของปะการังขึ้นมาจากทะเลเพื่อไว้ดูเล่น
- ไม่ใช้ระเบิดจับปลาอันเป็นการทำลายทั้งปลาและปะการังทุกชนิดให้หมดสิ้นไป

ในพริบตา

- ไม่ทิ้งสมอเพื่อจอดเรือในแนวปะการังทำให้ปะการังหักเสียหาย
- ไม่ก่อสร้างโรงแรมและที่พักติดทะเลทำให้น้ำเสียเป็นเหตุให้ปะการังตาย

แนวปะการังเป็นอาณาจักรอันงดงามใต้ทะเล ตัวปะการังน้อย ๆ ต้องใช้เวลานับพันปีกว่าจะช่วยกันสร้างแนวปะการังได้หนาเพียงไม่กี่เมตร

งดจับปลาในฤดูปลาวางไข่ คือ ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปีเพื่อเปิดโอกาสให้ปลาได้มีโอกาสแพร่พันธุ์และเติบโตต่อไป

ไม่ฆ่าเต่าทะเล ไม่กินเนื้อเต่าทะเล ไม่เก็บไข่เต่า และไม่กินไข่เต่าทะเล เพื่ออนุรักษ์เต่าทะเลที่มีจำนวนลดน้อยลงไปมาก บางคนเข้าใจอย่างผิด ๆ ว่าไข่เต่าทะเลมีคุณค่าทางอาหารมาก แท้จริงแล้วมิได้เป็นเช่นนั้น ไข่เป็ด ไข่ไก่ มีคุณค่าทางอาหารพอ ๆ กับไข่เต่าทะเล

ไม่เก็บรังนกนางแอ่นกินรังมากเกินไปเกินกว่าสองครั้งตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อปล่อยให้แม่นกพ่อนกมีโอกาสสร้างรังและวางไข่ จะได้ไม่สูญพันธุ์หมดไป รังนกนางแอ่นทำจากน้ำลายของนก ซึ่งไม่มีคุณค่าทางอาหารมากเกินไปเท่าเนื้อปลา

ไม่จับพะยูน ไม่ฆ่าพะยูนและไม่กินเนื้อพะยูนซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเลที่เหลืออยู่ในโลกเพียงเล็กน้อย แต่กินปลาแทน

อธิบายศัพท์

- กระ** ชื่อเต่าทะเลชนิดหนึ่ง หลังเป็นเกล็ดใหญ่ เรียงปลายเกยกัน สีนํ้าตาลแก่ มีลายใสสีนวล กลางคืบขึ้นวางไข่ตามหาดทราย ไข่เป็นลูกกลมสีขาว เรียกว่า ไข่จะละเมียด
- โกงกาง** ชื่อต้นไม้ขึ้นอยู่ในป่าชายเลนริมทะเล โคนต้นมีรากค้ำ ช่วยยึดลำต้น ให้ตั้งตรง รากค้ำนี้กักเก็บตะกอนที่แม่น้ำพามา เกิดเป็นดินที่อุดม ด้วยอาหารสำหรับสัตว์ทะเล
- แขวนลอย** ภาวะที่อนุภาคของของแข็งแผ่กระจายอยู่ในของเหลวโดยไม่ละลาย เช่น น้ำในแม่น้ำลำคลองขุ่นคลั้กเพราะมีอนุภาคของดินโคลนแขวนลอย อยู่ด้วย
- คาร์บอนไดออกไซด์** ชื่อก๊าซชนิดหนึ่งมีอยู่ในบรรยากาศและละลายอยู่ในน้ำทะเล พืช ใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในการปรุงอาหาร
- โซ่อาหาร** คือการที่พืชและสัตว์กินต่อกันไปเป็นทอด ๆ เช่น ปลาหูกิ้นแพลงตอน ปลาฉลามกินปลาหู ฯลฯ
- ดอกไม้ทะเล** ชื่อสัตว์ทะเลชนิดหนึ่ง ตัวเป็นถุง ด้านหนึ่งติดกับพื้นทะเล อีกด้านหนึ่ง เป็นปาก รอบปากมีเยื่อบาง ๆ บานและหุบได้คล้ายดอกไม้ (มีภาพ)
- น้ำเสีย** น้ำทะเลหรือน้ำแม่น้ำลำคลองที่ปนเปื้อนน้ำใช้แล้ว หรือขยะจากอาคาร บ้านเรือนหรือโรงงาน ทำให้เน่าเสีย จนพืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำ อยู่ไม่ได้
- ไนเตรท** สารเคมีชนิดหนึ่งซึ่งมีอยู่ในน้ำทะเล เป็นสารซึ่งแพลงตอนพืชต้องการ เพื่อให้เจริญเติบโตเพิ่มจำนวนขึ้นได้

ปลาโอ	ปลาทะเลชนิดหนึ่ง ลำตัวกลม หลังสีน้ำเงินเข้ม ไม่มีเกล็ด อาศัยอยู่เป็นฝูงใหญ่ในบรายนับพันในทะเลหลวง ปลาโอบางชนิดมีชื่อเรียกว่า ปลาทูน่า ใช้ทำปลากระป๋อง
พะยูน	ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเล เนื้อคล้ายเนื้อหมู จึงถูกจับฆ่าจนเกือบไม่มีเหลือในทะเลไทย
แพลงตอนพืช	สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กมาก เป็นพืชล่องลอยอยู่ในทะเล สามารถปรุงอาหารได้ด้วยวิธีการสังเคราะห์แสง
แพลงตอนสัตว์	สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กมาก เป็นสัตว์ล่องลอยอยู่ในทะเล สร้างอาหารเองไม่ได้ ต้องกินแพลงตอนพืชหรือแพลงตอนสัตว์ที่เล็กกว่าเป็นอาหาร
ฟอสเฟต	สารเคมีชนิดหนึ่งมีอยู่ในน้ำทะเล เป็นสารสำคัญซึ่งแพลงตอนพืชต้องการเพื่อให้เจริญเติบโต เพิ่มจำนวนขึ้นได้
สังเคราะห์แสง	กระบวนการทางเคมีที่ทำให้พืชเจริญเติบโต โดยพืชนำก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มาเปลี่ยนให้เป็นเนื้อเยื่อ อาศัยความช่วยเหลือของแสงแดดและสีเขียวของคลอโรฟิลล์ซึ่งมีอยู่ในใบกับแร่ธาตุจากดิน
ไส้เดือนทะเล	รูปร่างเหมือนไส้เดือนดิน ลำตัวเป็นปล้อง ขุดรู หรือคืบคลานอยู่ตามหาดทราย หาดเลน แนวปะการัง และพื้นท้องทะเลทั่วไป
หญ้าทะเล	พืชชนิดหนึ่งขึ้นอยู่ที่พื้นทะเลตื้นๆ ซึ่งแสงแดดส่องถึง หญ้าทะเลเป็นอาหารของพะยูนและเต่าทะเล
หนอนทะเล	เป็นสัตว์หน้าดิน มีหลายชนิด อาศัยอยู่ตามพื้นทะเลทั่วไป
หาดเลน	หาดเลนหรือหาดชายเลน คือ หาดที่โคลนให้เห็นยามน้ำทะเลลง หาดเลนเกิดจากตะกอนดินที่ไหลมากับน้ำแม่น้ำ
ออกซิเจน	ก๊าซชนิดหนึ่งช่วยในการดำรงชีวิตของสัตว์ ออกซิเจนมีอยู่ในบรรยากาศและมีละลายอยู่ในน้ำทะเล น้ำแม่น้ำลำคลอง
อินทรีย์สาร	คือส่วนที่เน่าเปื่อยผุพังซึ่งได้มาจากพืชและสัตว์

ดรรชนี

- กระ ๕๑, ๕๔
 กิ่ง ๑, ๒๒, ๒๖
 กุ้ง ๑, ๒, ๔, ๗, ๒๒, ๒๖, ๓๐, ๓๖
 เกลือทะเล ๓
 การบอนไดออกไซด์ ๓
 กุทะเล ๖๘, ๗๔
 ฉลาม ๔๔, ๖๘
 ซิลิเกต ๓
 ดอกไม้ทะเล ๖, ๓๐, ๓๑, ๓๒
 ดาวทะเล ๑๘
 ไดอะตอม ๔
 เต้ากระ ๕๑, ๕๔
 เต้าตนุ ๕๑, ๕๒
 เต้าทะเล ๕๐
 เต้ามะเฟือง ๕๑, ๕๔
 ทะเลไทย ๑
 ทะเลอันดามัน ๑, ๖
 ทากทะเล ๑๔, ๒๑
 นก ๕๕
 นกชายเลน ๒๒, ๕๕, ๕๘
 นกนางนวล ๒๒, ๕๕, ๕๖
 นกนางนวลแกลบ ๕๕, ๕๗
 นกนางแอ่นกินรัง ๕๕, ๖๐
 น้ำทะเล ๑
 แนวปะการัง ๗, ๑๘, ๓๐, ๔๓
 ในเครท ๓
 ปลา ๑, ๗, ๑๓, ๓๐, ๔๓, ๕๔
 ปลากระเบน ๗๗
 ปลากระเบนนก ๔๔, ๕๖
 ปลากระทิงแดง ๔๔, ๗๒
 ปลาฉลาม ๗๐
 ปลาดาว ๑๔, ๑๘, ๓๐
 ปลาดิ้น ๒๒, ๒๔
 ปลาทุ ๑, ๔, ๔๔, ๔๗
 ปลานกกระจอก ๔๔, ๔๕
 ปลาปักเป้า ๗๕
 ปลาสัง ๔๗
 ปลาฉา ๖๒, ๖๗
 ปลาสิงโต ๓๕
 ปลาหมึก ๔๐
 ปลาอินทรี ๔๔, ๕๔
 ปลาโอ ๔๔, ๕๘
 ปลิงทะเล ๑๔, ๒๐, ๓๐
 ปะการัง ๑, ๖, ๓๑
 ป่าชายเลน ๑, ๒๒
 ปู ๒, ๗, ๒๒, ๓๐, ๓๖
 ปูก้ามดาบ ๒๓
 ปูทะเล ๑, ๒๒, ๒๔
 ปูม้า ๑, ๒๒, ๒๔
 ปูลม ปูทหาร ๑๒
 ปูเสฉวน ๖, ๑๒
 ปูแสม ๒๕
 พะยูน ๖๒
 พืชทะเล ๖
 เพรียงเกาะ ๑๔, ๑๗
 เพรียงเกาะเรือ ๑๖
 แพลงตอน ๑, ๓, ๔, ๖, ๑๑
 ฟองน้ำ ๓๐, ๓๓
 ฟอสเฟต ๓
 ม้าน้ำ ๓๐, ๓๔
 เม่นทะเล ๑๔, ๑๙, ๓๐
 แมงกะพรุน ๘
 แมงกะพรุนไฟ ๖๘, ๗๖
 แมงดาทะเล ๒๒, ๒๘
 โลมา ๖๒, ๖๔
 สัตว์ทะเล ๖
 สัตว์ทะเล-การอนุรักษ์ ๘๒
 สัตว์ทะเล-ศัตรู ๗๘
 สัตว์ทะเลที่หายฝั่ง ๖
 สิ่งมีชีวิตในทะเล ๑
 ทนอมทะเล ๒, ๗, ๑๓, ๒๒, ๓๐
 หมึกกระตอง ๔๐
 หมึกยักษ์ ๕๐
 หอย ๔, ๗, ๑๓, ๒๒, ๓๐
 หอยกะพง ๑, ๒๒, ๒๖
 หอยแครง ๑, ๑๘, ๒๒, ๒๕
 หอยตลับ ๑๑
 หอยเต้าปูน ๗๗
 หอยทับทิม ๑๐
 หอยนมสาว ๓๔
 หอยนางรม ๑, ๗, ๑๔, ๑๕
 หอยเบี้ย ๓๔
 หอยมือเสือ ๓๘
 หอยแมลงภู่ ๑, ๑๔, ๑๗, ๑๘
 หอยเสียบ ๑๑
 หาดทราย ๗
 หาดเลน ๗, ๒๒, ๒๔
 หาดหิน ๗, ๑๔
 ออกซิเจน ๓
 ลาวไทย ๑, ๖

ผู้เขียน

นางสิรินทร์ ช่างโชติ

ผู้ตรวจเนื้อหา

นายทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์

บรรณาธิการ

นางเพชรารณ์ รื่นรมย์

ผู้วาดภาพประกอบ

นางสุมิตรา เทียนตระกูล

ผู้ออกแบบปก

นายอุทัย ไชยกลาง

หนังสือชุด ทรัพยากรสำคัญของเรา มี ๓ เล่ม ดังนี้

๑. สัตว์ทะเล

๒. ดิน

๓. น้ำ

